

Міжнародні науково-практичні інтернет-конференції
юридичного та історичного спрямування

АКТУАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ

ISSN 2617-2364

Випуск 17

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

www.lex-line.com.ua
Юридична лінія

12 листопада 2019 р.

УКРАЇНА

Тернопіль

2019

Актуальні дослідження правової та історичної науки (випуск 17):
матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції /
Збірник тез доповідей: випуск 17 (м. Тернопіль, 12 листопада 2019 р.). -
Тернопіль, 2019.- 117 с.

УДК 340 (063)
ББК 67.0я43

ISSN 2617-2364

В роботі зібрані кращі доповіді з юридичних та історичних питань, які
оприлюднені на інтернет-сторінці www.lex-line.com.ua.

*Збірник матеріалів науково-практичної інтернет-конференції
включаються до наукометричної бази даних "PIHЦ/RSCI".*

Адреса оргкомітету:
46005, м. Тернопіль, а/с 797
тел. +380979074970
E-mail: lex-line@ukr.net

Оргкомітет міжнародної науково-практичної інтернет-конференції не
завжди поділяє думку учасників. В збірнику максимально точно
збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками.
Повну відповідальність за достовірність несуть учасники, їх наукові
керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів
конференції посилання на джерело є обов'язкове.

**COORDINATION AS THE BASIS OF THE JERSEY ISLAND
EXECUTIVE POWER SYSTEM**

Maksurov Alexey Anatolevich

*PhD in Law, Professor, Kiev National University named after
Taras Shevchenko*

Coordination is seen as a principle of construction of the power system.

Much the same is noted in Report of Environment Department: Draft Supplementary Planning Guidance – Design Guidance for St. Helier – draft for consultation [1]. In Report of Keeping Jersey Special states that «...for a balance in policies has been reinforced by a growing coordination of work across departments that has highlighted common...pillars of policy and furthermore, has shown a degree of coordination between Departments that might not have always been evident...» [2].

Lack of coordination is indicated as one of the causes of low efficiency of government, as stated in Report of Machinery of government review: «...Chairmen of Scrutiny, and a lack of coordination by the Chairmen's Committee of...Furthermore, it is hoped that there can be coordination, without overriding the prerogatives...reviewed» [3].

In Administrative Decisions (Review) (Jersey) Law 1982, as amended - report of the Administrative Appeals Panel for 2002 indicated that «The Committee nevertheless conceded that there had been a lack of coordination between the Property Services Department, which had written to the Complainants setting out the full terms of the transaction...» [4].

Identify and solve problems of lack of coordination in the activities of the higher authorities.

Thus, in States Assembly - Annual Report 2006 сообщалось, что «...becoming difficult to schedule meetings when so many different groups are operating, and the Chairman will call for improved coordination in this regard. The Panel considers it essential that further training in report production and methods of conducting...» [5].

Sometimes, on the contrary, there is a good coordination, such as in Jersey Multi-Agency Public Protection Arrangements (JMAPP) - Annual Report 2014: «Overall the JMAPP process is characterised by excellent coordination supported by a commitment of member agencies to make a positive contribution to Jersey's public safety» [6].

Thus, coordinating legal technology is the basis for building an executive system on the island of Jersey. This is evidenced, inter alia, by the significant

attention paid to coordination, its achievements or shortcomings, in the reporting of the executive authorities of the island.

Literature:

1. Report of Environment Department // <http://www.statesassembly.gov.je/Pages/Reports.aspx?page=2&query=coordination>
2. Report of Keeping Jersey Special // <http://www.statesassembly.gov.je/Pages/Reports.aspx?page=2&query=coordination>
3. Report of Machinery of government review // <http://www.statesassembly.gov.je/Pages/Reports.aspx?page=2&query=coordination>
4. Administrative Decisions (Review) (Jersey) Law 1982 // <http://www.statesassembly.gov.je/Pages/Reports.aspx?page=2&query=coordination>
5. Annual Report 2006 // <http://www.statesassembly.gov.je/Pages/Reports.aspx?page=2&query=coordination>
6. Annual Report 2014 // <http://www.statesassembly.gov.je/Pages/Reports.aspx?page=2&query=coordination>

ГРА: ПОГЛЯДИ УКРАЇНСЬКИХ ДОСЛІДНИКІВ

Третяк Віталія Олександрівна

студентка Київського університету імені Бориса Грінченка

Погляди сучасних українських дослідників гри будуються на ґрунтовних концепціях гри попередників. Гра вважається певним видом креативної діяльності людини, у процесі якої в уявній формі відтворюються способи дій з предметами, стосунки між людьми, норми соціального життя та культурні надбання людства, які характеризують історично досягнутий рівень розвитку суспільства. Поняття «гра» розглядається сучасними українськими дослідниками як родове щодо термінологічного словосполучення «ігрова діяльність».

У дошкільному віці гра є провідною діяльністю, у процесі якої відбуваються важливі зміни у психіці дошкільника, що готують його перехід до нового, вищого щабля розвитку; створюються умови для соціалізації дитини, становлення й саморозвитку її особистості; у цей період у контексті гри виникають та диференціюються нові види діяльності, зокрема трудова, естетична, навчальна тощо [1, с. 139].

Відомий дослідник гри Й. Хейзінга, зазначав, що у деяких мовах (грецькій, китайській, санскриті) такого слова, як «гра» немає, а є різні слова для позначення ігор дітей, наприклад, змагальні ігри, ігри-вистави, азартні ігри, розумні (інтелектуальні) тощо.

У педагогічних енциклопедіях, гра розглядається як вид креативної діяльності людини, у процесі якої в уявній формі відтворюються способи дій з предметами, стосунки між людьми, норми соціального життя та культурні надбання людства, які характеризують історично досягнутий рівень розвитку суспільства [1, с. 139–140].

Енциклопедичні словники пояснюють гру як «... вид непродуктивної діяльності, мотив якої полягає не в її результатах, а в самому процесі. В історії людського суспільства гра переплітається з магією, культовою поведінкою. Має важливе значення у вихованні, навчанні, розвитку дітей як засіб психологічної підготовки до майбутніх життєвих ситуацій ...» [2, с. 434].

У філософських енциклопедіях гра розглядається як одна із головних форм естетичної діяльності, тобто неутилітарної, що здійснюється заради неї самої і надає, зазвичай, її учасникам і глядачам естетичної насолоди, задоволення, радості [3, с. 67].

Досліджуючи сутність гри з позицій спрямованості та змістовної функції, словник «Психологія» формулює її наступним чином: «... гра – форма діяльності в умовних ситуаціях, спрямованої на відтворення і засвоєння суспільного досвіду, фіксованого у соціально закріплених способах здійснення предметних дій, у предметах науки і культури [4, с. 127–128].

В Українському педагогічному словнику С. Гончаренка «ігрову діяльність» визначено як вид активної діяльності дітей, у процесі якої вони оволодівають соціальними функціями, стосунками та рідною мовою як засобом спілкування між людьми [5, с. 139].

Досить актуальним для української педагогіки вважаємо визначення, подане Н. В. Кудикіною, яка розуміє «ігрову діяльність» як «динамічну систему взаємодії дитини з навколишнім середовищем, у процесі якої відбувається його пізнання, засвоєння культурно-історичного досвіду і формування дитячої особистості» [6, с. 58–59].

Спираючись на психолого-педагогічну концепцію ігрової діяльності, розроблену Н. В. Кудикіною, можна констатувати, що понятійний термін «ігрова діяльність» є родовим стосовно категорії «гра». Науковець визначає гру як «конкретний прояв індивідуальної і колективної ігрової діяльності дитини, що має конкретно-історичний, багатовидовий та креативний характер» [6, с. 59].

Доповнюючи наведене визначення, Т. Піроженко акцентує увагу на тому, що гра – є активною формою пізнання навколишньої дійсності у період дитинства [7, с. 9].

В. Г. Бутенко ігрову діяльність розглядає як важливий компонент психолого-педагогічної системи, яка цілеспрямовано використовується для базової підготовки особистості до вирішення проблем у майбутньому.

У грі розвиваються та проявляються новоутворення дитини, які дають змогу навчитися самостійно планувати, виконувати і контролювати власну діяльність. Науковцем встановлено, що для раціональної організації ігрової діяльності дітей старшого дошкільного віку доцільно здійснювати правильне педагогічне керівництво, спираючись на знання особливостей розвитку психічних процесів у грі [8, с. 55].

На думку С. О. Довбні, ігрова діяльність – це динамічна система взаємодії дитини з навколишнім середовищем, у процесі якої відбувається його пізнання, засвоєння культурно-історичного досвіду і формування дитячої особистості. Специфіка ігрової діяльності полягає у тому, що її продуктивність визначається активним функціонуванням уяви дітей і міжособистісного спілкування. Гра – це конкретний прояв індивідуальної та колективної ігрової діяльності дитини, яка має конкретно-історичний, багатовидовий, креативний і багатофункціональний характер [9, с. 248–249].

Сучасні українські науковці (Л. Артемова, Г. Григоренко, Н. Кудикіна, Н. Короткова К. Щербакова, Н. Гавриш та ін.) досліджуючи формування суспільної спрямованості дитини дошкільного віку у грі, розвиток моральних стосунків у творчих іграх, дійшли висновку, що гра містить більші можливості для формування особистості дошкільників, ніж будь-яка інша діяльність, оскільки мотиви її мають велику спонукальну силу і дітям зрозуміле співвідношення мотиву і мети гри [10, с. 306–308].

Здійснений аналіз концепцій теорій гри, концепцій гри дошкільників запропонованих вітчизняними педагогами та психологами дозволив нам виділити *характерні риси ігрової діяльності*:

1. Гра – є видом непродуктивної діяльності, мотив якої полягає не в її результатах, а в самому процесі гри.

2. Будь-яка гра є, перш за все, вільною діяльністю, адже гра за наказом вже не є грою, а мабуть певною нав'язаною імітацією, відтворенням гри. Завдяки вільному характеру, гра виходить за межі природного процесу, вона приєднується до нього, розміщуючись зверху як прикраса. Дитина грає, бо відчуває задоволення від гри, і у цьому полягає її свобода. Сама гра не диктується фізичною необхідністю, тим більше моральним обов'язком. Гра не є завданням, вона протікає «у вільний час». І лише коли гра поєднується із виконавським мистецтвом (наприклад, театральна постановка, виконання музичних творів тощо) або спортом, поняття необхідності, завдання, обов'язки прирівнюються до гри.

3. Гра не є «буденним» життям і життям як таким. Вона скоріше є виходом за межі цього життя у тимчасову сферу діяльності. Навіть мала дитина знає, що грає лише «начебто» взаправду, що все «понарошку». Не будучи «повсякденним» життям, гра лежить за рамками процесу

безпосереднього задоволення потреб і пристрастей, перериває цей процес. Вона вклинюється у нього як тимчасова дія, яка протікає усередині себе самого і відбувається заради задоволення, принесеного самим виконанням дії.

4. Гра відокремлюється від «буденного» життя місцем дії і тривалістю, вона «розігрується» у певних рамках простору і часу. Її перебіг і сенс уміщені у ній самій. Гра розпочинається, і в певний момент закінчується. Вона зіграна. Поки вона відбувається, у ній панує рух, прямо і назад, підйом і спад, чергування, зав'язка і розв'язка. Крім того, будь-яка гра протікає усередині свого ігрового простору, що заздалегідь позначається, матеріально або тільки ідеально, навмисно або як би само маючи на увазі. Гральний стіл, сцена, дитяча кімната, спортивний дитячий майданчик – усі вони за формою і функціями є сутністю ігрового простору, тобто «відчужена земля», відокремлені, обгороджені, «освячені» території, на яких діють особливі, власні правила.

5. Грі властива емоційна і вольова напруга. Вона викликається невпевненістю, нестійкістю, якимось певним шансом або можливістю. Щоб щось «вдалося», потрібні зусилля. В азартній грі і в спортивному змаганні, вони досягають крайньої межі. Напруга гри піддає перевірці гравців: їх фізичну силу, витримку та наполегливість, винахідливість, завзятість і відвагу, витривалість, а разом з тим і духовні сили, якщо гравець має бажання виграти.

6. У кожній грі є свої правила. Вони диктують, що матиме силу всередині відокремленого грою тимчасового маленького світу. Правила гри обов'язкові і не підлягають сумніву. Варто порушити правила, і вся будівля гри руйнується, гра перестає існувати.

7. Винятковість і відособленість гри проявляється у характерній таємничості, якою гра любить себе оточувати. Вже маленькі діти підвищують принадність своїх ігор, роблячи з них «таємницю» – «це гра для нас, а не для інших». Що роблять ці інші за межами нашої гри, нас тимчасово не цікавить. Усередині сфери гри, закони і звичаї світу повсякденності, сили не мають. Ми існуємо і робимо «по-іншому».

8. Однією з особливостей гри є наявність явища «загравання», коли дитина не може вирватися з «полону» гри. Явище, властиве, напевно, тільки ігровій діяльності.

9. Гра породжує ігрові асоціації дітей: «група дітей яка поблизу ракети – готується у космос», «група дітей які на піску будують місто», «група дітей яка імітує футбольний турнір» тощо. Об'єднує партнерів по грі почуття, що вони перебувають в якомусь винятковому становищі, разом роблять щось важливе, разом відокремлюються від інших, виходять за рамки загальних норм життя, – це почуття зберігає свою певну силу й за межами ігрового часу.

Література:

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; голов. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1038 с.
2. Большой энциклопедический словарь. Москва : Научное издательство «Большая Российская энциклопедия». Санкт-Петербург : «Норинт», 2001. 2144 с.
3. Новая философская энциклопедия : в 4 т. / Ин-т философии Рос. акад. наук; Нац. обществ.-науч. фонд; науч.-ред. совет. : В. С. Степин и др. Москва : Мысль, 2000-2001. Т. 2 : Е–М. 2001. 634 с.
4. Психология : Словарь / В. В. Абраменкова и др. ; под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. Москва : Политиздат, 1990. 494 с.
5. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
6. Кудикіна Н. В. Теоретичні засади педагогічного керівництва ігровою діяльністю молодших школярів у позаурочному навчально-виховному процесі : дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.01. Київ, 2004. 404 с.
7. Піроженко Т. Зберегти та розвинути творчу активність дитини. *Вихователь-методист*. 2010. № 5 (травень). С. 4–9.
8. Бутенко В. Г. Психолого-педагогічні основи ігрової діяльності дітей старшого дошкільного віку. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету*. Вип. LXXII. Т. 2. С. 51-56. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2016_72\(1\)_12](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2016_72(1)_12)
9. Довбня С. О. Гра як історико-педагогічний феномен. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2011. Вип. 9. С. 245–249. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppo_2011_9_47
10. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навч. посібник. Київ : Академвидав, 2004. 456 с.

**Конституційне право. Конституційне процесуальне право.
Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право. Митне
та податкове право. Міжнародне право. Муніципальне право**

ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИБОРЧОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

*Базан Ірина Володимирівна
студентка II курсу юридичного факультету, Тернопільського
національного економічного університету*

У кожній демократичній державі повинна діяти чітко налагоджена система державного управління, зокрема і у виборчій системі. Наразі виборча система України має певні недоліки. Відповідно до Конституції України вищою формою безпосереднього здійснення влади народом визначено вибори та референдуми, що, в свою чергу, регулюється законами України та іншими нормативно-правовими актами. Більшість із них у багатьох своїх положеннях суперечать одне одному. Ця проблема виникла по декільком причинам: деякі положення виборчого законодавства є застарілими, по-друге, практично все виборче законодавство приймалось розрізнено, досить часто напередодні виборів або навіть під час їх проведення.

Через недосконалість законодавчої бази та відсутність необхідної політичної волі залишається незбалансованість у формуванні та діяльності гілок влади, що потребує обов'язкового вирішення. Вказані проблеми зумовлюють необхідність розробки та застосування механізмів, які б нівелювали негативні впливи на виборчу систему України.

Предметом дослідження є проблеми, що виникають в процесі вдосконалення виборчої системи України.

Об'єктом дослідження у даному випадку виступають виборча система України та законодавство, що врегульовує вибори в Україні.

Мета дослідження - аналіз проблемних питань вдосконалення виборчої системи України.

Основною проблемою є те, що існує велика кількість нормативно-правових актів, що врегульовують вибори в Україні, деякі норми виборчого законодавства є застарілими або такими, що суперечать іншим нормативно-правовим актам, тим самим створюють колізії у законодавстві.

При дослідженні проблемних питань виборчого законодавства України насамперед варто зазначити, те що чинне виборче законодавство України характеризується нестабільністю, відсутністю єдиної нормативної термінології для різних видів виборів та численними колізіями. До того ж чинні закони про вибори народних депутатів України, про вибори Президента України та місцеві вибори містять значну кількість нормативно-правових актів, зміст яких в деяких нормах схожий.

На думку, М. І. Ставнійчук систему комплексного інституту виборчого законодавства складають передусім чотири групи законодавчих актів. Основу цієї системи становить Конституція України. Другим елементом системи виборчого законодавства виступають, власне, спеціальні конституційні виборчі закони: Закон України «Про вибори народних депутатів України», який фактично є модельним виборчим законом. Третю групу складають інші нормативно-правові акти конституційного законодавства, зокрема Закони України «Про громадянство», «Про громадські об'єднання та інші. Четверту, найбільшу, складову системи виборчого законодавства складають галузеві нормативно-правові акти законодавства суміжних галузей, якими регулюються певні процедури та інститути виборчого права [1, с. 38-39].

Ще у 2006 році Центральна виборча комісія надіслала до парламенту України конкретні пропозиції щодо вдосконалення виборчого законодавства, серед яких і уніфікація норм виборчого законодавства. Найоптимальнішим варіантом у даному випадку є кодифікацією всього виборчого законодавства про вибори і референдуми шляхом прийняття Виборчого кодексу України [3, с. 47]. Ця ідея підтримується такими кваліфікованими юристами та науковцями в сфері виборчого права: М. Оніщуком, Ю. Ключковським, М. Ставнійчук. Саме цей крок, на їхню думку, допоможе остаточно стабілізувати виборче законодавство, й дасть змогу уникнути різних підходів до організації виборчого процесу [3, с. 129].

Ми погоджуємося із науковцями, що систематизація виборчого законодавства України у формі його кодифікації є надзвичайно складною процедурою і потребує спеціального, передусім науково-експертного аналізу з погляду реальності його адаптування в Україні.

Нещодавно, а саме 11 липня 2019 року Верховна Рада України ухвалила проєкт Виборчого кодексу України (законопроект №3112-1). Але 13 вересня 2019 року Президент України Володимир Зеленський ветоував Виборчий кодекс України. Це було здійснено з об'єктивних причин, так як пояснив Президент України, що: «Кодекс, який надійшов на підпис, містить положення, які не відповідають Конституції України, не враховують останні позитивні зміни у виборче законодавство, спрямовані на його вдосконалення, не узгоджуються із законодавчими актами, які є базовими у відповідній сфері, не забезпечують належної регламентації та організації виборчого процесу, ефективного контролю за виборчими процедурами»[2].

Наразі питання вдосконалення виборчого законодавства залишається невирішеним. Верховна рада України активно працює над новим варіантом Виборчого кодексу, що буде містити уніфіковані норми усіх існуючих нормативно-правових актів, які будуть удосконалені та не будуть містити колізій.

Підсумовуючи викладене у даному дослідженні можемо сказати на те що наразі існують такі проблемні питання виборчого законодавства:

значна кількість нормативно-правових актів виборчого законодавства, що не узгоджені між собою; деякі норми, що врегульовують виборчий процес є застарілими; наявність колізій у виборчому законодавстві; відсутність єдиного кодифікованого нормативно-правового акту, що врегульовує процедуру виборів.

Перші кроки до вдосконалення даних проблем уже зроблені, а саме розробка проекту Виборчого кодексу. В подальшому даний документ потребує вдосконалення та узгодження всіх норм, які закріплені у ньому. На нашу думку для подальшого розвитку демократії в Україні потрібне якісне і стабільне виборче законодавство, яке дало б можливість забезпечити належні умови для справжнього волевиявлення народу.

Література:

1. Виборче право України: навчальний посібник / За ред. В. Ф. Погорілка, М. І. Ставнійчук. Київ: «Парламентське видавництво», 2003. 383 с.
2. Володимир Зеленський ветоував новий Виборчий кодекс. 14 вересня 2019 року. URL: <https://gordonua.com/ukr/news/politics/-zelenskij-vetuvav-povij-viborchij-kodeks-1271250.html> (дата звернення: 15.10.2019р.)
3. Ставнійчук М. І. Вибори в умовах політичної реформи. *Віче*. 2003. № 3 (132). С. 3—10.

Науковий керівник: Цимбалістий Тарас Олегович, кандидат юридичних наук, доцент, Тернопільський національний економічний університет

ПИТАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МОЛОДІ

Біляєв Ярослав Миколайович

*аспірант Національної академії державного управління при
Президентіві України*

Постановка проблеми. В умовах глобальної інтенсифікації соціальної мобільності, сучасне суспільство в Україні характеризується різницею потенціалів, дефіцитом ресурсів, нерівномірним рівнем життя в міських та сільських місцевостях. Особливу увагу привертає така категорія населення, як молодь, адже від соціальної мобільності молоді залежатиме майбутнє держави, її розвиток, економічна та політична ситуація, рівень життя населення не лише за сучасних умов розвитку, але й у майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі дослідження процесів соціальної мобільності молоді в Україні набуває все

більш широкого поширення та є об'єктом досліджень багатьох вчених. Питаннями вивчення організаційних засад механізмів державної політики щодо забезпечення соціальної мобільності молоді займалися такі науковці, як: Мельник М.[5], Машков О., Кучабський О., Бакуменко В., Біль М.[2], Годован Ю.[3], Антонов А.[1] та багато інших. Вагомий внесок в розвиток формування комплексного механізму державного управління в сфері соціального становлення і розвитку молоді здійснив Мельник М. Він виокремив роль держави в процесі соціального становлення та розвитку молоді, а також розробив модель взаємодії держави, суспільства та молоді, проте його праці не торкаються питання соціальної мобільності молоді, а в умовах глобалізаційних зрушень цього питання уникнути неможливо, тому наше дослідження є актуальним.

Державне управління в сфері соціального становлення та розвитку молоді є діяльністю держави, яка конкретизується державною політикою і практично втілюється за допомогою механізмів державного управління. Державна політика надає державному управлінню та механізмам державного управління спрямованості на досягнення кінцевої мети. Реалізація політики здійснюється за допомогою механізмів державного управління [2].

Формулювання цілей статті. Ціллю статті є дослідження організаційних засад механізмів державної політики щодо забезпечення соціальної мобільності молоді в сучасних умовах державотворення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під державною політикою слід розуміти процес державного регулювання із використанням нормативно-правової бази, що здійснюється через правові, організаційні, економічні та інформаційні дії держави та спрямовані на створення належного середовища для реалізації права на соціальну мобільність молоді.

Основними механізмами регулювання соціальної мобільності молоді є:

– інституційні, що включають в себе політико-правові механізми, які реалізуються головним чином через державну молодіжну політику, діяльність освітніх та соціально-адаптаційних інститутів (служба зайнятості населення та ін.);

– організаційні, які передбачають вплив на процеси соціальної мобільності молоді з боку підприємств, установ, громадських організацій;

– особистісні, що включають в себе сукупність психофізіологічних, морально-вольових, інтелектуальних, комунікативних та інших характеристик особистості молодої людини, які допомагають досягти успіху в житті або сприяють низхідній соціальній мобільності [3].

Нормативно-правова база механізмів державної політики описаного питання включає загальні принципи, підходи і цінності, та служить

підставою для її реалізації на національному рівні. Також явище державного управління щодо забезпечення соціальної мобільності молоді є складним і багатогранним.

Аналіз досвіду формування та реалізації державної молодіжної політики в Україні дає змогу виокремити п'ять основних періодів:

- 1991-1996 рр. – період виокремлення та зміцнення «молодіжного сектору» державного управління та публічної політики;

- 1996-2004 рр. – період розширення молодіжної складової соціально-гуманітарної політики та поступового її входження до інтегрованої державної політики стосовно сім'ї, дітей та молоді в Україні;

- 2005-2014 р. – період вдосконалення державного управління у сфері державної молодіжної політики та пошуку інноваційних підходів до її реформування.

- 2015 р. – період схвалення Концепції молодіжної політики на 2015 рік; відродження національно-патріотичного виховання молоді (Постанова Верховної Ради України № 26-УІІ прийнята 11 грудня 2014 року «Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України») [6];

- 2016-2020 р. – зростання рівня участі молоді у суспільно-політичному житті держави і формуванні політики з питань, що впливають на її життя, розвиток та вирішення нагальних проблем [5].

Метою реалізації механізмів державної політики щодо забезпечення соціальної мобільності молоді на загальнодержавному рівні є зміна характеру мобільності із переважанням висхідної мобільності. Ця політика спрямована на підвищення досить низького рівня інвестицій у дослідження та розвиток на майбутнє, створення нових робочих місць та на прогресивне оновлення якості всіх соціальних та інших громадських послуг.

Висновки. Отже, організаційні засади механізмів державної політики щодо забезпечення соціальної мобільності молоді, а органи державного управління мають дієві інструменти для узгодження дій між урядом та соціальною мобільністю молоді задля врегулювання процесів в різних сферах суспільства. Органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері зовнішньої трудової міграції в межах своїх повноважень забезпечують Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, а також місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування. Соціальну мобільність молодих українців в умовах сьогодення варто розглядати як запоруку майбутньої демократичної трансформації, створювання сприятливих передумов для прогресу потенціалу молодого індивіда, закладання в ньому позиції свідомого громадянина і залучення його до важливого соціального, політичного, економічного та культурного суспільного процесу.

Література:

1. Антонов А.В. Державне регулювання процесу активізації академічної мобільності / А.В. Антонов // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління. – 2015. – С. 50–60.
2. Біль М.М. Мобільність населення: теоретична сутність і видова різноманітність / М.М. Біль// Економіка і суспільство/ 2016 – Вип. 7. – С. 645–652.
3. Годован Ю.В. Соціальна мобільність молоді як стратегічна складова політичної соціалізації молоді / Ю.В. Годован //Вісник Донецького університету імені В. Стуса. – Серія: Політичні науки. – 2017 р. – С. 76–78.
4. Кжаклевска Е. Молодіжна політика в Україні / Е. Кжаклевска, Г. Вільямсон// Видавництво ради Європи, – 2013 р. – 187 с.
5. Мельник М.О. Формування комплексного механізму державного управління в сфері соціального становлення та розвитку молоді / М.О. Мельник. // Демократичне врядування. - 2015. - Вип. 15. [Електроний ресурс]. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2015_15_18
6. Офіційний портал Верховної ради України Проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення державної підтримки українців за кордоном» № 10153 від 14.03.2019 [Електроний ресурс]. – URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65678
7. Розпорядження Кабінету міністрів України від 12 липня 2017 року № 482-р «Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року» [Електроний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/482-2017-%D1%80>
8. Стрюк М.І. Мобільність: системний підхід / М.І. Стрюк, С.О. Семеріков, А.М. Стрюк // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2015. – Т. 49. – Вип. 5. – С. 37–70.

«ЯДЕРНИЙ КЛУБ» ТА ЗАГРОЗИ ЙОГО ІСНУВАННЯ

Брисковська Ольга Юріївна

студентка 4 курсу факультету загальної юридичної підготовки Академії адвокатури України, м. Київ, Україна

Актуальність даної теми обумовлюється тим, що застосування ядерної зброї призводить до спустошливих наслідків світового масштабу. Теоретично, кожна країна, в тому числі і Україна, може постраждати від таких дій.

До того ж, за сучасних умов інформаційного суспільства створення ядерної зброї являє собою простішу задачу, ніж це було, наприклад, п'ятдесят років тому, що збільшує ризик її неконтрольованого використання.

Питання, чи достатньо міжнародних домовленостей та політичних застережень, щоб не допустити незаконного застосування ядерних установок, залишається відкритим. Особливо враховуючи, що не всі держави були учасниками таких договорів.

Основним нормативно-правовим актом, який регулює відносини щодо використання ядерних технологій, є Договір про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року (далі – Договір), виданий Організацією Об'єднаних Націй.

На даний момент, ядерною зброєю, згідно з Договором про нерозповсюдження ядерної зброї, володіють США, Росія, Велика Британія, Франція й Китай. Вони є «офіційними» і «старими» ядерними державами. «Ядерною п'ятіркою».

Навіть враховуючи політичну вагу цих країн на світовій арені та їх курс дій в сфері гуманізму, миру та прав людини, наявність у певних держав такої зброї масового знищення не може не викликати занепокоєння. Особливо це важливо для країн, які, так як і Україна, не мають ядерних запасів, а отже, в критичній ситуації залишаються незахищеними.

Але, на жаль, ядерною зброєю володіють не лише учасники Договору.

«Нелегітимними ядерними державами» вважаються Індія, Пакистан, Корея, Народна-Демократична Республіка та, можливо, Ізраїль.

До того ж, вважається, що на територіях декількох держав, які входять до НАТО, розміщена ядерна зброя США, якою можливо скористатись [2, с.32-34].

Такі «молоді ядерні держави» є ще більш небезпечними ніж, згадана вище, «ядерна п'ятірка», адже вони не мають такої політичної ваги і впливовості в світі, а, отже, можуть скористатись такою зброєю заради досягнення своїх цілей. Знову ж таки, міжнародні домовленості їх не зв'язують.

Звичайно, якщо неупереджено розглянути це питання, то стане зрозуміло, що деякі держави утримує від використання такої зброї, в основному, лише наявність інших ядерних держав, котрі, у відповідь можуть застосувати свою зброю проти країн, які нелегітимно користуються нею.

Ми ж бажаємо розглянути більш законні, але не менш ефективні способи утримати держави від використання ядерної зброї в незаконний спосіб та для досягнення цілей, які протирічать принципам міжнародного права, та порушують права людини.

В Договорі практично не передбачені санкції за його недотримання. Для більшості міжнародних договорів та домовленостей це є виправданим та правильним, адже максимально не обмежує суверенітет держави та її внутрішні закони. Але в даному випадку предмет обговорення є занадто важливим, щоб застосувати до нього загальні правила та звичаї.

При порушенні цього Договору та застосуванні ядерної зброї в воєнних цілях, може загинути неймовірно велика кількість людей, можуть бути стерті з лиця Землі цілі міста з історією, архітектурою, інфраструктурою. Не кажучи вже як сильно постраждає в такому випадку навколишнє природне середовище. Не одне десятиріччя знадобиться, щоб хоч часткове все це відновити.

Тому, ми вважаємо, що в цьому Договорі, за згодою учасників, просто необхідно передбачити жорсткі санкції за його невиконання, які будуть реалізовуватися в міжнародному порядку.

До того ж, необхідно передбачити санкції не лише для держав-учасниць Договору, а й для тих країн, які, хоч і не приєднувалися до такого договору, але володіють ядерною зброєю. Знову ж таки, подібне не може бути здійснено відповідно будь-яких інших правовідносин, а такі дії виправдовуються лише особливістю предмета Договору та його важливістю для всього світового співтовариства.

До того ж, необхідно передбачити механізм дій держав-учасниць Договору, якщо він все ж буде порушений. Це допоможе уникнути затримок та багатьох проблем, які не можуть бути зразу узгоджені, коли виникає необхідність. До гіршого потрібно готуватись навіть в мирний час. Таким чином, такі заходи матимуть більшу ефективність, коли це буде потрібно.

Отже, запропоновані мною тут зміни в міжнародне законодавство, позитивно вплинуть на регулювання відносин у сфері використання ядерної зброї. Це допоможе утримувати від застосування ядерної зброї тих держав, які бажають цього, та врегулювати діяльність держав-учасниць, якщо Договір буде порушений, а ядерна зброя застосована. Такі заходи направлені на збереження миру та прав людини в світовому співтоваристві.

Література:

1. Договір про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_098
2. С. Галака. Ядерний клуб // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. — К.: Парламентське видавництво, 2011. — с.795

Науковий керівник: Моткова Ольга Дем'янівна, старший викладач кафедри прав людини, міжнародного та європейського права Академія адвокатури України, м. Київ, Україна

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ РЕФОРМИ

Гурзель Юлія Вікторівна

студентка II курсу юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету

Парламентський контроль відіграє велику роль при прийнятті нових законів. Верховна Рада України контролює як роботу самої ради так і Кабінету Міністрів України.

В Україні проблема реалізації контрольної функції парламенту останнім часом набула надзвичайного загострення. Правові та політичні суперечки, які щоразу виникають з приводу тих чи інших аспектів законодавчої та установчої функцій Верховної Ради України, хоч і не створюють значних перешкод для їхнього здійснення, проте постійна дискусія довкола контрольної функції парламенту супроводжується блокуванням законодавчих актів, які мають деталізувати відповідні конституційні норми. Внаслідок цього контрольна діяльність українського парламенту значною мірою зведена нанівець.

Завданням парламентської реформи в Україні є не тільки побудова раціональної системи законодавчої діяльності, формування оптимальної структури Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади. Під час парламентської реформи має бути відкрите широке коло питань, пов'язаних зі становленням Верховної Ради України передусім як професійного парламенту. Водночас слід займатись і створенням науково обґрунтованої комплексної системи управління законодавчим процесом, яка забезпечувала б планомірність, послідовність і системність у здійсненні законодавчої діяльності в Україні [1].

Двопалатні парламенти стали закономірним результатом втілення доктрини європейського класичного конституціоналізму. У XX ст. вони відображали особливості федеративного державного устрою, а у XXI ст. існування двопалатних парламентів переважно обумовлюється необхідністю удосконалення їх законодавчої діяльності та оптимізації системи стримувань і противаг між гілками влади. Так, нині двопалатні парламенти ефективно діють у Великобританії, Бельгії, Ірландії, Іспанії, Італії, Нідерландах, Німеччині, Польщі, Франції та інших країнах [2].

Сьогодні перспективність закріплення в оновленому Основному Законі бікамеральної моделі парламентаризму зростає. Система формування депутатського корпусу за закритими виборчими списками політичних партій та їх блоків ставить під сумнів реалізацію принципів представницької демократії в українському парламенті.

Пропонується верхню палату парламенту, яка за європейською та американською історичною традицією може називатися сенатом,

формувати за мажоритарною виборчою системою. Її кількісний склад повинен визначатися з огляду на особливості адміністративно-територіального устрою України. Нижня палата Верховної Ради України (Національні збори) має формуватись за пропорційною виборчою системою і формулювати у законодавчому органі волю народу, опосередковану політичними партіями та їх блоками. Двопалатний парламент повинен змінити зміст механізму державної влади в Україні, оптимізувати існуючу нині систему стримувань і противаг між законодавчою, виконавчою та судовою гілками влади [3, с. 22].

Верхня палата Верховної Ради України, поряд із законодавчою діяльністю, дає згоду на призначення Президентом України керівників незалежних контрольно-наглядових, регуляторних органів і органів зі спеціальною компетенцією та формування складу відповідних органів, а також призначення військового командування, керівництва розвідувальних і спеціальних слідчих органів, підзвітних Президентові України та підконтрольних сенатові.

Нижня палата Верховної Ради України має забезпечити формування Кабінету Міністрів України на основі партійного представництва. Удосконалення Основного Закону дозволить, поряд з питаннями організації Верховної Ради України, вирішити низку інших проблем, пов'язаних з діяльністю національного парламенту. Йдеться про посилення предметної компетенції парламенту, доцільність перебування народних депутатів України у складі органів, не пов'язаних з законодавчою роботою, зокрема, у Вищій раді юстиції, у Раді Національного банку України тощо. Адже розпорошення зусиль депутатського корпусу ослаблює основне призначення парламенту в державі – творити і приймати закони [4, с.168].

Конституції всіх парламентських республік передбачають обов'язкове отримання урядом довіри парламенту (процедура називається «інвеститура уряду»). У разі неотримання останньої уряд має право порушити питання перед Президентом про розпуск парламенту або призначення нових виборів. Отже, уряд несе відповідальність лише перед парламентом, що свідчить про парламентський спосіб формування, функціонування та відповідальності уряду. Одним із завдань для України є розмежування політичної відповідальності між главою держави та урядом [5, с. 61].

Література:

1. Баймуратов М. О., Сліденко І. Д. Формування парламенту України: до пошуку оптимальної виборчої системи. Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. – К., 2009. – Вип. 44. – С. 168.

2. Пігенко В. Парламентська більшість і коаліції у демократичних країнах Заходу. URL <http://www.rada.gov.ua/LIBRARY/catalog/analit/pigenko.htm>
3. Добродумов П. Про реформу політичної системи України. Право України. – 2003. – № 5. – С. 22.
4. Баймуратов М. О., Сліденко І. Д. Формування парламенту України: до пошуку оптимальної виборчої системи. Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. – К., 2009. – Вип. 44. – С. 168.
5. Петришин О., Протасова В. Конституційна форма державного правління: до пошуку оптимальної моделі в Україні. Вісник Академії правових наук України. – 2008. – № 3 (54). – С. 61.

СВІТОВИЙ ДОСВІД БОРОТЬБИ З НЕЛЕГАЛЬНОЮ МІГРАЦІЄЮ

*Дуб Анастасія Володимирівна
студентка групи ПБП-16-4, Університету державної фіскальної служби
України*

Проблематика даної теми полягає в тому, нелегальна міграція є надзвичайно важливим соціально-економічним процесом, який впливає на велику кількість аспектів життя країни, насамперед — на національну безпеку і економічний розвиток. Військові конфлікти на території Близького Сходу спричинили небачений до сьогодні приплив мігрантів на територію Європейського Союзу і країн Північної Америки. Ситуація ускладнюється тим, що потоки міжнародної міграції залишаються важко контролюючими, а посилення обмежувальних заходів щодо легальних мігрантів лише призводить до підвищення рівня нелегального переміщення осіб. Для України ця проблема є надзвичайно важливою через географічне місцезнаходження держави, а також через слабку захищеність державних кордонів через безвізовий режим з країнами Європейського Союзу, що потенціально може призвести до припливу мігрантів на територію України.

Варто зазначити, що політика Європейського Союзу протягом останніх десятиріч була спрямована на полегшений процес переміщення мігрантів на територію Європи та на вільне переміщення робочої сили. Останнім часом ця політика почала давати серйозний збій. Багато вихідців з країн Близького Сходу не хочуть вчити мову приймаючої країни. Крім того, більшість мігрантів є мусульманами, а тому вони прагнуть нав'язати свої культурні та релігійні особливості: вже надходили пропозиції ввести в законодавство ряду європейських країн норми шаріату. Відбувається

зростання рівня терористичної загрози через в'їзд під виглядом трудових мігрантів або біженців із зони військових дій агентів радикальних ісламських угруповань, таких як "Ісламська держава", "Фронт ан-Нусра", "Джунд аш-Шам", тощо. Це вже призвело до ряду жорстоких терористичних актів у деяких країнах Європейського союзу та США і викликало необхідність не тільки удосконалення прикордонного контролю, а й імплементації серйозних структурних перебудов в міграційних службах.

Політика вільного переміщення робочої сили, призвела до того, що погано прораховувалося, яка кількість трудових мігрантів необхідна для підтримки економіки: мігрантів було часом значно більше, ніж потрібно. Вони нерідко влаштовуються на роботу нелегально, на низьку зарплату з укриттям податків, що руйнує природну конкуренцію на ринку праці і криміналізує економіку.

Все це, природньо, не сприяє позитивним настроям в суспільстві. Наприклад, нещодавнє опитування, проведене у Великобританії, показало, що близько 47% мешканців країни категорично проти іммігрантів з країн, які не входять до Євросоюзу. Схвалюють міграцію лише близько 20%. При цьому 52% респондентів вважають, що мусульмани створюють величезні проблеми для країни. Об'єднуються в протидію нелегальним переміщенням Італія та Австрія, які планують посилити боротьбу проти осіб, які перебувають в цих країнах без відповідних документів, а також зі злочинністю на спільному кордоні двох країн. Сьогодні міграційна політика в деяких країнах реалізується через систему планування (квотування) чисельності іммігрантів. З метою підвищення економічної ефективності імміграції вводяться спеціальні системи відбору іммігрантів: система преференцій в США, а також бальна система відбору, яка використовується в Канаді та Австралії. Сучасні зміни в імміграційному законодавстві даних країн переслідують декілька цілей. По-перше, вони спрямовані на підвищення економічної ефективності імміграції. Паралельно, в приймаючих країнах розвиваються різні програми сприяння швидкій інтеграції іммігрантів.

Вивчення світового досвіду показує, що обмежувальні імміграційні заходи активно почали вводитися в період фінансово-економічної кризи. У більшості країн Європи накладена заборона на імпорт некваліфікованої робочої сили. Боротьба з нелегальною міграцією та зайнятістю в даний час, поряд з лібералізацією в'їзду для осіб з високими професійними якостями, становить один з головних напрямків імміграційної політики розвинених країн світу. Однак значний арсенал засобів цієї боротьби використовується країнами порізно. Але в цілому, експерти в області боротьби з нелегальною міграцією сходяться в одному: немає єдиного

універсального засобу попередження нелегальної міграції. Для боротьби з нею використовується вся система доступних засобів.

В цілому, заходи проти нелегальної міграції можна розділити на п'ять категорій:

1. Зміцнення кордонів, в тому числі із застосуванням комп'ютерних технологій, а також проведення відповідної візової політики.

2. Заходи, щодо посилення санкцій проти організаторів нелегальної міграції. Все більше країн відповідно до Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності, розглядають ці злочини в рамках кримінального кодексу. Передбачені суворі міри покарання, зокрема у Великобританії до 14 років позбавлення волі, в Канаді - до довічного ув'язнення.

3. Посилення контролю за перебуванням іноземних громадян, а саме контроль за ринком праці, більш суворі перевірки шлюбів на предмет їх фіктивності, тощо.

4. Міжнародне співробітництво у сфері протидії незаконній міграції, а саме договори щодо спільної охорони кордонів.

5. Посилення процедур депортації нелегальних іммігрантів. Процес депортації є одним із головних заходів впливу на нелегальних мігрантів. Однак цей захід має іноді зворотний негативний ефект. Загроза депортації змушує нелегальних мігрантів ретельніше ховатися, через що вони потрапляють у велику залежність від роботодавців або контрабандистів. До того ж депортація - це дорога міра, тому чисельність депортованих і чисельність затриманих нелегальних мігрантів значно різняться.

Таким чином, європейські тенденції досить зрозумілі. Міграційні потоки починають жорсткіше контролюватися з метою їх зменшення, і різко посилюється боротьба з нелегальною міграцією.

Висновки. Нелегальні переміщення осіб — одна з головних світових соціально-економічних проблем останніх років. Україна на сьогоднішній день не зіштовхнулася з цією проблемою так жорстко як західні країни, а отже зараз доцільно впроваджувати політику попередження нелегальної міграції. Для цього необхідний комплексний підхід та детальна розробка міграційної концепції, а також впровадження заходів щодо посилення контролю за державним кордоном.

Література:

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності // Прийнята резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 року.

2. Тихонова Людмила Ефимовна, Антоненко Игорь Владимирович, Нелегальная миграция: мировой опыт и его применение в Республике

Беларусь // Региональная экономика и управление: электронный научный журнал.

3. Балашова Т.Н. Национальный интерес и национальная безопасность в контексте миграции населения: взаимосвязь и взаимодействие. [Электронный ресурс] // 11K1_: <http://www.recoveryfiles.ru/laws.php?ds=3170>.

Науковий керівник: Анісімова Марина Федорівна, кандидат історичних наук, кандидат юридичних наук, доцент кафедри Університету державної фіскальної служби України

ЩОДО РОЗВИТКУ ТРАНЗИТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

Кубай Катерина Романівна

здобувач вищої освіти СО «Магістр», юридичний факультет Донецького національного університету імені Василя Стуса

В умовах реалізації Україною європейських та євроатлантичних прагнень, рівень розвитку держави загалом, та кожного регіону зокрема, більшою мірою повинен залежати від їх можливості найбільш повно використати наявний потенціал із врахуванням стратегічних цілей. Транзитний потенціал України довгий період сприймався як високий відносно інших країн-транзитерів, здатний забезпечити значні обсяги транзитних перевезень та надання транспортних послуг, однак, сучасні дослідження лише підкреслюють той факт, що з кожним роком дана перевага України перед іншими гравцями у цій сфері поступово нівелюється [1].

Теоретичні та прикладні основи дослідження транзитного потенціалу України та її регіонів знайшли висвітлення у працях таких вчених як: О. Ф. Андрійко, Д. М. Бахраха, Б. М. Габрічідзе, О. В. Гребельника, Є. В. Додіна, В. Г. Драганова, С. В. Ківалова, О. М. Козиріна, А. В. Мазура, В. П. Науменка, О. Ф. Ноздрачова, В. В. Прокопенка, Д. В. Приймаченка, К. К. Садровського, С. С. Терещенкота інших, однак, дане питання потребує подальшого дослідження [2].

Як зазначено у статті 90 Митного кодексу України транзит – це митний режим, відповідно до якого товари та/або транспортні засоби комерційного призначення переміщуються під митним контролем між двома митними органами України або в межах зони діяльності одного митного органу без будь-якого використання цих товарів, без сплати митних платежів та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності [3].

Однак, Закон України "Про транзит вантажів" звужує поняття транзиту до міжнародних перевезень через територію України, оскільки визначає транзит вантажів як "перевезення транспортними засобами транзиту транзитних вантажів під митним контролем через територію України між двома пунктами або в межах одного пункту пропуску через державний кордон України" [4].

Адаптуючи загальне поняття транзиту, Ткачук С.В. надає визначення транзитного потенціалу, а саме – як сукупність усіх наявних засобів та можливостей, які можуть бути використані для забезпечення транзиту. Для поглибленого визначення сутності транзитного потенціалу та з'ясування чинників, що його формують науковець виділяє такі складові транзитного потенціалу як: суб'єкти, об'єкти та засоби транзиту, суб'єкти підприємницької діяльності з надання транспортних послуг, вантажовласники, а також безпосередньо самі транспортні послуги та контроль за їх здійсненням [5].

На сьогодні в Україні досі відсутнє стратегічне бачення конкурентних переваг транспортно-дорожнього комплексу України порівняно з іншими країнами, перспектив розвитку транзитних вантажопотоків з урахуванням світової кон'юнктури ринку і глобальної виробничої спеціалізації країн. Внаслідок цього Україна поступається іншим країнам на ринку надання транспортних послуг, склалась стала тенденція до втрати транзитних вантажопотоків. Слід зазначити, що термін дії «Комплексної програми утвердження України як транзитної держави у 2002 – 2010 рр.» закінчився, значна кількість її заходів в частині розбудови транспортної інфраструктури не була виконана, але нова державна програма розвитку транзитних перевезень не розробляється, немає обґрунтованих прогнозів обсягів перевезень вантажів і пасажирів як в цілому, так і за видами транспорту, видами перевезень, напрямками перевезень на середньострокову перспективу [6].

Тому в сучасних умовах необхідне створення належних умов для збільшення обсягів транзитних перевезень, що сприятиме проведенню гнучкої тарифно-цінової, митної та податкової політики. З цією метою для ефективного розвитку транзитного потенціалу України було б доцільним [7], по-перше, здійснення заходів щодо тарифного стимулювання розвитку транзиту (запровадження єдиного збору, наскрізних тарифів, тарифних поступок і т.п.), зниження вартості послуг, супутніх транзитному перевезенню, здійснення заходів щодо тарифного стимулювання розвитку транзитних контейнерних перевезень. По-друге, необхідно здійснити підготовку і надати пропозиції щодо пільгового оподаткування операцій з надання послуг, пов'язаних з перевезенням (переміщенням) вантажів і пасажирів транзитом через територію України, а також, щодо тарифів (включаючи наскрізні) за напрямками проходження транспортних коридорів тощо. Суттєве значення також може мати удосконалення та закріплення на законодавчому рівні організації охорони і супроводу

підакцизних товарів, що переміщуються транзитом через митну територію України та створення системи моніторингу тарифів і цін щодо надання послуг з перевезень та переробки транзитних вантажів на залізницях і в портах іноземних держав, які конкурують з українськими.

Таким чином, на підставі проведеного аналізу можна зробити висновок, що реалізація транзитного потенціалу України є багатовекторною й повинна орієнтуватися на інтеграцію транспортної мережі України в європейську та подальший її розвиток. Тому, щоб охопити всі наявні можливості України як транзитера, необхідно забезпечити поєднання і узгодження різних векторів її географічної спрямованості в області інтересів і переваг, а також розробити нову концепцію розвитку транзитних перевезень на найближчі роки.

Такі заходи призведуть не тільки до економічної вигоди у вигляді збільшення доходів за транзит, але й виступлять однією із передумов економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності України на світовій арені.

Література:

1. Кузьмін П. В. Співпраця з митним союзом як чинник розширення транзитного потенціалу України. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2013. Вип. 113(2). С. 262-267.
2. Шульга М.Г. Митний режим транзиту. Теорія і практика правознавства: електр. наук. фах. вид. Нац. ун-ту «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». 2013. Вип. 2. С.1-17.
3. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. *Офіційний вісник України*. 2012. № 32. Ст. 1175.
4. Про транзит вантажів : Закон України від 20.10.1999 р. № 1172-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 22. Ст. 105.
5. Ткачук С.В. Транзитний потенціал України: чинники формування та проблеми розвитку. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2831/1/151.pdf>.
6. Комчатных Е.В. Транзитный потенциал Украины: современное состояние и перспективы развития. *Научный журнал*. 2016. Вип. 3. С. 148-153.
7. А.Г. Тихонова, И.В. Хаджинов. Основные направления и возможности реализации транзитного потенциала Украины. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2013. Вип. 6. С. 286-290.

Науковий керівник: Петренко Ганна Олександрівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права та адміністративного права Донецького національного університету імені Василя Стуса

КОНСТИТУЦІЯ, ЯК ОСНОВА ЛЕГІТИМАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В ПРАВОВІЙ ДЕМОКРАТИЧНІЙ ДЕРЖАВІ

Мануляк Надія Іванівна

*студентка 2 курсу юридичного факультету Тернопільського
національного економічного університету*

Для побудови в Україні правової держави важливим фактором є забезпечення існування легітимної влади. Легітимність є дуже важливою властивістю державної влади, відсутність якої призводить до її невизнання та, як наслідок, невиконання суспільством будь-яких рішень, що приймаються. Питання функцій конституції, як основи легітимності знайшли своє ґрунтовне висвітлення у багатьох дослідженнях як українських так і зарубіжних конституціоналістів: О. Скрипнюка, Т. Харбієнка, В. Шаповала, Ранді, І. Бернетт, Ю. Гамбермас, А. Заєць, І. Кравець.

У конституції, як в основному законі держави, який має найвищу юридичну силу закладено насамперед основи дієвого механізму легітимності державної влади, який включає систему конституційних принципів, засобів та гарантій політико-правового контролю з боку громадянського суспільства за публічною владою, що забезпечує її легітимність [1]. Тобто конституція не лише легалізує органи державної влади, визначає їхні функції та повноваження, процедуру формування та припинення діяльності, але й легітимізує їх, встановлюючи принципи функціонування влади, форми контролю громадян за владою, межі володарювання держави.

Загалом легітимність – це складний соціальний процес, результатом якого є визнання народом легітимності або іншими словами справедливості влади.

В. Б. Ковальчук, описуючи також легітимність, зазначає, що «легітимність як одна з властивостей державної влади, яка вказує на її справедливий, законний та доцільний характер, найповніше реалізується в межах демократичної, правової держави, яку ми розглядаємо як тотожну з конституційною державою» [2].

На думку, Й. Благожа легітимність - це здатність правлячої верхівки породити і підтримувати віру народу в те, що її політичні інститути повною мірою відповідають поглядам даного суспільства [3]. Тобто легітимність державної влади – це процес визнання громадянським суспільством державної влади легітимною.

Практично у кожній державі основою легітимності влади виступає конституція, яка є водночас як основоположним актом, у якому закладений дієвий механізм легітимності влади, так і актом, який і сам є

результатом демократичної легітимації. Яскравим прикладом того, що конституція – це насамперед акт установчої влади народу, яка є первинною щодо установлених влад, до яких з-поміж інших належить і законодавча влада демонструє історія європейського конституціоналізму. Легітимність у конституційному праві має декілька виражень залежно від ролі, яку воно грає при визначенні та фіксуванні положення учасників конституційно-правових відносин і підходів до його характеристик. Але в будь-якому своєму прояві легітимність має якості стійкості, законності, відносної стабільності, внутрішньої узгодженості і системного значення.

Відповідно до сказаного вище контексту слушним було б згадати висловлення одного з найвідоміших ідеологів ліберально-демократичних цінностей, американця Тамаса Пейна який вважав: «Конституція не є документом уряду, а документом людей, які входять до уряду. А уряд без конституції – це влада без права на неї» [4, с. 176]. Конституція буде антидемократичною якщо її розглядати лише як основний закон, який виникає в результаті виключно законотворчої діяльності органів державної влади.

Отже, із правової точки зору легітимація державної влади – це триваюча в часі складна комплексна двостороння процедура, яка врегульована нормами конституційного права, характеризує положення органу або посадової особи серед інших суб'єктів, обумовлене політико-правовими чинниками [5]. Тобто з упевненістю можна сказати, що конституція є основою легітимності державної влади лише в тому випадку коли є результатом народного волевиявлення та суспільного консенсусу.

Література:

1. В. Б. Ковальчук. Конституція як основа легітимації і правовій державі [Інтернет ресурс]: <https://naub.oa.edu.ua/2010/konstytutsiya-yak-osnova-lehitymnosti-publichnoji-vlady-v-pravovij-demokratychnij-derzhavi/> (дата звернення: 10.11.2019)
2. Б. В. Ковальчук. Легітимність державної влади: теоретико-правові аспекти: дис. докт. юр. наук 12.00.1. Острог. 2011. 447 с.
3. Й. Благож. Форми правління і права людини і буржуазних державах. Москва. 1985. 222 с.
4. Т. Пейн. Права людини. Пер. з англ. І. Савчак. Львів. Літопис. 2000. 288 с.
5. З. С. Кравцова. До питання визначення поняття «Легітимація державної влади»: Конституційно-правовий аспект». [Інтернет ресурс]: http://lsej.org.ua/1_2015/6.pdf (дата звернення: 10.11.2019)

Науковий керівник: Цимбалістий Тарас Олегович, кандидат юридичних наук, доцент, Тернопільський національний економічний університет

ФІНАНСОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОДАТКОВІ ПРАВОПОРУШЕННЯ: РЕФОРМУВАТИ/ЗАЛИШИТИ БЕЗ ЗМІН?

Маринів Наталія Анатоліївна

*кандидат юридичних наук, доцент, асистент кафедри фінансового права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Питанням наявності чи відсутності вини як суб'єктивної сторони податкового правопорушення присвячено чимало наукових праць. Дослідження інституту фінансової відповідальності як одного із видів юридичної відповідальності у сфері податкових правовідносин загалом та визначення вини як категорії податкового права, зокрема, залишається актуальним і сьогодні. А зважаючи на те, що сплата податків та зборів є обов'язком платника податків, питання презумпції невинуватості у податкових правопорушеннях є дещо дискусійним у теоретичному відношенні, оскільки для притягнення платника податків до відповідальності за правопорушення, передбачені чинним Податковим кодексом України, достатньо лише констатації факту вчинення самого порушення без необхідності встановлення форми вини.

Загальна теорія права визначає правопорушення як протиправне, соціально шкідливе, винне діяння деліктоздатної особи, вчинення якого тягне негативні наслідки – застосування державно-правового примусу у вигляді юридичної відповідальності певного виду та міри [1], до складу якого входять взаємопов'язані елементи такі як: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт і суб'єктивна сторона [1].

Згідно із статтею 109 Податкового кодексу України податковим правопорушення є протиправні діяння (дія чи бездіяльність) платників податків, податкових агентів, та/або їх посадових осіб, а також посадових осіб контролюючих органів, що призвели до невиконання або неналежного виконання вимог, установлених цим Кодексом та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [2], а за порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, застосовуються наступні види юридичної відповідальності: фінансова; адміністративна; кримінальна.

Тобто законодавець, виходячи зі змісту вищевказаної норми, не встановлює вини як елемент податкового правопорушення. Разом з цим, системний аналіз Податкового кодексу України свідчить про те, що деякі його норми все ж таки містять ознаки суб'єктивної сторони як необхідної складової податкового правопорушення, за яке настає фінансова відповідальність.

Так, відповідальність за порушення порядку реєстрації акцизних накладних та розрахунків коригування до таких акцизних накладних в Єдиному реєстрі акцизних накладних настає лише за наявності вини платника акцизного податку у відсутності реєстрації акцизної накладної в Єдиному реєстрі акцизних накладних/розрахунку коригування (пункт 120-2. 2 статті 120-2 Податкового кодексу України) [2]. Отже, цей склад виходить за межі поняття податкового правопорушення, закріпленого в п. 109.1 ст. 109 Податкового кодексу України, та відрізняється від інших порушень, закріплених у розділі 11 Податкового кодексу України, наявністю вини платника податків як обов'язкової умови притягнення до фінансової відповідальності.

Закріплення лише в окремому складі податкового правопорушення елементу вини без встановлення хоча б якихось загальних положень стосовно неї викликає низку запитань. Наприклад, Податковий кодекс України містить норму, згідно з якою платник податку на додану вартість несе відповідальність за порушення граничного строку реєстрації податкової накладної та/або розрахунку коригування до такої податкової накладної в Єдиному реєстрі податкових накладних (пункт 120-1.1 статті 120-1 Податкового кодексу України). Однак, на відміну від вищеописаного складу податкового правопорушення, зазначене не містить такого елементу як вина платника, тобто суб'єктивної сторони. Судова практика, що склалася з приводу оскарження штрафних санкцій за вказане правопорушення, свідчить, що відповідальність платника настає все ж таки лише за наявності його вини. Так, Верховний Суд дійшов правового висновку, що в процедурі внесення інформації (відомостей щодо податкових накладних та розрахунків коригування) до Єдиного реєстру податкових накладних є дві окремі стадії: 1) надання платником податку на додану вартість податкової накладної (розрахунку коригування); 2) прийняття/неприйняття податкової накладної (розрахунку коригування) та внесення відомостей щодо неї (нього) безпосередньо до Єдиного реєстру податкових накладних. Перша із цих стадій залежить від платника податку на додану вартість і є результатом його дій, тоді як друга - це результат виконання роботи програмного забезпечення, що контролюється Державною фіскальною службою України, та/або безпосередніх дій її працівників, на яку (які) платник податку не має впливу. У цьому контексті, як зазначено найвищим судом у системі судоустрою України, встановлена нормою пункту 120-1.1 статті 120-1 Податкового кодексу України відповідальність платника податку на додану вартість за порушення граничного строку реєстрації податкової накладної та /або розрахунку коригування до такої податкової накладної в ЄРПН, у вигляді накладення штрафу може застосовуватися в разі якщо платник податку не надав (не надіслав) за допомогою за допомогою

засобів інформаційних, телекомунікаційних, інформаційно-телекомунікаційних систем з урахуванням вимог Законів України "Про електронний цифровий підпис", «Про електронні документи та електронний документообіг» та Порядку обміну електронними документами з контролюючими органами, затвердженого в установленому порядку податкову накладну (розрахунок коригування) до Державної фіскальної служби України у строк, встановлений цією статтею (постанова від 12 липня 2019 року у справі №0940/1600/18) [3]. Тобто, фактично мова йде про відповідальність лише за наявності вини платника податку на додану вартість. Однак, такого висновку можна дійти лише проаналізувавши судову практику. Відсутність в податковому законодавстві такого елементу як вина у означеному вище податковому правопорушенні призводить до податкових спорів та не відповідає принципу законності як складової верховенства права.

30 серпня 2019 року у Верховній Раді України зареєстровано Законопроект № 1210 «Про внесення змін до Податкового кодексу щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві» [4]. Як зазначено у Пояснювальній записці до вказаного проекту, реформа фінансової відповідальності в сучасних умовах ведення бізнесу є необхідністю. І одним із ключових її напрямів визначено саме запровадження винної відповідальності платників податків [5].

У проекті пропонується визначити вину, як ознаку складу податкового правопорушення (п. 109.1 ст. 109 ПК у редакції проекту).

За проектом податковим правопорушенням є протиправне, винне (у випадках прямо передбачених цим Кодексом) діяння (дія чи бездіяльність) платника податку (в тому числі осіб прирівняних до нього), контролюючих органів, та/або їх посадових (службових) осіб, інших суб'єктів у випадках, прямо передбачених цим Кодексом.

Однак, вказаним законопроектом презумпція невинуватості буде застосовуватись вибірково, оскільки відповідно до запропонованого нового пункту 109.3 ст. 109 Податкового кодексу України лише «у випадках, визначених пунктом 117.1 статті 117, пунктами 118.1, 118.2, 116.43 статті 118, пунктами 119.1,-119.2 статті 119, статтею 119-1, статтею 120, статтею 120-1, статтею 120-2, статтею 121, статтею 122, пунктом 123.1 статті 123, пунктом 124.1 статті 124, пунктом 125.1 статті 125, статтею 126, пунктом 127.1 статті 127 цього Кодексу, особа несе фінансову відповідальність за вчинення податкового правопорушення незалежно від наявності вини», що також не буде сприяти принципу справедливості як однієї із основних засад права, виражену, зокрема, в рівному юридичному масштабі поведінки й у пропорційності юридичної відповідальності вчиненому правопорушенню [1].

Слід погодитися із висновком на проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві», що окремі приписи, що містяться у змінах до глави 11 Податкового кодексу України «Відповідальність» (на кшталт, «за умови наявності в її діянні... вини» (п. 112.1 оновленої ст. 112), «особа... мала можливість», «платник податків діяв не розумно, недобросовісно та без належної обачності» (п. 112.2 оновленої ст. 112), «мав можливість для дотримання правил та норм» (п. 112.7 оновленої ст. 112), «вчинення діяння при збігу тяжких особистих чи сімейних обставин» (пп. 112¹.1.2 п. 112¹.1 нової ст. 112¹), «контролюючий орган може визнати обставинами, що пом'якшують відповідальність особи й інші обставини...» (п. 112¹.2 нової ст. 112¹)), викладені у спосіб, який наділяє посадових осіб контролюючих органів широкими дискреційними повноваженнями, що може мати корупційні ризики [6].

Не дивлячись на наявні неузгодженості в запропонованому законопроекті, питання, підняті в ньому, зокрема, щодо концепції вини як підстави для притягнення платників податків до фінансової відповідальності, є дуже важливим для відновлення справедливості у податкових відносинах, а ідея введення вини в склад податкового правопорушення є дуже актуальною та правильною.

Література:

1. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Х.: Право, 2016. Т3: Загальна теорія права. 2017. 952 с.;
2. Податковий кодекс України.– Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 12.11.2019 р.) – Назва з екрану
3. Постанова Верховного Суду від 12.07.2019 у справі №0940/1600/18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82996815> (дата звернення 12.11.2019 р.)
4. Проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66520 (дата звернення 12.11.2019 р.)
5. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66520 (дата звернення 12.11.2019 р.)

6. Висновок на проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66520 (дата звернення 12.11.2019 р.)

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ МИТНИЦІ В УКРАЇНІ

Співак Ірина Вікторівна

старший викладач кафедри господарського та адміністративного права, факультет соціології і права Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»

Початок ХХІ століття характеризується тим, що на зміну інформатизації та комп'ютеризації (коли обчислювальна техніка, комп'ютери та інформаційні технології для вирішення лише окремих економічних задач) прийшла цифровізація, визначена в сучасній енциклопедії інформатики та технологій як інтеграція цифрових технологій у повсякденне життя суспільства шляхом оцифровки всього, що можна оцифрувати.

Концепцією розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки цифровізація визначається як насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що фактично уможливорює інтегральну взаємодію віртуального та фізичного, тобто створює кіберфізичний простір [1].

В Європейській стратегії наголошено, що при окресленні основних напрямів побудови Європейського інноваційного простору відкритої науки, цифрової економіки управління слід спиратися на такі стратегії як комерціалізація результатів науково-практичних розробок для промисловості; розробка відкритих інтероперабельних цифрових рішень для запуску і розвитку інноваційних екосистем у секторах промисловості, опрацювання та оптимальне використання відкритих стандартів, платформ для впровадження інноваційних продуктів і послуг [2].

Цифрова ера стає в сучасному світі цивілізаційним напрямом, оскільки інформаційні і комунікаційні технології відіграють визначальну роль у модернізації економіки країни, а, отже, і в пов'язаній з нею митній сфері.

Для досягнення позитивного ефекту від цифровізації на рівні держави значною мірою залежить від інституціонального втручання влади в процес формування якомога більш досконалої нормативно-правової бази. Інституційний поступ до цифровізації ознаменувало прийняття Законів України “Про електронну комерцію” від 03.09.15р., “Про електронні довірчі послуги” від 05.10.2017 р., “Про інформацію” від 01.01.2017р., “Про основні засади забезпечення кібербезпеки України” від 05.10.1017р. та деяких інших.

Наступним кроком в цьому напрямку (на виконання зобов'язань України в рамках Угоди про асоціацію з Європейським Союзом та Угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі) було прийняття Закону України № 141-ІХ від 02.10.19р. . “Про внесення змін до Митного кодексу України щодо деяких питань функціонування авторизованих економічних операторів” [3]. Закон запроваджує в Україні механізм авторизованих економічних операторів (аналогічний тому, що функціонує в ЄС), що сприятиме наданню суттєвих спрощень митних формальностей для підприємств з високим ступенем довіри; дозволить реалізувати майбутнє взаємне визнання статусу АЕО уповноваженими органами інших держав; підвищить конкурентоспроможність українського бізнесу та надасть можливість українським підприємствам брати участь у формуванні безпечних ланцюгів постачання товарів. Слід зазначити, що Центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, до 01.06.21р необхідно розробити та впровадити порядок подання та обробки електронній формі документів, що додаються до митної декларації.

На виконання “Особливих вимог щодо заходів на кордоні” Угоди з торговельних аспектів прав інтелектуальної власності (Угода TRIPS в системі ГАТТ/СОТ) та з метою запобігання переміщення через митний кордон України контрафактних та піратських товарів важливою є розробка дієвої системи оперативного обміну інформацією (із застосуванням новітніх цифрових технологій, програмного он-лайн ресурсу) між представниками правовласників та митними органами та забезпечення своєчасного внесення до Митного реєстру об'єктів прав інтелектуальної власності даних, необхідних для ідентифікації оригінальних товарів (із застосуванням засобів інформаційно-комунікаційних технологій та автоматизації, електронних систем та відповідних хмарних сервісів).

Важливим кроком стало запровадження 02 жовтня 2019 р. Урядом України пілотного проекту для цифровізації спрямування процесу направлення доручень (СБУ, ДБР, МВС стосовно “підозрілих” вантажів) щодо проведення митного огляду товарів та транспортних засобів. Відтепер процес обміну дорученнями буде відбуватися в електронному

вигляді в режимі он-лайн, що дасть можливість зменшити кількість безпідставних звернень, а, отже, і зайві витрати для бізнесу через додаткові затримки для огляду.

Крім того, питання гармонізації нормативно-правової бази у сфері електронної комерції, митного оформлення та електронної логістики з відповідними нормативно-правовими актами Європейського Союзу залишається відкритим, що є перешкодою для запровадження транскордонної системи електронної торгівлі між країнами Східного партнерства та системи функціонування цифрового транспортного коридору між Балтійським та Чорним морем

Література:

1. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану щодо її реалізації: Розпорядження КМУ від 17 січня 2018 р. № 67-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018%D1%80>
2. Europe 2020. F European strategy for smart, sustainable and inclusive growth. URL: <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20EN.pdf>
3. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо деяких питань функціонування авторизованих економічних операторів. Закон України від 02 жовтня 2019 р. № 141- IX.. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/141-20>

ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО КОСМІЧНОГО І ПОВІТРЯНОГО ПРАВА

Чепіга Дар'я Олександрівна

студентка 3-го курсу юридичного факультету, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

На сьогоднішній день, галузь міжнародного космічного права є досить новою. Поштовхом для її розвитку стало освоєння та знайомство з космічним простором. Все почалося з запуском першого радянського штучного супутника у 1957 році і, згодом, першого польоту навколо Землі радянського космонавта Юрія Гагаріна у 1961 році. США та СРСР постійно намагалися випередити один одного у вивченні та освоєнні космічного простору, що з часом, зацікавило й інші держави до цього.

Незадовго після запуску першого штучного супутника Землі Генеральна Асамблея ООН визнала “загальний інтерес людства в космічному просторі”. Під егідою ООН були вироблені основні міжнародні принципи освоєння і використання космосу. Вони лягли в основу прийнятих у 60-70-х роках минулого століття п'яти міжнародних

актів, які і нині є фундаментом міжнародного правопорядку в космосі, а саме:

1) Договір про принципи діяльності держав по дослідженню і використанню космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла (1967 р.). Договір регулює питання зацікавленості всього людства в прогресі дослідження і використання космічного простору в мирних цілях, вважаючи, що дослідження і використання космічного простору має бути спрямовано на благо всіх народів, незалежно від ступеня їх економічного або наукового розвитку, бажаючи сприяти розвитку широкого міжнародного співробітництва як у наукових, так і в юридичних аспектах дослідження і використання космічного простору в мирних цілях;

2) Угода про рятування космонавтів, повернення космонавтів і повернення об'єктів, запущених у космічний простір (1968 р.). Ця Угода регулює принципи діяльності держав по дослідженню і використанню космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла, що закликає надавати всебічну допомогу космонавтам у разі аварії, лиха або вимушеної посадки, негайно повертати в безпеці космонавтів і повертати об'єкти, запущені в космічний простір;

3) Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, завдану космічними об'єктами (1972 р.). Конвенція регулює питання щодо визнання необхідності розробки ефективних міжнародних правил і процедур стосовно відповідальності за шкоду, завдану космічними об'єктами, і забезпечення, зокрема, безвідкладної виплати на основі положень цієї Конвенції повної і справедливої компенсації жертвам такої шкоди;

4) Конвенція про реєстрацію об'єктів, що запускаються в космічний простір (1975 р.). Держави-учасниці Конвенції визнають загальну зацікавленість всього людства в розвитку дослідження і використання космічного простору в мирних цілях;

У сучасний період найбільш розвинуті системи національного космічного законодавства мають США, Росія, Австралія, Велика Британія, республіки Білорусь і Казахстан, Японія, Китай, Індія, Швеція, Канада, Бразилія та деякі інші країни. В одних із них діють акти з тих або інших питань космічної діяльності, наприклад ліцензування, страхування, реєстрація космічних об'єктів тощо, а в інших - комплексні закони. До останніх, зокрема, належать австралійський закон "Про космічну діяльність та для цілей, пов'язаних з нею" (1998 р.), закон "Про космічний простір" (Великобританія, 1986 р.), закон США "Про аеронавтику і дослідження космічного простору" (1958 р.), шведський закон "Про космічну діяльність" (1988 р.) тощо.

Систему національного космічного законодавства України складають загальний Закон України "Про космічну діяльність" (1996 р.),

Указ Президента України “Про створення Національного космічного агентства України” (1992 р.), закони, якими схвалюються державні космічні програми України, тощо.

На думку автора, сучасне міжнародне космічне право відстає від відповідного національного права, воно не тільки недостатньо враховує комерційний аспект проблеми і нові види та організаційні форми освоєння та використання космічного простору, а й значною мірою є суперечливим, не узгодженим як система. Тому, на сьогодні доцільно вже починати вводити в обіг основні принципи освоєння і використання космосу з урахуванням комерціалізації космічної діяльності, відображати взаємозв'язок міжнародного і національного космічного права, передбачити механізми по забезпеченню безпеки космічної діяльності тощо.

Разом з тим, ця проблема пов'язана з різним правовим статусом космічного і повітряного просторів. Космос належить до загальної спадщини людства, а на повітряний простір у межах національної юрисдикції поширюється суверенітет конкретної держави. Це може мати певні юридичні наслідки для суб'єктів, чий космічні апарати перетинають межу між повітряним і космічним простором. Міжнародне космічне право, зокрема, Договір про принципи діяльності держав по дослідженню і використанню космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла, містить заборону розміщення на орбіті тільки зброї масового знищення та випробування ядерної зброї в атмосфері. Використання у військових цілях та використання іншої зброї в космосі не заборонено. У 2002 р. на міжнародній конференції в Гаазі було прийнято Міжнародний кодекс поведінки, що стосується балістичних ракет. Цей Кодекс не є юридично обов'язковим документом. Але він став важливим кроком на шляху до забезпечення безпеки космічного простору.

Разом з тим, розвиток правового регулювання космічного права та повітряного повинно мати світовий характер, тобто кожна країна повинна бути залучена до нього, з метою уникнення дискримінаційних ознак відносно окремої держави, що може спричинити конфлікт у процесі врегулювання відносин між державами щодо космічного та повітряного простору.

Насправді у законодавстві досить врегульовано питання щодо повітряного простору. Повітряним простором виступає частиною атмосфери, що знаходиться під контролем країни і розташована над її територією, включаючи її територіальні води. Судна, які знаходяться під флагом певної держави, вважаються територією цієї держави.

Таким чином, для вирішення проблеми щодо правового врегулювання відносин у сфері космічного простору, за початковий етап слід взяти практику з визначення території держави, це, насамперед,

континентальний шельф, визначення території як землі, а також повітряний простір конкретної держави.

Як вказує доктор юридичних наук Шемшученко Ю.С., на сьогодні є дві протилежні точки зору на дану проблему. Одна з них виходить з того, що правові режими повітряного і космічного просторів ґрунтуються на різних принципових засадах. Прибічники цієї точки зору виступають за точну фіксацію межі між космічним і повітряним простором у відповідних міжнародних актах. Ті, хто заперечує проти цього, аргументують свою позицію тим, що за увесь період освоєння космосу не виникало колізій між державами через відсутність юридично зафіксованої межі. На їх погляд, спроба встановити таку межу може створити більше проблем, ніж запобігти можливим конфліктним ситуаціям. На його думку, аргументи прибічників другої точки зору не є переконливими.

Як на думку автора, то суспільство швидко розвивається, відбуваються як позитивні, так і негативні зміни. На сьогодні постає жорстке питання щодо миру між державами, екології, а також набуває актуальності проблема освоєння космосу. Через деякий час питання освоєння космосу стане дуже актуальним, тому, щоб у майбутньому не виникли масштабні конфлікти, проблему краще починати вирішувати зараз, ніж чекати якихось надзвичайних обставин.

Отже, дана проблема повинна вирішуватись вже сьогодні шляхом кодифікації міжнародного космічного та повітряного права. Окрім цього даний процес не повинен негативно впливати на чинні міжнародні договори та національне право кожної окремої держави. Насамперед, воно повинно врегульовувати відносини між державами, а не навпаки. Тому, до цього потрібно мати розумний підхід кожної окремої держави.

Література:

1. Теліпка В. Е. Міжнародне публічне право: навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2010. 516 с.
2. Про принципи діяльності держав по дослідженню і використанню космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла: Договір від 27.01.1967 р.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_480 (дата звернення: 20.10.2019).
3. Про рятування космонавтів, повернення космонавтів і повернення об'єктів, запущених у космічний простір: Угода від 22.04.1968 р.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_483 (дата звернення: 20.10.2019).
4. Про міжнародну відповідальність за шкоду, завдану космічними об'єктами: Конвенція від 29.03.1972 р.

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_126 (дата звернення: 20.10.2019).

5. Про реєстрацію об'єктів, що запускаються в космічний простір: Коненція від 14.01.1975 р.

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_253 (дата звернення: 20.10.2019).

6. Про космічну діяльність: Закон України від 15.11.1996 р. № 502/96-ВР. Дата оновлення: 28.12.2015.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/502/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 20.10.2019).

7. Про створення Національного космічного агентства України: Указ Президента України від 29.02.1992 р. № 117.

Дата оновлення: 27.01.1999.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/117/92> (дата звернення: 20.10.2019).

8. Шемшученко Ю.С. Проблеми розвитку міжнародного космічного права: Науковий вісник дипломатичної академії України: 2007 р., 120 с.

Науковий керівник: Ведькал Валентина Андріївна, кандидат історичних наук, доцент, старший викладач кафедри європейського і міжнародного права, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

ПРОБЛЕМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Чорній Ірина Ярославівна

студентка магістратури юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету

Українська держава докладає значних зусиль у сприянні його становленню, функціонуванню та розвитку. Водночас на думку науковців, політиків, експертів, вітчизняне місцеве самоврядування не виконує насамперед своєї суспільної місії – децентралізації державного управління, організації життєдіяльності на місцевому рівні, формування демократичних основ суспільного розвитку, що ставить під сумнів правильність обраних основ його організації.

Питання законодавчого забезпечення децентралізації місцевого самоврядування в Україні висвітлювали в своїх працях такі науковці, як: Д. Скупченко, А. Ткачук, Н. Гончарук, С. Серьогін, М. Баймуратов, Т. Тарасенко, А. Єрмолаєв, В. Лупацій, І. Клименко, В. Романова та ін.

Однією з найрезультативніших і найпомітніших реформ у даній сфері залишається реформа місцевого самоврядування та територіальної організації влади на засадах децентралізації, концептуальні засади якої були схвалені українським Урядом у 2014 р. Однак для успішного впровадження реформи з децентралізації влади необхідно створити належну законодавчу базу, яка б забезпечила правове регулювання діяльності органів місцевого самоврядування.

Метою наукової розвідки є висвітлення сучасного стану нормативно-правового забезпечення реформування місцевого самоврядування на засадах децентралізації.

Слід зазначити, що концепцію реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні розроблено з урахуванням вимог Європейської хартії місцевого самоврядування, положень Програми економічних реформ на 2010-2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». Метою Концепції є визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад. Реалізувати Концепцію планувалось у два етапи: перший етап – підготовчий (2013-2015 рр.) та другий – етап впровадження (2015-2020 рр.). Це сприятиме: 1) правовій, організаційній та матеріальній спроможності територіальних громад, органів місцевого самоврядування, провадженню їх діяльності з дотриманням принципів та положень Європейської хартії місцевого самоврядування; 2) створенню сприятливих правових умов для максимально широкого залучення населення до прийняття управлінських рішень, а також розвитку форм демократії участі на місцях; 3) утворенню об'єднаних територіальних громад, спроможних самостійно або через органи місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення; 4) створенню умов для забезпечення соціально-економічного розвитку територіальних громад, зокрема об'єднаних тощо [1; 2]. До переліку основних чинних документів стратегічного характеру у сфері реформування місцевого самоврядування можна віднести Державну стратегію регіонального розвитку на період до 2020 року, затверджену Кабінетом Міністрів України. В документі чітко сформульована мета децентралізації влади, якою є відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні, реалізація

по-вною мірою положень Європейської хартії місцевого самоврядування [3].

Ухвалення Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [2], мало на меті створення правових умов і можливостей для посилення гарантій місцевого самоврядування; сприяння створенню дієздатних територіальних громад; формування ефективних рад та їхніх виконавчих органів, головним завданням яких має стати поліпшення забезпечення потреб громадян, якісне надання їм необхідних соціальних послуг; забезпечення сталого розвитку відповідних територій, ефективного використання бюджетних коштів [4, с. 2].

Наступним кроком у реформуванні місцевого самоврядування на засадах децентралізації стало прийняття низки законів, якими врегульовуються питання передачі повноважень від органів виконавчої влади до органів місцевого самоврядування [6]. Серед яких: Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень у сфері архітектурно-будівельного контролю та удосконалення містобудівного законодавства»; Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень з державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань»; Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень з державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень»; Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг» [5, с. 44].

Таким чином, місцеві громади вже отримали широкий перелік нових повноважень: архітектурно-будівельний контроль, видача документів дозвільного характеру, реєстрація та зняття з реєстрації місця проживання фізичних осіб, державна реєстрація підприємців, державна реєстрація речових прав на нерухоме майно, надання відомостей з Державного земельного кадастру, створення Центрів надання адміністративних послуг. У період з 2014 по 2017 рр. сформовано значний масив нормативно-правових актів у сфері реалізації реформи місцевого самоврядування на засадах децентралізації, зокрема щодо добровільного об'єднання територіальних громад, їх співробітництва, передачі повноважень від органів виконавчої влади до органів місцевого самоврядування, фінансової децентралізації, що дозволить посилити функціональну та фінансову спроможність місцевого самоврядування. На

разі не всі положення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади виконуються згідно з графіком.

Література:

1. Європейська Хартія місцевого самоврядування / пер. з англ. Є. М. Вишневський. Страсбург: Рада Європи, 1985. 9 с; Розпорядження Кабінету Міністрів України «Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» № 333-р від 1 квітня 2014 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.
2. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» № 157-VIII від 5 лютого 2015 р. (із змінами) URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» № 385 від 6 серпня 2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>.
4. Скупченко Д. О. Нормативно-правове забезпечення розвитку територіальних громад в Україні. *Теорія та практика державного управління*. 2017. № 2 (57). С. 1-7.
5. Ухач В., Сирко У. Законодавче забезпечення децентралізації місцевого самоврядування в Україні (теоретико-правовий аспект). *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. Випуск 1 (13). С. 42-48.
6. Ухач В. З. *Історія держави і права України: навчальний посібник (конспекти лекцій)*. Тернопіль: Вектор, 2011. 378 с.

**Цивільне та сімейне право. Цивільне процесуальне право.
Комерційне право. Житлове право. Зобов'язальне право. Міжнародне
приватне право. Трудове право та право соціального забезпечення**

ХРОНІЧНА ПРОБЛЕМА НЕСВОЄЧАСНОГО ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ

Гуйван Петро Дмитрович

*кандидат юридичних наук, заслужений юрист України, професор
Полтавського інституту бізнесу*

У правозастосовній площині верховенство права відбувається через судові рішення, яке справедливо вважається основою розв'язання тих чи інших спірних питань шляхом застосування якісного та гуманного законодавства. Це судовий акт, який приймає суд при вирішенні будь-яких питань у межах судочинства, що є процесуальною формою суджень або волевиявлення суду владного характеру. Але саме рішення, хоч яким справедливим би не було, набуває ілюзорного характеру, якщо воно не виконується. Дієвість судової системи визначається не лише наявністю законних та справедливих вердиктів, а й їхнім виконанням [1, с. 625]. В ідеалі, звісно, було б бажаним, аби усі рішення, що набрали законної сили, виконувалися добровільно, але поки що про такий хід подій не мріють навіть самі демократичні легіслатури світу, тож, зазвичай, у правовій системі кожної держави відведене окреме місце для юридичного опосередкування діяльності різних державних та приватних структур, покликаних виконувати остаточні судові рішення. Від їхньої дієвості залежить рівень довіри громадян до держави, у тому числі авторитет судової влади.

З огляду на необхідність отримання ефективного захисту прав людини своєчасне виконання вердиктів суду має визначальне значення. Це правило є особливо важливим для української національної правової системи. Звісно, за останні роки в Україні судові рішення стали виконувати частіше: виконання зросло з 5-6% до 18%. Але цього все одно недостатньо, щоб досягти середньоєвропейського рівня. У країнах ЄС – це 50-70%. [2]. Відтак, питання тривалості виконання судових рішень є найболючішим саме у нашій державі. Вказане яскраво ілюструється величезною кількістю справ у Європейському суді за скаргами до держави України якраз з приводу незабезпечення належної організації виконавчих процесів. Найбільш показовим прикладом може слугувати справа «Бурмич та інші проти України», в якій Суд констатував хронічний характер даної проблеми, об'єднавши в одному провадженні понад 12 тисяч подібних справ і надавши Україні час до жовтня 2020 року для

усунення системних недоліків щодо своєчасного виконання вказаних рішень. Тож часу на виконання рішення ЄСПЛ у даній справі залишилося не так вже й багато, а позитивних зрушень поки що не вбачається. Але то лише надводна частина айсбергу. Набагато більше випадків, які не дійшли до стану розгляду в Європейському суді, але вони якраз найбільше характеризують негатив ситуації.

Подібний стан речей шкодить не лише конкретним особам, які не можуть отримати виконання остаточних рішень судів, що набрали чинності часто після надзвичайно тривалого розгляду, але також серйозно підриває авторитет нашої країни як такої, яка не спроможна навести лад у цій сфері. Тож, де-факто ситуація із виконанням судових рішень в Україні потребує суттєвого вдосконалення. Адже у цьому плані наше вітчизняне законодавство має значну кількість вад, а в деяких випадках здається, що окремі його положення спеціально напрацьовані для того, аби торпедувати виконавчий процес. До прикладу, серйозною вадю українського законодавства про виконавче провадження є практична неконтрольованість виконавця з боку учасників провадження, і в першу чергу, - стягувача. Виконавець з різних суб'єктивних підстав може взагалі не виконувати окремих передбачених законом процесуальних дій, при цьому не ризикуючи отримати якоесь матеріальне покарання.

Скажімо, у виконавчому провадженні № 15771498 [3], відкритому ще наприкінці 2009 року за рішенням суду про стягнення коштів з боржника – Кредитної спілки «Аккорд» на користь позивача Г., упродовж всього часу донині (привітаємо себе, в листопаді 2019 року буде своєрідний «ювілей» цього безрезультатного провадження) жодних дій державний виконавець ВДВС Шевченківського РУЮ у м. Києві не вчиняв. І то, попри те, що остаточне рішення у справі № 2-2339/09 було забезпечене арештом коштів боржника у банку. Отже, упродовж досить значного строку кошти, якими забезпечувалося виконання рішення, спокійнісінько лежали у банку, а виконавець проявляв бездіяльність, що викликає серйозні роздуми і підозри про кримінально-карані та корупційні зв'язки між виконавцем і боржником. Інакше ніяк подібну бездіяльність пояснити не можна. Коли ж у 2017 році стягувач звернувся до виконавця із запитом щодо надання інформації про хід виконавчого процесу, заходи, здійснені на виконання рішення (зрештою, може кошти вже стягнуті, але чомусь не надійшли стягувачу), останній упродовж майже року ігнорував подібні запити.

Відтак, аби хоча б якоесь зрушити мертвий процес, стягувач мусив ініціювати судову справу проти виконавця і зобов'язати останнього надати стягувачеві інформацію про хід виконання рішення у його справі та про заходи, вжиті у цьому процесі. Втім, це не дуже пришвидшило розвиток подій, за українською традицією, керуючись юридичною

безкарністю, державний виконавець повністю проігнорував відповідне судове рішення. І лише, коли представник стягувача звернувся зі скаргою про подібне нехтування національними законами органами виконання судових рішень персонально до Міністра юстиції України, судове рішення виконавчою службою було виконане, інформація про хід виконавчого процесу була надіслана стягувачеві. Але, погодьтеся, подібне вирішення проблемних питань є системно неправильним. Кожен мусить виконувати притаманні йому дії, а в законі повинен бути передбачений відповідний запобіжник, який унеможливило б подібне нехтування законами будь-якою особою, який би поважний статус вона не мала.

Зрештою, виконавче провадження у справі майже після десятилітньої затримки зрушило з місця. Здавалося б справедливість відновлена. Але у даній площині залишилися певні запитання. Чи є такий порядок виконання остаточного рішення справедливим? Відверто можемо сказати, що ні. Справедливості, дотримання якої від нашої держави вимагає Європейський суд з прав людини, тут немає ні в сутнісному вимірі (державний орган усіяко намагається порушити конвенційне право особи на взагалі отримання виконання судового вердикту), ні в темпоральному (упродовж десяти років остаточне рішення національного суду залишається невиконаним). Адже недотримання строків виконання рішення за позицією ЄСПЛ вважається самостійним правопорушенням. Тож, враховуючи стан національного законодавства з безліччю лазівок для торпедування цивілістичних принципів, небажання та низький фаховий рівень працівників виконавчої служби, привабливість відповідних корупційних схем для них, нашій державі навряд чи скоро вдасться хоча б наблизитися до рівня світових демократій у досліджуваній сфері.

Подібні комбінації національної виконавчої служби, спрямовані на затягування провадження або взагалі на невиконання остаточних судових рішень досить толерантно оцінюються українським судочинством. Тоді як Європейський суд з прав людини з цього питання займає досить жорстку позицію. Показово вона проявляється у справі «Гаращенко проти України». За її фабулою рішення судів на користь заявника набрали законної сили, і 24 листопада та 4 грудня 2000 року державна виконавча служба відкрила виконавче провадження, яке тривалий час не виконувалося. Не задоволений тривалим виконанням рішень, 25 травня 2001 року заявник звернувся до суду з позовом до виконавчої служби з метою відшкодування матеріальної шкоди, спричиненої їй бездіяльністю. 10 квітня 2002 року суд задовольнив вимоги заявника, зазначивши, що виконавча служба не вжила заходів для виконання рішень від 14 липня 2000 року та 26 жовтня 2000 року, і присудив йому відшкодування в сумі позову, яка має бути сплачена з державного бюджету. Суд також

зауважив, що виконавча служба все ще має можливість стягнути ці кошти з боржника для покриття своїх витрат. 22 листопада 2002 року заявник звернувся до виконавчої служби з вимогою відкрити виконавче провадження. Однак згідно з твердженнями заявника це провадження було відкрито тільки після того, як він подав декілька відповідних скарг до суду. Пізніше виконавчий лист заявника передавали від одного управління виконавчої служби до іншого з різних підстав; цей лист також було передано до Державного казначейства України для подальшого виконання, але згодом повернено назад до виконавчої служби. Крім того, остання зупиняла та поновлювала виконавче провадження декілька разів. Заявник подавав до судів численні скарги, стверджуючи про бездіяльність з боку виконавчої служби, але виконання рішень так насправді і не відбулося. Відтак, ЄСПЛ констатував порушення Україною пункту 1 статті 6 Конвенції щодо тривалого виконання рішення на користь заявника [4, п. 21-22].

При цьому для кваліфікації діяння як протиправного щодо надмірної невинуватої затримки виконання остаточного рішення суду мають враховуватися як сама тривалість провадження, так і специфічні ознаки, пов'язані з предметом виконання, наприклад є судові присудження грошовими чи ні. Суд щоразу повторює, що судовий розгляд та виконавче провадження є першою і другою стадією єдиного провадження. Таким чином, виконавче провадження не повинно відокремлюватись від судового і вони мають бути розглянуті в сукупності. Тож вимоги ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод щодо розумності строків розгляду справи повинні застосовуватися і до тривалості виконавчого процесу. Лише за таких умов захист прав людини на суд буде чесним і справедливим.

Література:

1. Курс цивільного процесу : підручник; за ред. проф. В. В. Комарова ; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Х. : Право, 2011. 1352 с
2. Гавриленко С. Самого лише отримання рішення суду на свою користь недостатньо для досягнення мети, задля якої люди звертаються до системи правосуддя – захисту порушених прав і свобод. Українська правда. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2018/07/24/232203/>
3. Справа № 2-2339/09. Архів Октябрського район. суду м. Полтави за 2009 р.
4. Рішення ЄСПЛ від 16 квітня 2009 року у справі «Гаращенко проти України», заява № 26873/05. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_455

ДОСВІД КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЩОДО ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РЕКЛАМНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Завзята Анна Віталіївна

студентка IV курсу Таращанського державного технічного та економіко-правового коледжу

На сучасному етапі в умовах євроінтеграції України вивчення досвіду країн Європейського Союзу стосовно державного управління рекламною діяльністю є необхідним для формування відповідної сталої національної системи. Дослідження особливостей державного управління рекламною діяльністю в європейських країнах з розвинутою економікою надає інформацію стосовно функціонування ефективних управлінських механізмів у цій сфері. Все це обумовлює актуальність обраної теми дослідження. Питанням державного управління рекламною діяльністю в європейських країнах присвятили свої наукові праці такі вітчизняні вчені, як: А.В. Гринько-Гузевська, Н.М. Грицюта, Ю.О. Громенко, Л.А. Микитенко, Є.В. Ромат. Якщо проаналізувати наукові надбання стосовно державного управління рекламною діяльністю в країнах Європейського Союзу загалом, то можна помітити, що здебільшого в них присутній загальний огляд нормативно-правового чи організаційного забезпечення (включаючи добровільні громадські утворення) цієї діяльності. Проте відсутній всебічний аналіз одночасного впливу на процес державного управління рекламною діяльністю всіх зазначених вище його складових.

Якщо звернутися до практики державного управління рекламною діяльністю у країнах Європейського Союзу, слід зазначити, що переважна кількість західноєвропейських держав на сучасному етапі отримує безсумнівні успіхи в процесах розвитку економік національного рівня та формування суспільства демократичного типу. Саме ці умови в значній мірі обумовили європейську орієнтацію України, що, в свою чергу, стало одним з пріоритетних напрямків побудови її державної політики. Так, у Великій Британії сформовано систему державного управління рекламною діяльністю, яка на нинішньому етапі є однією з найрозгалуженіших на світовому рівні з законодавчої точки зору. Сучасне законодавство Великої Британії включає понад 250 нормативно-правових документів з регулювання рекламної діяльності. При цьому слід звернути увагу, що Велика Британія стала першою країною Європейського Союзу, яка дещо пом'якшила рекламне законодавство після прийняття чергових доповнень до директиви ЄС «Аудіовізуальні й медіа послуги» від 17 жовтня 1989 р., зазначених в Директиві Європейського Парламенту і Ради від 11 грудня 2007 р. №2007/65/ЄС. Британський кодекс рекламної діяльності було розроблено Комітетом з рекламної діяльності. Серед членів Комітету з

рекламної діяльності присутні представники індустрії реклами, сфери стимулювання збуту та ЗМІ. Загальний нагляд за дотриманням кодексу здійснюється Комісією з рекламних стандартів (Advertising Standards Authority – ASA), яка є найвпливовішою інстанцією щодо управління рекламною діяльністю в країні. Щорічно ASA розглядає понад 10000 скарг, приймаючи рішення щодо зміни реклами або її припинення. Дослідження характерних рис державного управління рекламною діяльністю у Великій Британії дозволило дійти висновку, що цій державі притаманна стала нормативно-правова база, орієнтована на регулювання національної реклами, та не надто розгалужена система органів державної виконавчої влади, що здійснюють безпосередній контроль рекламної діяльності. Узагальнення результатів проведеного дослідження дозволило сформулювати комплексне уявлення стосовно досвіду країн Європейського Союзу відносно державного управління рекламною діяльністю, що сприятиме його впровадженню у вітчизняну практику в умовах євроінтеграції.

Література:

1. <https://zakon.rada.gov.ua>

Науковий керівник: Голобородько Н.В., викладач юридичних дисциплін І категорії, Таращанський державний технічний та економіко-правовий коледж

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ФРАНЦІЇ

Каландей Вероніка Олександрівна

Університет державної фіскальної служби України, Навчально-науковий інститут права

На сьогодні проблема протидії нелегальної міграції постає як досить актуальна тема. Упродовж усієї історії людства трудова міграція, або міграція робочої сили, відігравала значну роль у суспільному розвитку. В сучасному світі з його глобалізаційними тенденціями розвитку питання міжнародного співробітництва у сфері протидії нелегальній міграції вимагає його детального вивчення. Зміни в геополітичному просторі нівелюють фактичні кордони, і проблема міграції, яка досі входила до компетенції внутрішньої політики держави, більше не є такою. Через вплив глобалізації негаразди в міграційній сфері торкаються питання визначення національної та європейської ідентичності.

На початку ХХІ ст., як і протягом усього ХХ ст., Франція

розглядалась іммігрантами як одна з найбажаніших країн. Розквіт промисловості, успіхи у фінансовому секторі, високий статус на міжнародній політичній арені, широкий спектр можливостей і райдужні перспективи для різних сфер суспільного життя, а головне – реальна можливість вільно, без обмежень і прив'язок до усталених норм проявляти сутність та нове бачення стали одним із визначальних факторів для розвитку французького суспільства в цілому [1].

Масова імміграція до Франції починається в період бурхливого індустріального розвитку з сер. ХІХ ст. У цей час позначилися два головні напрями у французькій імміграційній політиці: *задовільнити попит на робочу силу, що зростає, стабілізувати демографічну ситуацію*, оскільки Франція зіткнулася із загрозою депопуляції. Основний потік іммігрантів надходив з прикордонних країн (Іспанії, Італії, Бельгії), а також з Польщі. Така тенденція зберігалася до початку Другої світової війни [2].

Водночас, демократичні цінності та ідеали рівності, які є символами французької державності, на практиці виявляються спалюваними через реалізацію політики "подвійних стандартів" відносно іммігрантів. Усе частіше французьке суспільство постає в образі цинічної моделі демократії. Гострі соціальні катаклізми, від яких потерпає країна, спровоковані низкою причин, утім через недолуге законодавство та відсутність рівних умов найболючіше це відчувають іммігранти. У подальші роки обмежувальна імміграційна політика навіть посилилася.

«Закон Бонне 1980 р.» - змінив статус іммігранта (якщо раніше він був іноземним робочим, то тепер ставав іноземним резидентом), підсилив контроль за перебуванням іноземців у Франції, вирішив питання видворення за незаконне проникнення в країну).

«Закон Паскуа» (1993 р.), по суті був направлений на позбавлення іноземців права на постійне перебування у Франції (на досягнення «нульової імміграції»).

У 1993 р. міністр внутрішніх справ Шарль Паскуа сформулював головну мету імміграційної політики як «досягнення нульового міграційного приросту», яка пізніше інтерпретувалася як «досягнення нульової нелегальної імміграції». У прийнятому т.зв. «Законі Паскуа» (1993 р.), заборонялося працювати іноземним студентам; оскаржувати відмову про надання притулку; до двох років був збільшений період розгляду справ про возз'єднання сімей; розширені права поліції для депортації нелегальних мігрантів.

Наступним кроком стало ухвалення в 1998 р. законів Гігу «Про громадянство» і Шевенмана «Про імміграцію». Ці закони розроблялися за участю відомого французького політолога Патріка Вейля, на якого уряд поклав завдання розробити «жорстке, але гідне» законодавство в області імміграції. Мова йшла не про відміну законів Паскуа, а про

прагматичнішу їх реалізацію. Декларовані права на возз'єднання сімей, на притулок повинні були здійснюватися ефективніше. Були зменшені вимоги для іммігрантів-студентів, науковців; ослаблений надмірний контроль за змішаними шлюбами; посилені заходи по видворенню з країни нелегалів і правопорушників.

Аналіз французької міграційної політики періоду 2000-2010 рр. Досліджуючи дане питання О.Гільченко, О.Рабчевська, Л.Костюк дійшли висновку, що уряд неодноразово намагався вирішити проблему іммігрантів, у тому числі через зміни законодавства та шляхом інтеграції останніх до суспільства. Одним із найголовніших лобістів упровадження оновленого пакету міграційної політики по праву вважається Н. Саркозі. За час його політичної кар'єри було прийнято низку досить жорстких та обмежуючих законів і поправок до нормативних актів, головною метою яких стало покращення загального суспільного клімату [3].

Із приходом соціалістів у Франції до влади курс міграційної політики дещо змінився. Так, 2015 р. до Національних зборів надійшов проект закону про міграцію. Згідно з цим документом, іноземці, що прожили 12 місяців на території держави могли одержати право на проживання в країні від 2 до 4 років. Також запропоновано зменшення терміну розгляду досьє біженців та виділення додаткових коштів на підтримку мігрантів [4]. Проти цього законопроекту виступили всі політичні сили країни, крім соціалістів, і тому він був відкладений.

У Франції вже роками спостерігається збільшення припливу мігрантів. Торік Франція вперше зареєструвала понад 100 тисяч клопотань про надання притулку, що на 17 відсотків перевищило показники 2016 року, утім ця цифра приблизно удвічі менша, ніж у сусідній Німеччині.

Попри критику представників гуманітарних організацій, котрі вбачають у нововведеннях істотне послаблення можливостей для отримання притулку, міністр внутрішніх справ Франції Жерар Коллон виступив на захист нових норм. На його думку, до цього спонукає вже саме зростання кількості біженців та мігрантів, котрі щороку прибувають до країни.

Проаналізувавши французьку міграційну політику, можна прослідкувати зміни кількості мігрантів на територій Франції, які заходи та закони були прийняті, їх ефективність для країни.

Як одна з найрозвинутіших країн сучасності, Франція продовжує бути притулком для мігрантів.

Отже, проблема вирішення міграційної кризи на сьогодні є однією з основних загроз для ЄС та основною загрозою національної безпеки Франції, враховуючи особливості географічного та історичного факторів. Кожна країна ЄС має свій підхід до вирішення проблеми міграційної кризи. Франція за Ф. Олланда вбачає основними шляхами подолання

негативних наслідків від цього процесу для внутрішньополітичного та внутрішньоекономічного розвитку країни в трансформації внутрішнього міграційного законодавства. Зміни перш за все стосуються спрощення процесу легалізації іммігрантів та активації заходів щодо їх асиміляції, як найвищого рівня інтеграції мігрантів у французьке суспільство. Проте, проблема загострення міграційної кризи залишається відкритою та її вирішення потребує консолідації не тільки національних та європейських зусиль, а й конструктивних дій всієї світової спільноти, направлених перш за все не на подолання, а на попередження імміграційних потоків.

Література:

1. Особливості міграційної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://jurisprudence-konspect.org/?content=2397>.
2. Зовнішня політика Франції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ukrinform.ua/rubric-sushchenko/2119019-zovnisna-politika-francii-novi-prioriteti-stari-pidhodi-28082015.html>.
3. Малиновська О. Україна, Міграційна політика Європейського Союзу/ О. Малиновська. – К., 2014. – 171 с.
4. Франция примет новый закон о статусе иностранцев. – Режим доступа: <http://ru.rfi.fr/frantsiya/20150720-frantsiyaprimet-novyi-zakon-dlya-inostrantsev>.

Науковий керівник: Анісімова Марина Федорівна, кандидат юридичних наук, доцент, Університет державної фіскальної служби України

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

*Ковальова Олександра Олександрівна
студентка 3 курсу Дніпровського національного університету імені
Олеся Гончара*

З набранням чинності 15 грудня 2017 року нових редакцій процесуальних кодексів в Україні була здійснена спроба законодавчого врегулювання деяких питань, що стосуються електронних засобів доказування. Зокрема, електронні докази були визнані самостійним засобом доказування як у цивільному, так і в господарському та в адміністративному процесах. Однак, попри такі позитивні зрушення, у Цивільному процесуальному кодексі України (далі – ЦПК) й досі недостатньо врегульовані питання, що стосуються порядку подання оригіналів та копій електронних документів, порядку та особливостей

дослідження й оцінки таких доказів судом. Нечітке та неповне законодавче регулювання висвітлених проблем може призвести до неоднозначної судової практики та ускладнить цивільне судочинство з використанням електронних доказів. Зазначене обумовлює необхідність наукових досліджень, а також більш чіткого й повного законодавчого врегулювання застосування електронних доказів у цивільному процесі.

Частиною 2 статті 76 ЦПК України визначено нову процесуальну форму одержання фактичних даних - електронний доказ [1]. Згідно ч.1 та ч. 3 ст. 100 ЦПК України електронними доказами є інформація в електронній (цифровій) формі, що містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема, електронні документи (в тому числі текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних та інші дані в електронній формі. Такі дані можуть зберігатися, зокрема, на портативних пристроях (картах пам'яті, мобільних телефонах тощо), серверах, системах резервного копіювання, інших місцях збереження даних в електронній формі (в тому числі в мережі Інтернет) [1].

У законодавстві чітко не визначені порядок збирання та забезпечення доказів у електронній формі, способи їх дослідження, процедури встановлення особи, відповідальної за розміщення інформації (ідентифікація). Оскільки законодавець обмежився загальними принципами застосування нового виду доказів, на практиці виникає чимало питань щодо їх використання від суто технічних до юридичних.

Подання електронних доказів. Відповідно до частини 2 ст. 100 ЦПК електронні докази подаються в оригіналі або в електронній копії, засвідченій електронним цифровим підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до Закону України «Про електронний цифровий підпис» [1]. Законом може бути передбачено інший порядок засвідчення електронної копії електронного доказу. Подібна норма закріплена у Законі України «Про електронні документи та електронний документообіг» [2]. Так, згідно зі ст. 7 згаданого Закону електронна копія електронного документа засвідчується у порядку, встановленому законом. Копією документа на папері для електронного документа є візуальне подання електронного документа на папері, яке засвідчене у порядку, встановленому законодавством. Аналізуючи чинне законодавство України, слід констатувати, що порядок засвідчення як електронної копії електронного доказу, так і його паперової копії, законом не передбачений. Тому в процесі подання до суду як доказу інформації з мережі Інтернет або на електронних носіях, виникає питання щодо належності та допустимості таких доказів. Засвідчувати копії електронних документів могли б нотаріуси. Однак, Законом України «Про нотаріат» і Правилами

вчинення нотаріальних дій нотаріусами України прямо не передбачена можливість засвідчення копій електронних документів.

Нерідко як доказ сторони посилаються на інформацію із соціальних мереж опонента. Як правило, суди охоче використовують такі докази. Приміром, негативні висловлювання у Twitter стали підставою для рішення про відмову у визнанні позивача біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту (Постанова Шостого апеляційного адміністративного суду від 19.03.2019 р. у справі №826/18174/16) [3]. Однак іноді у судів виникають проблеми з ідентифікацією особи, яка створює ту чи іншу публікацію в соцмережах. Адже достатньо складно ідентифікувати особу, яка створила або поширила негативну інформацію в інтернеті. Очевидно, що в соцмережі Facebook може зареєструватися будь-яка особа та під будь-яким іменем. Отже, можна створити та підтримувати сторінку від імені відповідача (зокрема, шляхом розміщення інформації та фотознімків). Встановлення такої особи під час розгляду справи майже неможливе.

Не визначені критерії того, який електронний доказ є оригіналом, а який — копією. Адже оригінали таких доказів, як і копії, найчастіше будуть розміщені на сторонніх пристроях, таких як карти пам'яті, диски, дискети тощо. Є певні складності у доведенні дати та часу створення оригіналу електронного доказу. Оскільки оригінал електронного доказу є першоджерелом та саме цим відрізняється від копії, яка створюється пізніше, на ньому повинні бути зафіксовані дата і час його створення.

Безперечно, можливість використання електронних доказів у суді можна назвати прогресивним нововведенням. Однак процедура оформлення, подання і дослідження таких доказів наразі залишається нерегульованою. Як наслідок, використання електронних доказів у судових процесах не завжди є ефективним, що свідчить про необхідність доопрацювання чинних процесуальних кодексів, а саме внесення до них чітких правил оперування цифровими даними.

Література:

1. Цивільний процесуальний кодекс України (редакція від 19.10.2019) – ст. 76, 100
2. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» (редакція від 07.11.2018) – ст. 7
3. Постанова від 19.03.2019 р. у справі №826/18174/16 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80583081>

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІНИ ТА РОЗІРВАННЯ ШЛЮБНОГО ДОГОВОРУ З ІНОЗЕМНИМ ЕЛЕМЕНТОМ

Кухаревич Анна Володимирівна

студентка IV курсу, Університет державної фіскальної служби України

Під час перебування у шлюбі обставини життя подружжя можуть змінюватись через суб'єктивні та об'єктивні фактори. Це може бути зумовлено виникненням нових чи зміною вже існуючих обставин, які можуть мати значення при застосуванні положень шлюбного договору з іноземним елементом. Таким чином, з метою пристосування умов шлюбного договору до реалій подружнього життя, законодавство всіх країн, що передбачає можливість укладення шлюбного договору, передбачає також можливість його зміни та розірвання.

Під зміною договору передбачається зміна зобов'язань сторін відповідно до змінених умов щодо предмета, місця, строків виконання тощо. Розірвання договору означає припинення зобов'язань сторін (частини 1, 2 статті 653 Цивільного кодексу України) [1].

У законодавстві країн континентального права вкрай рідко зустрічаються норми щодо порядку та підстав зміни й розірвання саме шлюбного договору. Оскільки шлюбний договір, у тому числі й ускладнений іноземним елементом, у країнах континентального права відноситься до цивільно-правових договорів, то питання його зміни та розірвання регулюватимуться загальними положеннями про цивільно-правові договори.

Зміни, що вносяться до будь-якого шлюбного договору, повинні мати певну форму. Так, у країнах континентального права, зокрема за правом Італії, будь-які зміни, які вносяться до шлюбного договору як до укладення, так і після укладення шлюбу мають юридичну силу лише за умови, якщо вони складені в такій же формі, як і шлюбний договір [2, с. 152]. За правом Литви зміни умов шлюбного договору можливі лише з дозволу суду та повинні бути зареєстровані в реєстрі шлюбних договорів у тому ж порядку, що й шлюбний договір. До того ж зміни шлюбного договору не мають зворотної сили [3].

У країнах загального права також передбачається можливість зміни умов шлюбного договору. На противагу обов'язковій письмовій формі внесення змін до шлюбного договору у країнах континентального права, право країн загального права допускає зміни умов шлюбного договору в усній формі. Право штатів, які прийняли Єдиний закон «Про шлюбний договір», передбачає письмову форму внесення змін до шлюбного договору. Проте в інших штатах підлягають застосуванню судові

прецеденти, які містять протилежне вирішення питання форми зміни шлюбного договору.

Особливою умовою, яка характерна саме шлюбному договору, ускладненому іноземним елементом, є умова про вибір подружжям застосовного права. Можливість вибору права подружжям як умови шлюбного договору передбачена також статтею 11 Конвенції про право, що застосовується до режимів власності подружжя 1978 року, згідно з якою визначення застосовного права має бути ясно виражено заявою або без сумніву витікати з положень шлюбного договору [4].

Зазначену умову, так само як і інші умови шлюбного договору, може бути змінено за спільним бажанням подружжя. За правом Швейцарії вибір права може бути зроблений або змінений в будь-який час. Вибір права, зроблений після укладення шлюбу, має зворотну силу і вважається дійсним з дня укладення шлюбу, якщо сторони не домовилися про інше. Обране право застосовується до тих пір, поки подружжя не змінить або не скасують свій вибір (частини 2, 3 статті 53 Федерального Закону Швейцарії «Про міжнародне приватне право») [5]. За правом Бельгії зміна застосовного права, обумовленого вибором подружжя, не має зворотної сили. Подружжя може розпорядитися інакше в тому випадку, якщо при цьому не порушуються права третіх осіб. Отже, зміна вибору застосовного права є можливою, проте з деякими особливостями, які полягають у застосуванні зворотної сили такої зміни.

Закон України «Про міжнародне приватне право» також дозволяє сторонам шлюбного договору змінити вибір застосовного права, але за умови дотримання деяких положень. Вибір права або зміна раніше обраного права можуть бути здійснені учасниками правовідносин у будь-який час. Вибір права або зміна раніше обраного права, які зроблені після вчинення правочину, мають зворотну дію і є дійсними з моменту вчинення правочину, але не можуть: 1) бути підставою для визнання правочину недійсним у зв'язку з недодержанням його форми; 2) обмежити чи порушити права, які набули треті особи до моменту вибору права або зміни раніше обраного права [6].

Дію шлюбного договору може бути припинено добровільно або в судовому порядку на різних підставах. Шлюбний договір є двостороннім договором, тому при його укладенні, зміні або припиненні сторони повинні висловити на це свою волю. Якщо ж подружжя не домовилось про розірвання шлюбного договору, то він за загальним правилом продовжує зберігати свою юридичну силу. Якщо один з подружжя наполягає на розірванні шлюбного договору, наприклад, через неможливість його виконання в силу об'єктивних причин, спір подружжя з цього приводу може бути розглянуто в суді [2, с. 154].

Так, добровільно шлюбний договір може бути припинено у разі виконання сторонами всіх його істотних умов, припинення за спільною згодою подружжя. Також шлюбний договір може бути припинено у разі смерті одного з подружжя, та, відповідно припинення шлюбу. На практиці виникають випадки, коли один з подружжя наполягає на розірванні шлюбного договору.

При розгляді питання припинення шлюбного договору з іноземним елементом необхідно виходити із загальних положень договірної права, що регулюють як укладення та зміну шлюбного договору, так і його припинення. Так, стаття 32 Вступного закону до Німецького цивільного уложення, яка присвячена сфері дії застосовного до договору права, зазначає, що застосовне право є визначальним до: 1) його тлумачення; 2) виконання встановлених ним зобов'язань; 3) наслідки повного або часткового невиконання цих зобов'язань; 4) різних видів погашення зобов'язань; 5) наслідки нікчемності договору.

Припинення дії шлюбного договору за українським законодавством відбувається у формі розірвання шлюбного договору. Так, відповідно до статті 102 Сімейного кодексу України на вимогу одного з подружжя шлюбного договору можливе за рішенням суду з підстав, що мають істотне значення, зокрема в разі неможливості його виконання [7].

Отже, оскільки шлюбний договір, у тому числі ускладнений іноземним елементом, відноситься до цивільно-правових договорів, то його укладення, зміна, розірвання та визнання недійсним регулюватимуться загальними положеннями про цивільно-правові договори. Правового припису про застосування положень цивільного права норми, присвячені шлюбному договору, можуть не містити. Однак це може впливати з інших норм, які регулюють шлюбно-сімейні правовідносини.

Література:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. №435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Казарян К.А. Шлюбний договір у міжнародному приватному праві: дис. канд. юр. наук : 12.00.03. Харків, 2016. 199 с.
3. Civil Code of the Republic of Lithuania, of July 18, 2000 № VIII–1864.
4. Конвенція про право, що застосовується до режимів власності подружжя від 14.03.1978 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_923.
5. Federal Act on Private International Law of 18 December 1987.
6. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>.

7. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.

Науковий керівник: Сердюк Вікторія Олександрівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, Університет державної фіскальної служби України

ПРОБЛЕМИ ВИКОНАННЯ ТА ДОСТРОКОВОГО ПРИПИНЕННЯ ДОГОВОРУ ОРЕНДИ ЗЕМЛІ

*Погорецька Наталія Олександрівна
студентка IV курсу Таращанського державного технічного та економіко-правового коледжу*

Договір оренди землі посідає особливе місце в сфері господарювання, адже земля в Україні вже давно перестала бути просто засобом виробництва, ставши одночасно і найбільшим багатством усіх українців, і складним у доступі та адмініструванні ресурсом. Відповідно до ст.14 Конституції України, земля-є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави. У процесі проведення в Україні земельної та аграрної реформ важливого значення набуває така форма землевикористання, як оренда. Відродження її повноцінного змісту має в умовах переходу України до ринкової економіки винятково важливе практичне значення. Проблеми виконання та дострокового припинення договору оренди землі висвітлювались в працях О. Муляра, А.О. Велижганіна, Ю.Д. Білика, В.П. Галушко, Д.С. Добряка, А.М. Третяка, М.М. Федорова та інші.

Однією з причин оренди землі є розмір плати за оренду землі. Станом на поточний рік оренда – найдорожчий варіант для використання землі в Україні. Історично так склалося, що розмір, форма і строки внесення орендної плати мали б встановлюються за угодою сторін у договорі оренди, розмір оренди фактично нав'язувала держава. Спочатку, Указом Президента України «Про додаткові заходи щодо соціального захисту селян – власників земельних ділянок та земельних часток(паїв)» від 02.02.2002 № 92/2002 було підвищено розмір плати за оренду земельних ділянок сільськогосподарського призначення, земельних часток (паїв). Пізніше, Указом Президента України від 19.08.2008 № 725/2008 «мінімальна орендна плата» була підвищена до 3 % від вартості ділянки. Ще пізніше, ми отримали вимоги Податкового кодексу України від 02.12.2010 №2755-IV, згідно з яким ставка орендної плати має бути у розмірі від 3% до 12% нормативної грошової оцінки, а у випадку отримання права оренди земельної ділянки через аукціон – ще вище.

Наступною причиною є те, що існують помилки/колізії в законодавчому регулюванні оренди. Іншими словами, велика кількість

можливостей для оскарження договору оренди землі через прямі колізії. Наприклад, юридична особа укладає договір оренди згідно вимог Закону, зазначивши серед істотних умов лише ті, що передбачені Законом. Проте, в Україні досі діє Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Типового договору оренди землі” від 3 березня 2004 р. № 220 (типова форма договору оренди землі) (надалі “Постанова”), яку, враховуючи положення Господарського кодексу України, мають (зобов’язанні) використовувати юридичні особи. Різниця між кількістю істотних умов, вказаних у Законі і у Постанові, – вражаюча. І от цією розбіжністю досить часто користуються рейдери.

Також, ще однією причиною є те, що наявна різна судова практика з одного і того ж спірного питання. Сумно і прикро, але українські суди у випадку однакових спірних відносин досить часто ухвалюють протилежні за своїм змістом рішення. Наприклад, проаналізувавши судову практику, ви знайдете щонайменше 3 різні правові позиції судів щодо застосування положень статті 33 Закону (поновлення договору оренди землі). Ні, не рятують узагальнення судової практики. «Різноманіття» – це слово повною мірою відображає рішення судів з питань оренди.

Тобто оренда не дає того, що шукає аграрний бізнес: належного захисту активу, постійної дохідності, прогнозованості.

Література:

1. <https://zakon.rada.gov.ua> > laws > show
2. <https://zakon.help> > law > 161-XIV > edition 01.01.2019

Науковий керівник: Голобородько Н.В., викладач юридичних дисциплін І категорії, Таращанський державний технічний та економіко-правовий коледж

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ, ЯК АЛЬТЕРНАТИВНОГО СПОСОБУ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ

*Поліщук Марина Геннадіївна
кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

Медіація є процесом, в якому неупереджена, безпосередньо незацікавлена, професійно підготовлена особа (медіатор), сприяє процесу переговорів між особами, які мають певний правовий спір. Ця досить ефективна форма альтернативного вирішення спірних правовідносин є новою доктриною яка на сьогодні не має нормативно-правового забезпечення, а отже й не застосовується. Стосується такий вид врегулювання спорів здебільшого цивільних правовідносинах та суміжних із цивільним правом галузях, а саме: трудове право, сімейне, господарське

та адміністративне право, а також у кримінальному праві щодо кримінальних проступків. Медіацію ще називають «цивільним посередництвом» яке є більш гнучким, швидким та економічно ефективнішим способом досягнення врегулювання спору, ніж через відкриття судового провадження. Медіація надає змогу заощадити час, та не чекати вирішення спору у судовому порядку кілька років через професійну завантаженість суддів та відсутність необхідної кількості кваліфікованих кадрів. У більшості випадків спори за участю медіатора завершуються протягом одного дня. Конфіденційність, збереження часу та стосунків між сторонами спору, нові способи та шляхи вирішення, саме це надає медіація.

Історія медіації (посередництва) походить ще за часів Стародавньої Греції, де старости села використовувались для вирішення місцевих суперечок між жителями села. Пізніше, римське право, починаючи з Юстиніана 530–533 рр. н.е. визнало посередництво. Римляни називали посередників різноманітними іменами, такими як: заступник, примирник, співрозмовник, і нарешті, посередник. З розвитком суспільних відносин та появою нових майнових та особистих немайнових прав медіація знайшла своє правове застосування у багатьох країнах світу. Прийняття законів, створення правил та спеціалізованих центрів, та наявність численних механізмів посередництва через міжнародні організації, такі як Міжнародний центр посередництва та арбітражу (ІМАС), сприяють захисту прав людини різними способами. Більшість європейських країн так само прийняли відповідне законодавство щодо медіації. Згідно зі статтею 55 Конституції України: Кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань [1]. Інакше кажучи, стаття передбачає право громадян на захист своїх прав різними способами, серед яких відповідно може бути й медіація. Медіація надає сторонам незалежність в процесі вирішення спору, тобто без обмежень щодо виду засобів правового захисту. Сторони медіації самостійно визначають коло обговорюваних питань, варіанти врегулювання конфлікту (спору) між ними, зміст угоди за результатами медіації, строки та способи її виконання, інші питання щодо конфлікту (спору) та процедури медіації з урахуванням рекомендацій медіатора та інших учасників медіації. Остаточні рішення приймаються виключно сторонами медіації [2].

Неупередженість та нейтральність є провідними принципами здійснення процесу медіації.

Вкінці цивільної медіації, якщо сторони домовляться, адвокати сторін або медіатор, зазвичай складають угоду, яку сторони підписують до закінчення всієї процедури медіації. Якщо угода складна або є деталі, які залишаються невирішеними, медіатор може допомогти сторонам у підготовці угоди для підписання всіма сторонами медіації. Зазвичай адвокати сторін готують підсумкові документи. Якщо однією із сторін не

є державне агентство, сторони можуть погодитись, що умови врегулювання є конфіденційними, так що єдиною інформацією, доступною для населення, є той факт, що справа була врегульована і закрита. Якщо суперечка не буде врегульована при посередництві, то справа переходить до арбітражу чи судового розгляду перед суддею або присяжними.

Українським законодавством передбачено тільки врегулювання спору за участі судді. У Цивільно процесуальному кодексі в статті 201 ч.1, зазначено: Врегулювання спору за участю судді проводиться за згодою сторін до початку розгляду справи по суті. Згідно зі статтею 202 ч.1 Цивільно процесуального кодексу: про проведення процедури врегулювання спору за участю судді суд постановляє ухвалу, якою одночасно зупиняє провадження у справі [4]. Тобто, в Україні не запроваджено на сьогодні такої альтернативи щодо захисту інтересів та прав громадян та врегулювання спірних правовідносин як в іноземних нормативно-правових актах. Запровадження інституту медіації є необхідним для зменшення навантаження на судову систему та суддів безпосередньо, адже за великої кількості зареєстрованих справ, найчастіше з'являється така сукупність соціальних якостей як “людський фактор”, який проявляється в порушенні правил застосування норм матеріального та процесуального права. Українській державі як учасниці інтеграційних та глобалізаційних процесів варто сприяти поглибленню міжнародному співробітництві та наслідуванню міжнародної практики в процесі створення не тільки судової, а й приватної медіації.

Література:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про медіацію : проект Закону України від 17 грудня 2015 р. № 3665 [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/>.
3. Кармаза О. ІНСТИТУТ МЕДІАЦІЇ: ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ [Електронний ресурс] / Олександра Кармаза. 2017. *Режим доступу до ресурсу*: URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/2/6.pdf>
4. Цивільний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. 2004.*Режим доступу до ресурсу*: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
5. Yasynovskyi, I.H. (2015). Problemy vprovadzhennia ta provedennia mediatsii v Ukraini. Aktualni problemy polityky, issue 55, 260–267 [in Ukrainian].

ОСОБЛИВОСТІ ЕКСГУМАЦІЇ ТРУПА ЯК СЛІДЧОЇ ДІЇ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Білера Тетяна Юріївна

*студентка Полтавського юридичного коледжу Національного
юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

У кримінальному провадженні існує велика кількість дій, які здійснюють органи досудового розслідування, за допомогою яких і досліджуються ті чи інші обставини, розкриваються факти злочину та з'являється певна інформація щодо кримінальної справи. Особливе місце займають слідчі дії, які є першочерговими заходами, які повинні здійснюватися відразу після відкриття провадження, для перевірки та уточнення доказів. Кримінальний процесуальний кодекс України, який безпосередньо регулює такі слідчі дії та взагалі весь кримінальний процес зазначає такі їх види:

а) допит, у тому числі одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб (статті 224-226 КПК), допит у режимі відеоконференції (ст. 232 КПК);

б) пред'явлення для впізнання: особи (ст. 228 КПК), речей (ст. 229 КПК), трупа (ст. 230 КПК); в) обшук (статті 233-236 КПК); г) огляд: місця події, місцевості, приміщень, житла чи іншого володіння особи, речей та документів (ст. 237 КПК), трупа (ст. 238 КПК), огляд трупа, пов'язаний з ексгумацією (ст. 239 КПК), місця вчинення кримінального правопорушення (п. 2 ч. 2 ст. 520 КПК); д) слідчий експеримент (ст. 240 КПК); е) освідування особи (ст. 241 КПК); є) залучення експерта та проведення експертизи (статті 242-243 КПК) [3, с. 365].

Таким чином, законодавство включає в перелік слідчих дій огляд трупа, пов'язаний з ексгумацією, адже трапляються випадки, коли такі засоби необхідні для перевірки чи встановлення певних доказів.

Ексгумація – це слідча (розшукова) дія, що полягає в регламентованій законом спеціальній процедурі викопування, виймання трупа із місця захоронення з одночасним його оглядом [2, с. 33].

Причинами ексгумації трупа є: необхідність отримати відповіді на запитання, які постали у зв'язку зі знову відкритими обставинами справи; непроведення огляду трупа або неналежне його проведення; відсутність первинного судово-медичного дослідження (захоронення трупа без патологоанатомічного розтину, таємне поховання трупа); наявність

упущень або недостатність первинного судово-медичного дослідження трупа; необхідність пред'явлення ексгумованого трупа (його залишків) для впізнання.

До відкриття труни у протоколі описують її зовнішній вигляд, стан, матеріал з чого вона виготовлена, можлива деформація, яка відбулася з нею за певний проміжок часу. Також робиться запис про глибину розташування труни, стан ґрунта. Після відкриття труни робиться загальний опис тіла, тобто опис зовнішнього вигляду, положення та його стану. Тому можна зробити висновок, що такі дії дуже схожі на звичайний огляд трупа, не беручи до уваги місце де його проводять [4, с. 125].

Тому можемо прослідкувати точну та поетапну фіксацію всіх характеристик й ознак встановлених, при проведенні таких дій, що звичайно дає можливість досконало та ґрунтовно дослідити і проаналізувати докази.

Також визначальною рисою таких дій є те, що огляд можуть проводити як на місці проведення ексгумації так і в спеціальній закладах, де вже ретельно буде проведена експертиза та можливий розтин, для встановлення певних доказів. Що є доволі зручно, адже не завжди є можливість проведення необхідних експертних досліджень на місці поховання, у зв'язку з відсутністю встановлених умов та техніки, за допомогою якої і будуть здійснюватися судово-медичні дії.

Особливістю ексгумації трупа є те, що такі дії дуже тісно пов'язані з моральним аспектом, адже це моральний тиск для рідних та близьких померлого, проте незважаючи на це кримінальний процес не передбачає надання дозволу близьких родичів на ексгумацію, а тільки за постановою прокурора. Тому дуже важливою реформою в законодавстві було б внесення змін до ст. 239 КПК, та зазначити потребу у наданні письмової згоди рідних на проведення таких дій досудового розслідування. А у разі якщо родина не згодна з цим, тоді вже прокурор має вносити клопотання до слідчого судді та вирішувати це питання, якщо реально є вагомі підстави для ексгумації.

Отже, огляд трупа, який пов'язаний з ексгумацією трупа безпосередньо стосується слідчих (розшукових) дій, адже за допомогою таких дій відбувається подальше розслідування справи та визначення додаткових обставин злочину. Огляд трупа після його захоронення є надзвичайно важливим при певних обставинах, які виникають під час кримінального розслідування, зокрема є випадки коли огляд трупа не був проведений або здійснений в неналежних умовах та формі, тому є потреба проведення повторного огляду. Ексгумація трупа є окремим видом слідчих дій, тому вона враховує велику кількість правил щодо її проведення, проте все – таки є певні недосконалості законодавства та прогалини, зокрема це здійснення таких заходів без надання на те дозволу рідних, які

безпосередньо організовували це захоронення та для яких такі слідчі методи можуть не відповідати моральним засадам. Зважаючи на певні недосконалості і в правовому регулюванні і з практичної точки зору, ексгумація трупа повинна застосовуватися в слідчому процесі, адже трапляються випадки, коли у слідства виникають нові домисли щодо скоєння того чи іншого злочину та є потреба нових доказів.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 // Відомості Верховної Ради України. - 2019 .- № 4651-VI.
2. Денисюк П. Д. Особливості ексгумації трупа в кримінальному провадженні / П. Д. Денисюк, М. М. Шевчук // «Молодий вчений» / П. Д. Денисюк, М. М. Шевчук. – Рівне, 2017. – (УДК 343.132; вип. 5). – 32-35 с.
3. Кримінальний процес : підручник / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, А. Р. Туман К82 та ін. ; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. - Х. : Пр; 2013.-823 с.
4. Пацула М. П. Правові аспекти ексгумації трупа у кримінальному провадженні / М. П. Пацула // Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки / М. П. Пацула. – (Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність). – (УДК 343). – 124-127 с.

Науковий керівник: Дубович Олеся Валеріївна, кандидат юридичних наук, Полтавський юридичний коледж Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

УМОВНО ЗАСУДЖЕНІ ТА УМОВНО ЗВІЛЬНЕНІ З ОБОВ'ЯЗКОВИМ ЗАЛУЧЕННЯМ ДО ПРАЦІ – СУБ'ЄКТНА ОСНОВА ІДЕНТИФІКАЦІЇ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН У ГАЛУЗІ ВИКОНАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПОКАРАННЯ В УКРАЇНІ У 1970–1980-Х РР. (ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ТА СУТНІСТЬ)

*Довгодько Ольга Костянтинівна
аспірантка Кременчуцького національного університету імені
Михайла Остроградського*

Суттєві зміни, що зазнає суспільно-політичне життя в Україні постсталінського періоду, торкнулись й пенітенціарної системи. Перш за все, відбувається оновлення плану державних дій у напрямку гуманізації умов утримання засуджених і законодавчого регулювання процесу позбавлення волі. Все це стало можливим завдяки відмові партійно-радянського керівництва від репресивної політики сталінського режиму та його прагненню викоринити злочинність у державі.

Сплеск інтересу щодо останнього підігрівала проблема, яка виникла внаслідок різкого зростання рецидивних злочинів у зв'язку зі звільненням за умов амністії в 1953–1956 рр. значної кількості засуджених. Дана обставина послугувала каталізатором розробки та впровадження більш ефективних, відповідно результативніших заходів протидії вчиненню повторного злочину. Так, за неповні два десятиліття суспільні відносини у сфері виконання кримінального покарання у вигляді позбавлення волі в Україні зазнають кардинальних перетворень, які призводять до появи на початку 1970-х рр. нової моделі розвитку виправно-трудової справи [3, с. 132].

Однак, і на цьому потрібно наголосити, пенітенціарній системі України в 1970–1980-х рр. була властива й певна частка консерватизму, який проявлявся у такому державному завданні як перевиховання засуджених на основі залучення їх до суспільно-корисної праці шляхом навчання трудовій професії, необхідної для забезпечення успішної ресоціалізації після відбуття терміну покарання. Теж саме стосувалось й основного напрямку працевикористання засуджених – будівництва, оскільки практично у всіх регіонах України відчувався брак будівельників [1, с. 192].

Залучення засуджених до праці у досліджуємий період відбувалось у поєднанні з проведенням виховної роботи серед них. Влада повернулася до цієї ідеї ще в добу пізнього сталінізму. Зокрема, про це йшлося у наказі Міністерства внутрішніх справ № 0433 від 26 лютого 1952 р., в якому досить докладно визначалась позиція держави щодо виправного впливу на засуджених і розкривався зміст культурно-виховної роботи з останніми, спрямованого на перевиховання їх завдяки «високопродуктивній праці в народному господарстві» [2, с. 253].

Проте, партійно-радянське керівництво чітко усвідомлювало, що знизити рівень рецидиву злочинів серед звільнених засуджених, лише на основі вищевказаного тандему, не можливо без створення для них сприятливого соціального середовища під час відбування покарання. Зокрема, 2 березня 1954 р. була прийнята постанова ЦК КПРС «Про основні завдання Міністерства внутрішніх справ СРСР», у якій підіймалось питання шкідливого впливу суспільного утримання вперше засуджених за незначні злочини разом з неодноразово засудженими й особами засудженими за тяжкі злочини [3, с. 134].

В основі моделі розвитку виправно-трудового права в Україні у 1970–1980-х рр. були серйозні та об'єктивні наукові дослідження. Починаючи з доби хрущовської «відлиги», вчені були допущені до обговорення проблеми та розробки відповідних рішень. Наприклад, це організація та проведення конференцій, написання наукових статей і

дисертаційних робіт присвячених сучасним, для того часу, формам залучення засуджених до праці [1, с. 194].

Аргументи останніх були враховані при закріпленні на законодавчому рівні, у Виправно-трудоному кодексі України 1970 р. як певних традиційних форм залучення засуджених до праці, так і новизни, у цьому плані, – інститутів умовного звільнення та умовного засудження з обов'язковим залученням до праці [3, с. 136].

Відповідні правові одиниці були включені до системи Міністерства внутрішніх справ України, знаходячись у безпосередній підпорядкованості п'ятого відділу. Останній для виконання умовного засудження та умовного звільнення з обов'язковим залученням до праці створив спецкомендатури, які, у свою чергу, поєднали в собі всі три необхідні, на думку влади й громадянського суспільства, складові, а саме: навернення засуджених до чесного трудового життя, більш сприятливий соціальний клімат, ніж у виправних закладах закритого типу та покриття недостатчі робочої сили на будівництві народного господарства. І хоча умовне засудження та умовне звільнення з обов'язковим залученням до праці, яке застосовувалось у 1970–1980-х рр., вважалось мірою покарання, воно все ж мало заохочувальний характер, адже умови перебування засудженого у спецкомендатурі були набагато комфортнішими, насамперед щодо оточення, ніж у колонії [2, с. 255].

Отже, досліджуючи проблему становлення та розвитку правових інститутів умовного засудження та умовного звільнення в 1970–1980-х рр., авторка наукової розвідки дійшла висновків, що наявність у сфері виконання кримінальних покарань такого типу виправно-трудоного закладу як спецкомендатура, для свого історичного періоду, було конструктивним рішенням, не просто логічним продовженням законодавчої ініціативи стосовно гуманізації пенітенціарної системи та успішного перевиховання й ресоціалізації засудженого, а основою ідентифікації тогочасних суспільних відносин у даному правовому напрямку.

Література:

1. Звенигородський, О. М. (2016). Історико-правовий аналіз становлення інституту контролю та нагляду за особами, звільненими від відбування покарання з випробуванням в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*, 6. С. 191–194.
2. Олійник, О. І., Звенигородський О. М. (2018). Правові аспекти формування та трансформації інституту умовного засудження в Україні. *Право і суспільство*, 1. С. 252–257.

3. Пономаренко, О. (2014). Обмеження волі як вид покарання в Україні: історичний аспект (XX–XXI ст.). *Науковий часопис Національної академії Прокуратури України*, 1. С. 132–138.

ОСОБИСТІТЬ І ЗОВНІШНІЙ ВИГЛЯД ОРАТОРА

Комарніцька Анастасія Степанівна
студентка II курсу юридичного факультету Тернопільського
національного економічного університету

Іноді люди не замислюються над тим, що далеко не кожен, хто вміє гарно розмовляти у вузькому колі, може бути блискучим оратором. Такій людині повинні бути притаманні приємна зовнішність та особливі риси характеру. Для оратора важливий успіх, який багато в чому обумовлений неповторністю його особистості. Інформацію про людину також можна отримати, оцінивши її зовнішній вигляд. Вираз обличчя, хода, постава, жести, міміка, одяг - створюють певне враження ще до того, як оратор сказав перше слово. Саме в ці хвилини формується симпатія, або, навпаки, антипатія до промовця. Як показує практика, в оратора ніколи не буде іншої можливості справити перше враження, саме тому, дуже важливо в перші хвилини привернути увагу аудиторії та утримувати її протягом виголошення усєї промови.

Метою наукового дослідження з'ясування значення особистості та зовнішнього вигляду оратора під час публічного виступу.

Дане питання було предметом вивчення таких вчених, як Е. Аронсон, Е. Пратканіс, Д. Майерс, Р. Вердербер, К. Вердербер, В. Квінн, Л. Почебут.

Особистість оратора та його стиль спілкування з аудиторією – головні фактори ефективності виступу. У давнину Аристотель писав: «Особисті якості оратора можна назвати чи не найефективнішим засобом переконання, яким він володіє». Таким чином, можна виділити три основоположні компоненти ораторського мистецтва: 1) інформування, 2) комунікація, 3) сила особистості (здатність створювати враження і впливати на свідомість людей).

На думку Д. Майерса, оратору необхідно продемонструвати аудиторії свою надійність не тільки як інформатора, але й просто як людину. З даною метою варто висловлюватися впевнено та періодично встановлювати зоровий контакт із слухачами [1]. Умілий промовець вміє дивитися так, що вся аудиторія відчуває його погляд «саме на собі». Мистецтво дивитися на кожного окремо й водночас на всіх приходить з плином часу і набуттям досвіду. Потрібно вчитися повільно переводити

погляд з одних облич на інші та повертатися до тих, хто особливо зацікавлений виступом [2]. Також не потрібно забувати про те, що слухачі очікують від оратора більше, ніж повсякденної «розмови на рівних». Але влада полягає не в тому, щоб показати свою величність, а, навпаки, на обличчі повинні читатися доброзичливість і щирість з перших секунд спілкування з аудиторією [2]. У жодному разі, стоячи перед аудиторією, не можна класти перед собою текст і монотонно читати його, залякнувши в певній позі. Такий оратор справляє враження людини-магнітофона [2].

Слід наголосити, що поза, жести, міміка - формують індивідуальний стиль оратора. Ці елементи впливають на зоровий канал сприйняття, акцентують увагу на змісті інформації, сприяють підвищенню емоційності і, як наслідок, сприяють кращому засвоєнню викладеного матеріалу. Жести й міміка повинні народжуватись самостійно і виходити зі змісту промови. Вони нерозривно пов'язані з плином думок і почуттями оратора. Жест, що не співпадає з ритмом мовлення, настроєм оратора та аудиторії, може нівелювати враження від гарного виступу. Міміка оратора здатна передати повну палітру почуттів: радість і сум, сумнів та іронію. Звичайно, вираз обличчя теж повинен відповідати характеру промови.

Вважаю за потрібне виокремити ще декілька важливих моментів щодо використання жестів, міміки та положення в просторі оратора, які допоможуть розташувати аудиторію перед виголошенням промови.

Звичайно, зайшовши в аудиторію, перше, що необхідно постаратися донести, - тепле ставлення. Доброзичливість виражається в легкій посмішці, відкритому погляді. Слід намагатися охопити очима весь зал, переводити погляд від одного слухача до іншого для того, щоб донести свою промову до свідомості кожного, хто присутній в залі.

За жодних обставин не слід схрещувати руки та ноги. Рухи повинні бути впевненими та плавними, а щоб уникнути неприємних моментів, оратору необхідно продумати заздалегідь не тільки сам текст, але й позу, жести та, навіть міміку. Водночас, жести повинні бути більш виражені та яскравіші, ніж у повсякденному житті.

Ваша локація в аудиторії повинна бути вдалою. Обирайте положення якнайближче до центру аудиторії. Пам'ятайте, ваше завдання - розташуватися так, щоб показати себе в найвигіднішому світлі, а також забезпечити комфортне сприйняття для всіх глядачів. Для того, щоб утримати увагу аудиторії, а також створити відчуття невимушеного спілкування, необхідно доречно жестикулювати і переміщуватися від однієї частини аудиторії до іншої. За допомогою влучних жестів ви зможете підкреслити сенс сказаного, звернути увагу на головне. Крок вперед у потрібний момент підкреслює значення певного місця промови. Відступаючи назад, оратор ніби дає аудиторії можливість «відпочити» і потім переходить до важливішого положення промови.

Милозвучна вимова, красива та чітка дикція - ключ до успіху. Варто вчитися чітко й правильно вимовляти кожну букву; кожне слово аудиторія має чути, не можна змішувати кілька слів у незрозумілу звукову масу.

Доцільно наголосити, що правильне сприйняття слухачами промови також залежить від її темпу. Якщо промова виголошується занадто швидко, аудиторія не встигає сприймати почуте. Не краще, якщо оратор говорить дуже повільно, адже аудиторія випереджає його у сприйнятті інформації, а тому незабаром втрачає інтерес до неї. Оптимальним для сприйняття вважається темп від 120 до 150 слів за хвилину.

Майстри ораторського мистецтва радять вміло користуватися інтонаціями. Монотонне проголошення промови втомлює слухачів. Учені стверджують, що слухачі не засвоюють близько 40 % промови, якщо її інтонація є однотонною чи не відповідає змісту, сааме тому оратор зобов'язаний вміти філігранно маніпулювати власною інтонацією, миттєво змінюючи її відповідно до ситуації [2].

Необхідно підкреслювати власні моральні та етичні якості, зацікавленість у предметі розмови. У ході виступу необхідно проявити себе людиною чесною, щирою, справедливою, відвертою. Довіра встановлюється лише в тому випадку, якщо слухачі впевнені, що оратор не намагається маніпулювати ними. А тому важливо поводити себе невимушено. Посмішка і доброзичливий тон голосу допоможуть створити теплу атмосферу, у якій слухачі почувуються комфортно, з цікавістю сприймають висловлені ідеї.

Важливо створити позитивну думку про себе, як про оратора. Саме зовнішній вигляд відповідає за такий важливий фактор, як перше враження. Вважається, що воно виникає протягом перших 5-20-ти секунд знайомства і перших 5-ти секунд розмови. За такий короткий проміжок часу важко сказати щось вагоме, тому одягайтеся так, щоб ваш зовнішній вигляд склав позитивне перше враження про вас. Сформований образ визначає ставлення слухачів до оратора надалі.

Вважаю доречною думку О. Казанцевої, яка стверджує, що оратору важливо схилити аудиторію на свою сторону ще до початку виголошення промови. Справді, одяг допомагає виробити власний стиль, створити певний образ. Головна вимога до одягу - акуратність. Одяг повинен відповідати місцю, часу і характеру подій [3].

Постаючи перед аудиторією, оратор має бути впевнений, що його зовнішній вигляд відповідає вимогам слухачів й атмосфері. Зачіска, нігті, одяг, взуття, аксесуари – все повинно бути ідеальним. Жінка, безумовно, «повинна знати, якої довжини у неї рукав, наскільки відкритий виріз горловини, як сидять на ній брюки чи спідниця, де знаходяться нагрудні кишені» [4].

Справжній смак виявляється в тому, щоб вправно використовувати

прикраси. Варто позбутись усього блискучого та такого, що дзвенить і відволікає увагу слухачів від оратора. Одяг також впливає безпосередньо на оратора, даруючи йому впевненість або ж, навпаки, нерішучість, викликану сумнівом у його привабливості як «блискучого» промовця. Під час виступу важливо відчувати комфорт і впевненість у своїй неперевершеності.

Вважаю, що і чоловікам, і жінкам бажано виступати в діловому костюмі; костюм чи плаття не повинні занадто облягати фігуру. Одяг оратора повинен відповідати його віку. Збільшує довіру до оратора традиційний одяг темно-синього, коричневого, темно-сірого, оливкового кольору, а також колір червоного вина. Фахівці радять не одягати речі білого, світло-сірого та блакитного кольорів, оскільки вони відволікають увагу [5; 6].

Отже, незважаючи на всю вагомість зовнішнього вигляду доповідача, вміння вдало використовувати жести та міміку, як елементи, що акцентують увагу аудиторії на змісті інформації, підвищують її емоційність та сприяють кращому засвоєнню, не можна забувати, що першочергова роль, все-таки, належить розумовим здібностям оратора, вмінню грамотно висловлюватися і триматися перед публікою. Для бездоганного виступу всі елементи мають бути продумані до найменших дрібниць, оскільки відсутність, здавалось би, найменш важливого з них може призвести до руйнування цілісного образу та невдалого виголошення промови перед аудиторією.

Література:

1. Майерс Д. *Доданки переконання. Соціальна психологія: хрестоматія*. СПб.: Прайм-Еврознак. Москва: Олма-Пресс. 2003.
2. Зовнішній вигляд і поведінка оратора. Студопедія. URL: https://studopedia.su/5_18316_zovnlshnlly-viglyad-I-povedlnka-oratora.html (дата звернення 08.11.2019 р.).
3. Ружичка И. *Некоторые проблемы социальной психологии (психология и работа с людьми)*. Москва: Прогресс. 1981. 215 с.
4. Вандишев В. М. *Риторика: экскурс в історію вчень і понять: навч. посіб.* Київ: Кондор. 2003. 264 с.
5. Браун Л. *Имидж - путь к успеху*. СПб.: Питер. 2000. 192 с.
6. Ухач В. З. *Судова риторика (опорні конспекти лекцій). Навчальний посібник*. Тернопіль: Вектор, 2011. 112 с.

СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Цап Галина Іванівна

*студентка I курсу юридичного факультету Тернопільського
національного економічного університету*

Проблематика кримінально-правових відносин не втратить своєї актуальності до того моменту, поки існуватиме держава, адже від самого зародження кримінального права і до сьогодні ми можемо помічати безперервний взаємозв'язок державних процесів з аспектами державної правової політики у сфері боротьби зі злочинністю.

Становленням сучасного кримінального права цікавились такі українські вчені: С. Гавриш, В. Гришук, В. Тацій, В. Навроцький, В. Шакур, О. Джужа, О. Литвак, Г. Смітєнко та ін.

Метою наукової розвідки є аналіз проблеми становлення кримінального права в сучасній Україні.

Слід наголосити, що кримінальне право має не одну дефініцію, але розглядаючи його як галузь права, можна сказати, що це система формально визначених норм вищої юридичної сили, що визначають підстави, форми реалізації, юрисдикційні межі та зміст кримінальної відповідальності чи суміжних заходів державного примусу [2]. Водночас, існують і інші підходи науковців щодо цього терміну, які достатньо різняться із загальноприйнятими визначеннями. Зокрема, М. Коржанський доводить, що головна сутність кримінального права чи кримінальної відповідальності полягає в тому, що «вона є особистою, персоніфікованою, належною лише певній особі, що вона – це не державним примус, не санкція правової норми. Юридична відповідальність ґрунтується лише на психофізичних і суспільних властивостях особи, здатною бути відповідальною» [4, с. 30-31]. Щодо сучасного кримінального права, то воно розглядається як необхідний інструмент забезпечення суспільної і національної безпеки, гарант суспільного спокою.

З набуттям Україною незалежності постало питання про створення кримінально-виконавчого законодавства, яке було б об'єднане спільною теоретичною базою, що започаткувало працю зі створення відповідних законопроектів. Першим кроком оновлення стало ухвалення Постановки Кабінету Міністрів України від 11 липня 1991 року №88 концепції «Основні напрямки реформи кримінально виконавчої системи в Україні». В її основу покладено правила погодження з ув'язненими, Декларації, і Європейські стандарти, інші міжнародні документи та угоди [3, с. 148].

5 квітня 2001 року, був прийнятий Верховною Радою України новий Кримінальний Кодекс України (далі - КК), що набрав чинності з 1 вересня 2001 року і є знаменною подією в становленні правової держави. Новий КК став базовим для майбутніх Кримінально виконавчого і Кримінально процесуального кодексів України. Вихідним тут є положення ч. 2 ст. 2 КК, відповідно до якої «ніхто не може бути визнаний винним у вчиненні злочину, і не може бути підданий покаранню, інакше як за вироком суду і відповідно до закону» [1].

Слід зазначити, що реформа кримінально виконавчої системи України, яка планомірно здійснюється, зорієнтована на виконання покарань з урахування міжнародного досвіду і актів, що стосується прав людини, демократизму, принципів гуманізму, справедливості [4, с. 154]. Водночас, варто згадати і про не зовсім позитивні моменти у становленні кримінального права, а саме проблему умов перебування ув'язнених. Необхідність гуманізації каральної політики держави зумовлюється тим, що покарання у вигляді позбавлення волі погано впливає на бюджет держави, спричиняє розрив соціальних зв'язків засуджених, породжує криміналізацію суспільства. Та ж сама гуманізація дасть змогу покращити матеріально-побутові умови відбування покарання, захистити від впливу злочинного середовища тисячі громадян [5, с. 31]. Ще одним недоліком у становленні кримінального права є відсутність стабільності, адже стабільність законодавства - це мрія і законодавця і правозастосовувача.

Ще однією особливістю становлення кримінального права стала реалізація територіального принципу відбування покарання відносно великої частини засуджених (за місцем проживання). Такий принцип створює умови для підвищення ролі територіальних органів влади у забезпеченні контролю за діяльністю колишніх засуджених та їх сімей. На сьогодні акцент у діяльності установ виконання покарань робиться на досягнення мети виправлення засуджених і гуманне поводження з ними, створює передумови для ресоціалізації останніх у суспільстві після відбуття ними покарання. Але головна ідея такої реорганізації, на думку їх творців, не проста «зміна вивіски», а формування «нової філософії» діяльності з виконання та відбування покарань з метою створення реальних і необхідних умов для виправлення і ресоціалізації засуджених [6].

Ще одним не менш важливим моментом у становленні кримінального права України є заміна смертної кари на довічне позбавлення волі [2].

Варто зазначити, що з часу ухвали нового КВК України було декілька спроб побудувати нове концептуальне бачення розвитку кримінально-виконавчої системи України, що лише позитивно вплинуло на становлення кримінального права [7]. Але на даний момент, оцінювати

становлення кримінального права у сучасній Україні можна не повноцінно, адже воно досі перебуває у стані розвитку, але зараз можна сказати, що ми активно і впевнено рухаємось до того, щоб створити досконалу кримінально-правову систему.

Таким чином, проведений аналіз реформування кримінально-виконавчої системи України показав, що найбільшій трансформації зазнали функції даного соціального інституту. Підсумовуючи сказане, можна узагальнити, що наявний досвід пенітенціарного будівництва, відновлені справжні історичні факти та їх оцінка з позицій безперервного поступального суспільного розвитку можуть стати основою сучасного процесу вдосконалення кримінально-виконавчої політики, реформування вітчизняного законодавства і практики виконання покарань. Як факт, становлення кримінального права відбувалось поступово, але продуктивно.

Література:

1. *Кримінальне право. Опорні конспекти.* URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/8524/1/Опорний%20конспект%20лекцій.pdf> (дата звернення 07.11.2019 р.).
2. *Кримінальне право. Загальна частина. Підручник.* URL: http://jurfak.univer.kharkov.ua/studentu/lekckpd/Kriminalne_pravo_Zagalna_chastina.pdf (дата звернення 03.11.2019 р.).
3. *Концепція «Основні напрямки реформи кримінально-виконавчої системи в Україні»:* схвалена Постановою Кабінету Міністрів України від 11 липня 1991 р. № 88. *ЗПУ України.* 1991. № 5. С. 148.
4. Шкута О. Становлення кримінального права в незалежній Україні. *Підприємництво, господарство і право.* 2014. № 3. С. 34-41.
5. Петрова Н. Гуманізація покарання як засіб зниження злочинності. *Право України.* 1993. № 9. С. 30-34.
6. *Про Концепцію державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України:* Указ Президента України від 8 листопада 2012 р. № 631/2012. URL: <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/631/2012> (дата звернення 03.11.2019 р.).
7. Ухач В. З. *Історія держави і права України: навчальний посібник (конспекти лекцій).* Тернопіль: Вектор, 2011. 387 с.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОХОЛДИНГІВ В УКРАЇНІ

*Вороніна Аліна Олександрівна
студентка IV курсу юридичного факультету, Національного
університету біоресурсів і природокористування України*

Сьогодні, в рамках сучасного конкурентного середовища, важливу роль у формуванні сільськогосподарського ринку України почали відігравати новостворені інтегрально-вертикальні структури – агрохолдинги. У зв'язку з деградацією матеріально-технічної бази аграрного виробництва, зниженням продуктивності праці, а також значним погіршенням соціально-демографічної ситуації на селі в теперішньому аграрному бізнесі функціонування таких підприємств набуло неабиякої актуальності, оскільки їх діяльність спрямована на уніфікацію технологічних процесів, у результаті чого в найближчій перспективі великі агрохолдинги сприятимуть відродженню втрачених переваг України.

Розвиток агрохолдингових компаній в Україні набув особливої динаміки, починаючи з 2005 року. Процес становлення та функціонування агрохолдингів в Україні умовно поділяють на такі етапи: - 2005 - 2010 рр. – бурхливий ріст вертикально інтегрованих структур (простежувались тенденції до стрімкого укрупнення земельного банку та залучення іноземного капіталу); - 2011 - 2015 рр. – перехідний період від агресивної акумуляції ресурсів до підвищення ефективності виробництва; - 2016 – 2020 рр. – прогнози експертів щодо подальшого розвитку агрохолдингових компаній [1, с. 249].

Згідно статистичних даних в Україні існує значна кількість агрохолдингів. Аналізуючи останні 2-3 роки, можна зробити висновок, що в лідери аграрного ринку України за обсягом земельного банку входять наступні:

1. UkrLandFarming. Станом на 1 липня 2018 року, UkrLandFarming управляє земельним банком в Україні у 570 тис. га орних земель. Компанія володіє мережею елеваторів потужністю 2,5 млн тон зерна;

2. Kernel Group, площа земель якої становить 550 тис. га, компанія здійснює свою діяльність на території Тернопільської, Одеської,

Миколаївської, Кіровоградської, Черкаської, Полтавської, Сумської та Чернігівської областей;

3. Агропросперіс (NCH) – площа земель становить 430 тис. га, на даний час здійснює своє виробництво в 14 областях України;

4. Миронівський хлібопродукт – 370 тис. га земельних угідь, розташованих на території Київської, Черкаської, Полтавської, Сумської, Донецької, Дніпропетровської, Херсонської, Івано-Франківської, Вінницької областей та АР Крим;

5. Астарта-Київ – земельний банку якого становить 250 тис. га.

Протягом 2017-2019 років в стратегії діяльності підприємств спостерігалися певні зміни, а саме: збільшення земельного банку, вихід на міжнародний ринок капіталів та прагнення компаній перерости в структуру агрохолдингу за рахунок залучення міжнародних інвестицій.

Варто зазначити, що показником результативності діяльності підприємств є рентабельність. Найбільший рівень рентабельності має агрохолдинг "Мрія", який складає 100,58 %, незважаючи на те, що має прибуток, менший, ніж агрохолдинг "Kernel Group", який має рівень рентабельності найменший — 10,58 %. Тобто, стратегія діяльності агрохолдингів повинна бути спрямована на скорочення витрат, а не збільшення прибутку [2, с. 68].

Важливу роль в агробізнесі України відіграло злиття компаній. Так, у вересні 2009 року відбулося об'єднання активів "Ленд Вест компанії" та "Західної компанії "Дакор", внаслідок чого утворилася нова компанія "Дакор Агро Холдинг". Структура об'єднання складалася з чотирьох заводів з виробництва цукру, 163 тис. га сільськогосподарських земель, парку сучасної техніки, а також компанії із забезпечення логістики і зберігання продукції [3, с. 244].

Вже на початку 2011 року агрокомпанія Ukrlandfarming, співвласником якої є Олег Бахматюк, купила агрохолдинги "Дакор Агро Холдинг" і "Райз". З урахуванням покупки двох агрохолдингів Ukrlandfarming перетворився в одного з найбільших землевласників в Україні із загальним земельним банком порядку 500 тис. га. Нагадаємо, що основні потужності і інфраструктура агрохолдингу "Райз", створеного в 1992 році, розташовані в Полтавській і Сумській областях. "Райз" належать кілька елеваторів і цукровий завод, земельний банк становить майже 180 тис. га, з яких близько 50 тис. він придбав за останні два роки. Також 14 вересня О. Бахматюк передав належні йому 77,49% акцій холдингу "Авангард" підконтрольній йому компанії Ukrlandfarming. Після передачі Бахматюк залишається фактичним власником Ukrlandfarming, зберігши контроль над 100% акціонерного капіталу, і мажоритарним акціонером "Авангарду", зберігши контроль над 77,49% від статутного

капіталу. Таким чином, Ukrlandfarming виходить на передові позиції за кількістю оброблюваної землі та виробництва цукру [4, с. 94].

Після кризи в цукровій галузі ринок цукру знову стає привабливим – це пов'язано зі зменшенням дефіциту сировини, а також можливістю виділення квоти для постачань на російський ринок. Тому цукрова галузь зацікавила не тільки компанію Ukrlandfarming.

Варто зазначити, що нещодавно на аграрний ринок вийшла ще одна молода вертикально інтегрована компанія KSG Agro, яка займається виробництвом, зберіганням, переробкою та продажем сільськогосподарської продукції. KSG Agro свою стратегію будує на поглинанні невеликих компаній. Вона придбала агрокомпанію "Агроплаза", площа орендованих земель якої становить 20,8 тис. га. А отже, земельний банк KSG Agro становить 96 тис. га.

За даними АПК-Інформ, в Україні нараховується 27 домінуючих агрохолдингів. А загальний земельний банк, що знаходиться в користуванні агрохолдингів, становить близько 4 млн. га.

За результатами проведеного аналізу створення та функціонування агрохолдингів, підсумовуючи вищевикладене, можна підкреслити, що така форма організації виробництва та економічних взаємовідносин в аграрній сфері економіки поступово розвивається, перетворюється на лідируючу. Тобто їх роль є значною, сприятиме забезпеченню комплексного благоустрою, соціально-економічної й еколого зрівноваженої трансформації сільських територій і поселень й надалі.

Література:

1. Пасічник Д. П. Особливості підприємницької діяльності агрохолдингів України. Львів, 2019. С. 248-251.
2. Куценко В. І. Агрохолдинги як форма організації господарської діяльності: прогрес чи регрес. Агросвіт 16. 2014, С. 64-69.
3. Зеліско І. Злиття та поглинання в інтеграційних процесах аграрної галузі. Економічний аналіз. 2012. Т. 10(2). С. 243-246.
4. Ніценко В. С. Інтеграційні процеси в цукробуряковому підкомплексі АПК. Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. Ґжицького. 2012. Т. 14. № 1(2). С. 89-95.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

Кобець Аліна Віталіївна

студентка IV курсу Таращанського державного технічного та економіко-правового коледжу

Відділ з питань захисту прав споживачів апарату міської ради і виконкому попереджає суб'єктів господарювання про відповідальність за порушення законодавства про захист прав споживачів. Але, на жаль, не всі товари, які реалізуються торговельними підприємствами, мають сертифікати, які підтверджують їх безпеку для життя і здоров'я споживачів. Велика кількість фальсифікованих товарів, товарів із простроченими термінами придатності, без відповідних інструкцій реалізуються через торговельну мережу [2]. Придбання споживачем товару неналежної якості тягне небажані негативні наслідки для нього. Зокрема, він позбавляється комфорту, можливості користуватися річчю за призначенням. Використання речі з недоліками може призвести до заподіяння шкоди його життю, здоров'ю, майну тощо. У зв'язку з цим для нього першочергового значення набуває можливість як найшвидшого відновлення порушеного права та усунення негативних наслідків, спричинених недоліками речі. Звичайно, дисциплінований та добросовісний продавець (виробник, виконавець) може сам оперативно усунути негативні наслідки придбання споживачем товару неналежної якості. Для інших продавців необхідні заходи примусового впливу. Тому важливе значення для споживачів має встановлення ефективного механізму відновлення їх порушених прав. Для цього в законодавстві передбачаються відповідні санкції щодо продавців (виробників, виконавців) та певний порядок задоволення вимог споживачів [2].

Відповідальність суб'єктів господарювання сфери торгівлі, громадського харчування та послуг за порушення законодавства про захист прав споживачів передбачена ст. 23 Закону України "Про захист прав споживачів" та іншими нормативними документами. У разі порушення законодавства про захист прав споживачів суб'єкти господарської діяльності сфери торгівлі, громадського харчування і послуг несуть відповідальність за:

- відмову споживачу в реалізації його прав, установлених пунктом 1 статті 14 і пунктом 3 статті 15 цього Закону, — у десятикратному розмірі вартості товару, виконаної роботи (наданої послуги) виходячи з цін, що діяли на час придбання товару, замовлення роботи (надання послуги), але не менше двох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

- виготовлення або реалізацію товару, виконання роботи, надання послуги, що не відповідає вимогам нормативних документів, — у розмірі 50 відсотків вартості виготовленої або одержаної для реалізації партії товару, виконаної роботи, наданої послуги, але не менше десяти

неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а в разі якщо законодавством суб'єкт господарської діяльності звільнений від ведення обов'язкового обліку доходів і витрат, — у розмірі десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; • реалізацію товару, виконання роботи, надання послуги, що підлягає обов'язковій сертифікації, але не має сертифіката відповідності (свідоцтва про визнання іноземного сертифіката), — у розмірі 50 відсотків вартості одержаної для реалізації партії товару, виконаної роботи, наданої послуги, але не менше десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а в разі якщо законодавством суб'єкт господарської діяльності звільнений від ведення обов'язкового обліку доходів і витрат, — у розмірі десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Література:

1. Закон України “Про захист прав споживачів” від 12.05.1991 р. в редакції Закону України від 16.07.2019. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>
2. Підприємницьке право: Підручник / Старцев О. В., 2016р. <http://www.ebk.net.ua/Book/PP/12-5.ht>

Науковий керівник: Голобородько Н.В., викладач юридичних дисциплін І категорії, Таращанський державний технічний та економіко-правовий коледж

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСЕРВАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ

*Ящук Наталія Олександрівна
студентка 4 курсу юридичного факультету Національного університету
біоресурсів і природокористування України*

Зараз модно говорити та дбати про екологію, про охорону природних ресурсів, про їх відновлення та раціональне використання. Споконвіку в Україні особливим природним ресурсом вважають землю, яка водночас є фундаментом, основою життєдіяльності людини. Проте, у наш час давно обіцяні реформи щодо охорони цього природного ресурсу так і не досягли позитивних змін. Ці недореформи призвели до занедбаного та зневажливого ставлення до оброблюваності землі, підвищення еродованості ґрунтового покриву та взагалі до неефективного землекористування.

Через надмірну розораність, невнесення достатньої кількості органічних речовин, міңдобрив, забруднення, сьогодні, відбувається занепад такого важливого для нашої країни природного ресурсу, так звана деградація. Тому саме консервація є одним із дієвих заходів забезпечення відновлення якісного стану ґрунту.

Як зазначає, Лісова Т., у сучасних умовах залишаються недостатньо врегульовані суспільні відносини у сфері відновлення земель. Відновлення якісного стану ґрунтів здійснюється відповідно до нормативно-правових актів різної юридичної сили, що призводить до виникнення юридичних прогалин та колізій у механізмі правового регулювання земельних правовідносин. [1]

Термін консервації земель визначається у ст. 1 Закону України «Про охорону земель» як припинення господарського використання на визначений термін та залуження або залісення деградованих і малопродуктивних земель, господарське використання яких є екологічно та економічно неефективним, а також техногенно забруднених земельних ділянок, на яких неможливо одержувати екологічно чисту продукцію, а перебування людей на цих земельних ділянках є небезпечним для їх здоров'я. [2] Подібне визначення міститься у Законі України «Про загальнонодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки», а саме: «Консервація земель — виведення з господарського обороту (сільськогосподарського або промислового) земель на певний термін для здійснення заходів щодо відновлення родючості та екологічно задовільного стану ґрунтів, а також для встановлення або повернення (відновлення) втраченої екологічної рівноваги у конкретному регіоні» [3].

Слід зауважити, що у інших нормативно-правових актах, які регулюють це питання не міститься у нормах визначення, що являє собою консервація земель. Лише наводиться перелік земель, які підлягають такому засобу відновлення.

Також, слід згадати і те, що у 2008 році за ініціативою народних депутатів Терещуком С. М., Литвином Ю. О., було створено законопроект № 2628 від 10.06.2008 року «Про консервацію земель», проте його не було прийнято [4].

Питання консервації земель регулюється такими нормативно-правовими актами: Земельний кодекс України (Глава 26-28) [5], Закон України «Про охорону земель» [2], наказ Мінагрополітики України від 26.04.2013 № 283 «Про затвердження Порядку консервації земель» (далі -Порядок) [6], та інші.

З наведених вище визначень та керуючись нормами, зазначеними у вказаних нормативно-правових актах, впливає, що законом виділяється три види земель, які підлягають консервації: деградовані, малопродуктивні та техногенно забруднені.

У Земельному кодексі України (далі -ЗКУ), а саме у статті 171 наведено земельні ділянки, які відносяться до деградованих та малопродуктивних земель. А у статті 169 ЗКУ зазначено, які землі є техногенно забрудненими. [5]

Отже, до деградованих земель відносяться: земельні ділянки, поверхня яких порушена внаслідок землетрусу, зсувів, карстоутворення, повеней, добування корисних копалин тощо; земельні ділянки з

еродованими, перезволоженими, з підвищеною кислотністю або засоленістю, забрудненими хімічними речовинами ґрунтами та інші.

До малопродуктивних земель відносяться сільськогосподарські угіддя, ґрунти яких характеризуються негативними природними властивостями, низькою родючістю, а їх господарське використання за призначенням є економічно неефективним.

Техногенно забруднені землі - це землі, забруднені внаслідок господарської діяльності людини, що призвела до деградації земель та її негативного впливу на довкілля і здоров'я людей. До техногенно забруднених земель відносяться землі радіаційно небезпечні та радіоактивно забруднені, землі, забруднені важкими металами, іншими хімічними елементами тощо [5].

У частині 2 статті 172 ЗКУ зазначено, що консервація земель здійснюється шляхом припинення їх господарського використання на визначений термін та залуження або заліснення [5]. Ця ж сама норма міститься у п.2 Порядку [6].

Слід звернути увагу, що поняття «залуження» та «заліснення» не визначені у Земельному кодексі України, Порядку консервації земель та Законі України «Про охорону земель». Визначення можемо зробити, звернувшись до Закону України «Про меліорацію земель» [7], а саме статтей 5 та 8 цього закону.

Звернувшись до вказаного вище закону та поглядів науковців Р. Панаса та М. Маланчука, можна зробити висновок, що залуження – це захід культурно-технічної меліорації, що передбачає проведення впорядкування поверхні землі та підготовку її до використання для сільськогосподарських потреб, а заліснення є заходом агролісотехнічної меліорації, що передбачає здійснення комплексу заходів, спрямованих на забезпечення докорінного поліпшення земель шляхом лісових насаджень на ярах, балках, крутосхилах, пісках з метою захисту їх від водної та вітрової ерозії, а заодно й поліпшення ґрунтово-кліматичних умов сільськогосподарських угідь [7; 8].

Також варто звернути увагу на те, що у землевпорядній науці розрізняють два види консервації земель: консервацію-реабілітацію і консервацію-трансформацію. В першому випадку земельна ділянка після відновлення ґрунтової родючості знов залучається у сільськогосподарське виробництво в якості ріллі. Консервація-трансформація тягне за собою настання більш серйозних правових наслідків. Вона передбачає переведення земельної ділянки зі складу ріллі в інший вид сільськогосподарських угідь, або, навіть, до іншої категорії земель (наприклад, лісогосподарського призначення чи природно-заповідного фонду) [9;10, с. 34].

При цьому, заходи консервації-реабілітації спрямовані на підвищення родючості ґрунтів шляхом безпосереднього фізичного впливу на шар ґрунту земельної ділянки (здійснення широкого комплексу агротехнічних, агрохімічних, протиерозійних, меліоративних операцій).

На відміну від цього, при консервації-трансформації підвищення родючості ґрунтів здійснюється опосередковано, через оптимізацію структури сільськогосподарських угідь. Проте це не означає, що в даному випадку агротехнічні заходи з підвищення родючості ґрунтів не повинні здійснюватися. Фахівці-ґрунтознавці наголошують на тому, що консервація-трансформація не відмінює необхідності систематичного застосування на земельній ділянці заходів з охорони, відновлення та підвищення родючості ґрунтів [9].

На думку Хомінець С.В., консервація земель спрямована на вирішення двох завдань. По-перше, вона виступає важливим організаційно-правовим заходом підвищення родючості ґрунтів сільськогосподарських угідь (у разі повернення земельної ділянки після завершення процедури консервації до сільськогосподарського обігу). По-друге, забезпечує оптимізацію сільськогосподарського землекористування шляхом вилучення непридатних для товарного виробництва земель з інтенсивного обробітку і переведення їх до інших категорій земель [9].

Тобто, зазначені вище два види консервації не наведено в жодному нормативно-правовому акті, однак у правовій науці багато науковців їх виділяють.

Висновок. Відновлення якісного стану ґрунтів здійснюється відповідно до нормативно-правових актів різної юридичної сили, що призводить до виникнення юридичних прогалин та колізій у механізмі правового регулювання земельних правовідносин. Вважаємо за потрібне, звернути увагу законотворцям на узгодженість норм у сфері консервації земель, на можливість правового закріплення двох видів консервації: консервації-реабілітації та консервації-трансформації, та на чітке визначення понять «заліснення» та «залуження».

Література:

1. Лісова Т. В. Щодо питання про відновлення земель як виду земельних відносин. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2016. Вип. 36(1). С. 200-203.
2. Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 № 962-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 39. ст.349
3. Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки: Закон України від 21.09.2000 № 1989-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2000. № 47. ст.405
4. Про консервацію земель: проект закону від 10.06.2008 № 2628.
5. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 № 2768-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2002. № 3-4. ст.27
6. Про затвердження Порядку консервації земель: Наказ Мінагрономполітики України від 26.04.2013 № 283.
7. Про меліорацію земель: Закон України від 14.01.2000 № 1389-XIV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2000. № 11. ст.90

8. Панас Р. Консервація деградованих і малопродуктивних орних земель як основа збереження їх родючості . Р. Панас, М. Маланчук. *Сучасні досягнення геодезичної науки та виробництва*. 2014. Вип. 1. С. 67-69.
9. Хомінець С. В. Організаційно-правове забезпечення консервації сільськогосподарських угідь. *Теорія і практика правознавства*. 2014. Вип. 2.
10. Шквир М. І. Здійснення економіко-екологічної оптимізації агроландшафтів Канівського району Черкаської області. *Землевпорядний вісник*. 1999. № 2. С. 34.

Науковий керівник: Дейнега Марина Андріївна, кандидат юридичних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України

**ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА БАНКУ ЯК СКЛАДОВА
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРЕДИТНО ФІНАНСОВОЇ
ОРГАНІЗАЦІЇ**

*Трофанчук Дмитро Сергійович
студент, Навчально-науковий інститут інформаційної безпеки
Національної академії Служби безпеки України*

Концепція безпеки банку являє собою науково обґрунтовану систему поглядів на визначення основних напрямків, умов і порядку практичного вирішення завдань захисту банківської справи від протиправних дій та недобросовісної конкуренції. Під безпекою банку розуміється стан захищеності інтересів власників, керівництва і клієнтів Банку, матеріальних цінностей та інформаційних ресурсів від внутрішніх і зовнішніх загроз.

Забезпечення безпеки є невід'ємною складовою частиною діяльності кредитно фінансової організації. Стан захищеності являє собою вміння і здатність банку надійно протистояти будь-яким спробам кримінальних структур або недобросовісних конкурентів завдати шкоди його законним інтересам.

Визначено мету і завдання інформаційної безпеки, принципи її організації і функціонування в умовах сучасного розвитку цифрових технологій, види загроз безпеки і ресурси, які підлягають захисту, а також основні напрямки розробки системи безпеки, включаючи правову, організаційну та інженерно-технічний захист обумовлюють актуальність і практичну значимість даної роботи.

Проведено аналіз методологічної та теоретичної основи, вітчизняних і зарубіжних авторів з досліджуваних проблем, нормативні документи України, що стосуються питань економічної та інформаційної безпеки фінансово-кредитних організацій.

Інформаційно базою дослідження є економічні факти, встановлені на основі даних статистичних і фінансово-економічних видань України та інших країн, дані інформаційної мережі Інтернет, матеріали наукових семінарів і конференцій, дані Державною службою статистики України, Центрального Банку України, Мінфіну України, аналітичні статті вітчизняних і зарубіжних вчених.

Визначено «інформаційна безпека» по відношенню до самих різних суб'єктів, наприклад, міжнародна безпека, державна безпека, безпека підприємства, безпеку громадян. Зазвичай під нею розуміється поточна і

перспективна захищеність суб'єкта від різноманітних загроз майнового і немайнового характеру.

Класифікація загроз майнової безпеки банку (в ранжируваному за важливістю вигляді):

- розкрадання грошових коштів шляхом несанкціонованого проникнення в комп'ютерні мережі банку і перехоплення управління фінансовими операціями;
- розкрадання грошових коштів з використанням підроблених банківських карток;
- розкрадання грошових коштів з використанням підроблених платіжних документів (доручень, сертифікатів, чеків, векселів тощо);
- шахрайство при отриманні кредитів;
- розкрадання високоліквідних активів банку (готівки, цінних паперів, золота і т.п.) з використанням насильницьких методів (пограбування);
- розкрадання високоліквідних активів банку з використанням ненасильницьких методів (крадіжка);
- розкрадання або навмисне псування матеріальних активів банку.

Наведено предметна класифікація загроз безпеки банку - за ознакою цільової спрямованості загрози, за ознакою джерела загрози (суб'єкта агресії), а також по ймовірності практичної реалізації загрози.

Сформульовано три основних компоненти безпеки сучасної кредитно-фінансової організації:

Інформаційна безпека банку, що передбачає його захищеність від будь-яких загроз розголошення чи втрати інформації, що має комерційну або іншу цінність;

Безпеку персоналу банку, що передбачає його захищеність від будь-яких загроз персоналу, перш за все, висококваліфікованої його частини;

Майнова безпека банку, що передбачає його захищеність від будь-яких загроз коштами, цінними паперами, товарно-матеріальних цінностей і інших елементів активів, інформації про політичні партії та кандидатів. Проте її ефективність друкованої продукції не варто недооцінювати.

Аналіз текстів передвиборних листівок зразка 1990 р., проведений політичними психологами, показав, що в переважній більшості листівок було недостатньо даних про особистість кандидата. Лише 8% листівок мали фотокартки. Тільки 36% листівок розміщували більш-менш розгорнуті або протокольні згадані особисті характеристики кандидата. Загалом особистості кандидата було присвячено приблизно 9% загального тексту листівки, тоді як складові програми займали решту текстової площі. Але виборці на той час вивели зовсім інший рейтинг інформації,

яку бажали отримати з передвиборних листівок. Насамперед їх цікавили особисті характеристики кандидата Враховуючи наведене, з метою удосконалення регулювання інформаційних відносин, питання інформаційної політики під час передвиборчого процесу потребує додаткового вивчення.

Окремо необхідно зупинитися на питанні правового регулювання інформаційних відносин щодо створення, одержання, зберігання, обробки, використання і поширення інформації, отриманої в мережі Інтернет.

В найближче майбутнє наш уряд планує ввести багато перспективних та незвичайних розробок в дію. Такі як програма Президента Володимира Зеленського “Країна в сматфоні”, інформаційні ініціативи в банківській сфері та багато іншого.

Українська ІТ-індустрія надійно посіла одне з провідних місць на карті глобального ринку технологій. Вважається, що Україна найбільш сильна в тому, що зазвичай називають ІТ-аутсорсингом. Тобто, простіше кажучи, у виконанні сегментів складних завдань на замовлення високотехнологічних компаній за відносно невеликі гроші.

Література:

1. <http://nbuviap.gov.ua/>
2. <https://pidruchniki.com/>
3. <https://mind.ua/>
4. <https://minjust.gov.ua/>

**КАНОНІЧНЕ ПРАВО ЯК ОДНЕ З ОСНОВНИХ ДЖЕРЕЛ ПРАВА
УКРАЇНИ-РУСИ**

Селіванова Світлана Андріївна

*студентка I курсу юридичного факультету Тернопільського
національного економічного університету*

Розпочинаючи ще з часів Руси-України, наша держава позиціонувала себе як країна, що багата на церковні традиції. І це зовсім не дивно, оскільки Церква мала значний вплив у тогочасному суспільстві, будучи невід'ємною часткою його культурного та духовного життя. Умови сьогодення демонструють зростання інтересу до релігії та релігійних канонів. Канонічне право, звичайно, є незамінною частиною складного комплексу специфічного церковного організму. За багатьма особливими ознаками його можна віднести до розряду стабільних утворень, але водночас воно знаходиться у стані постійної взаємодії з соціальними, виробничими, політичними, ідеологічними, духовними, матеріальними факторами, які зазвичай зазнають певних змін.

Особливості буття і функціонування канонічного права періоду України-Руси ставали предметом наукових розвідок таких науковців як: І. Терлюк, Я. Баранько, В. Лубський, О. Скакун, В. Ухач та ін. [7].

Метою наукової розвідки є визначення та характеристика тих елементів давньоукраїнської правової системи, які формувались та під впливом християнства. Заявлена мета передбачає вирішення наступних завдань: з'ясування рівнів взаємодії правової та релігійної систем та стадій їх розвитку; відстеження процесів розвитку церковної юрисдикції Київської держави; аналіз впливу християнства на правосвідомість та правову культуру тогочасної держави.

Джерела, які варто залучити для розкриття теми – це два основних типи писемних джерела епохи України-Руси. У першу чергу документальні, які розкривають соціально-правову історію та нормативний бік давньоруської правової системи. Вони дають змогу висвітлити зміст, розвиток церковної системи права, суттєві сторони діяльності Церкви, її компетенцію, загальну юрисдикцію та стан матеріального забезпечення. Наступною буде група джерел приватного характеру, яка дозволяє простежити зв'язок релігійних християнських уявлень з поняттями про сутність влади, права, закону [2, с. 544-545]. Ці джерела відображають процеси перетворення норм тогочасної християнської моралі, норм церкви в норми права, а також містять свідчення про певні риси загальнолюдської правосвідомості та правової

культури. Різноманітним сторонам та аспектам історичного минулого Русі-України присвячена велика кількість наукової літератури та інтернет-джерел. Проте, як така проблема впливу християнства на формування самої правової системи Русі висвітлена недостатньо.

У цілковитій єдності з економічними, політичними та правовими феноменами находились такі, які позиціонували себе зі сторони культурного та релігійного бачення. Не менш важливим фактом даного періоду є християнізація суспільства, оскільки, у працях більшості науковців зазначається, що під час розгляду епохи України-Русі, такі поняття як «цивілізація», «релігія», «право» виявлялись тісно пов'язаними [1]. Слід наголосити, що на ґрунті давньоруського суспільства церковна система права одержала національне забарвлення, та далі розвивалась як частина правової системи. Для відображення правової діяльності широкого вжитку набули такі поняття як «церковне» та «канонічне право».

З моменту запровадження християнства давньоруська церковна система права розвивалася у дусі правового комплексу, який складався з юридичних норм, котрі, зазвичай, містились в церковних канонах та були результатом князівської законодавчої діяльності, норм неканонічного походження та привнесеного законодавства. Щодо обсягу канонічного права Русі-України, то він визначався традиціями і практичними здобутками Візантійських церков. Церковну систему України-Русі можна віднести до тої, яка була наділена публічним характером, що обумовлював склад саме суб'єктів церковного права, у якому зазначались припущення, що однією із сторін правовідносин виступає Церква, а також застосування норм права церкви не залежить від волі окремих осіб. На противагу, суб'єктивна правоздатність окремих членів церкви закріплена в нормах права церкви та не змінює його характер, тому що в центрі загальноцерковний інтерес, який беззаперечно підтримується державою. Церковна система складала елемент правової системи Русі-України та відхилила процес системної взаємодії правової та релігійної систем. Релігія була фоном для класифікації правових і моральних норм, які і призвели до формування канонічного і церковного права [3, с. 5-6].

Щодо розгалуження церковної і світської системи права варто підмітити, що історичний тип правопорядку Русі-України спричинив існування декількох систем законодавств, на які базувались на системах права Русі. Практична необхідність призвела до появи юридичних збірників певних типів. Основною ознакою давньоруських юридичних збірників було те, що вони містили норми рецепційованого права (зокрема тісний взаємозв'язок з візантійською традицією права) [4].

Важливим механізмом, який забезпечував динамізм формування правової системи Русі-України, вбачався у позаправових чинниках

правореалізації. Значне місце в правореалізації належало діяльності церкви на засадах практики, що відбувалась відповідно до системи суспільних відносин і концептуально пов'язувалась з доктриною візантизму. Адже в судовій сфері відобразилися особливості взаємовідносин візантійського і місцевого компонентів праворегулювання. Розвиток церковно-судової влади трансливався у структурі церковної організації відповідно до принципу ієрархії та побудові давньоруської держави [5].

Результатом впливу християнства на культурно-правову атмосферу Русі було те, що вона впроваджувала ідею про первісність божественного. Від XII ст. християнство стає певним мірилом соціальної поведінки, визначає систему поглядів, ідей, які стали офіційним підґрунтям розв'язування політичних конфліктів та проблем у суспільстві. Так, цікавим моментом є прагнення тогочасної християнської церкви обмежити рабство. При цьому не наполягаючи на відміні холопства, Церква стверджувала про необхідність гуманного відношення до залежних людей, засуджувала продаж та перепродаж хрещених з ціллю отримання прибутку для задоволення власних потреб [1].

Таким чином, фактором розвитку давньоруських систем права стало законодавство, яке виконувало роль акумуляторів правового досвіду. Системи права керувались законодавствами різноманітного походження (привнесеного чи то давньоруського) [6]. Збільшення законодавчої бази певною мірою відбувалось завдяки правовій рецепції, основним джерелом якої виступало візантійське законодавство. Відбиток впливу християнства простежувався у процесі трансформації норм християнської моралі і корпоративних норм православної церкви в норми права. Під впливом релігійного бачення світу сформувалась відносно чітка оцінка чинного правосуддя. Більше того, започатковувались нові підходи щодо розуміння цілей покарання. Вагомий вплив канонічного права та його джерел на формування правової системи України-Руси простежувався на рівні систем права, законодавства, інституційно-організаційному порядку, та на рівні ідей і поглядів тогочасного народу.

Література:

1. Баранько Я. С. Канонічне право: історія та методологія дослідження. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_FP_2012_109_3 (дата звернення 03.11.2019 р.).
2. Баранько Я. С. Канонічне право і церковне право: особливості інтерпретацій. *Гілея: науковий вісник*. 2013. № 72. С. 543-548.
3. Баранько Я. С. Особливості функціонування канонічного права в епоху Середньовіччя. *Гуманітарні студії*. 2013. № 20. С. 3-12.

4. Лубський В. І. *Церковне (канонічне) право: Підручник*. URL: [http://ktds.org.ua/-/media/files/1/4/1486056813-lubskyi-v-i-cerkovne-\(kanonichne\)-pravo2014.pdf](http://ktds.org.ua/-/media/files/1/4/1486056813-lubskyi-v-i-cerkovne-(kanonichne)-pravo2014.pdf) (дата звернення 05.11.2019 р.).
5. Терлюк І. Я. *Історія українського права від найдавніших часів до XVIII століття*. URL: https://docs.google.com/viewer?url=http://shron1.chtyvo.org.ua/Terliuk_Ivan/Is-toriia_ukrainskoho_prava_vid_naidavnishykh_chasiv_do_XVIII_stolittia.pdf.
6. Ухач В. З. *Історія держави і права України: навчальний посібник (конспекти лекцій)*. Тернопіль: Вектор, 2011. 387 с.
7. Ухач В. З. Кодифікація канонічного права західної (римо-католицької) Церкви: порівняльний аналіз. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/18721>.

ФОРМУВАННЯ, ОСОБЛИВОСТІ ТА РОЗВИТОК ЗВИЧАЄВОГО КОЗАЦЬКОГО ПРАВА

*Ухач Анастасія Василівна
студентка II курсу юридичного факультету Тернопільського
національного економічного університету*

Серед джерел права на українських землях у XV – XVIII столітті норми звичаєвого права відігравали помітну роль. На думку О. Гуржія вони виникали та формувалися в ході еволюції господарсько-побутових відносин людей і спиралися на загальноприйняті «давні» норми поведінки, вироблені за різноманітних обставин [7, с. 102]. Звичаєве козацьке право – це сукупність правових звичаїв, більшість з яких склалася в Запорізькій Січі [2, с. 67].

Слід наголосити, що заявлена наукова тема ставала предметом досліджень істориків держави і права, зокрема: М. Бедрій, В. Іванов, І. Грозовський, П. Захарченко, І. Підберезних, О. Макаренко, В. Ухач, Є. Щербак та інші [1].

Метою наукової розвідки є аналіз окремих аспектів теми, пов'язаних із становленням, розвитком та характерними рисами звичаєвого права запорожців. Виходячи із мети в статті сформульовано наступні завдання: 1) дослідити формування звичаєвого права; 2) розкрити зміст та структуру розвинутого звичаєвого козацького права; 3) показати недоліки та позитивні риси звичаєвих правових норм.

Наголосимо, що на основі козацького звичаєвого права базувалася структура і діяльність військово-адміністративних і судових органів, регулювалися питання земельних, майнових та особистих відносин [7, с. 126]. Зрештою, козацьке звичаєве право відіграло суттєву роль у

формуванні козацької верстви, що супроводжувалося виробленням відповідних правових норм. Так, воно регламентувало процедуру виборів козацької старшини, судочинство, правила воєнних дій, порядок землекористування, порядок укладання окремих видів договорів, види злочинів і систему покарань.

Науковці з поміж причин відсутності писаного права називають: специфічні умови існування козацького співтовариства, особливості розвитку його соціальної структури, звичаєву традицію, батьківські відносини в громаді між отаманами й підлеглими козаками, зацікавленість козацької старшина (особливо т. зв. радців, які часто на власний розсуд тлумачили його норми) [3, с. 234].

Слід наголосити, що вирішальний вплив на характер, зміст і форму козацького права мали умови існування Запорізького Коша. Громадівський спосіб життя та мислення запорожців спричинили розвиток козацького звичаєвого права передусім як права публічного. На Січі склалася і досягла значного розвитку своєрідна система кримінального права. Злочинними визнавалися діяння, що посягали на військово-політичні, економічні, соціальні й моральні основи січової громади, завдавали шкоди життю, здоров'ю, честі і гідності особи. Найтяжчим злочином вважалося посягання на найвищу соціальну цінність запорожців - побратимство. Сучасні дослідники залежно від об'єкта посягання виокремлюють такі види злочинів: а) військові (зрада, невиконання наказу, дезертирство, пияцтво під час походів); б) службові (зловживання службовим становищем, розкрадання скарбниці); в) проти порядку управління й суду (непокора органам військово-адміністративної влади, підроблення документів, кривоприсяга й кривосвідчення в суді); г) проти особи (вбивство, покалічення, завдання тілесних ушкоджень, побої, образа, насильство у християнських поселеннях); д) майнові (крадіжка або приховування краденого, пограбування, знищення чужого майна); е) проти моралі (статеві збочення, зганьблення жінки не по пристойності, приведення на Січ жінки, перелюб) [7, с. 138; 8; 3, с. 236]. Система покарань була дуже суворою, що пояснюється постійним перебуванням Січі у воєнному стані, а також тим, що серед інших туди приходили люди з сумнівною моральністю та кримінальним минулим. Мета покарання полягала у відплаті за скоєний злочин, залякуванні потенційних злочинців, а також у відшкодуванні заподіяної шкоди. Суворі покарання слугували пересторогою іншим козакам - тому вони мали публічний характер і здійснювалися за участі громади. Слід наголосити, що судочинство і виконання вироків здійснювалося публічно. Суд не був відокремленим від адміністрації: в межах своїх повноважень судили паланкові полковники, курінні отамани, січова старшина, військовий суддя й курінний отаман, а в особливо важливих справах – січова рада.

Важливу роль у здійсненні козацького правосуддя відігравали «старики» – заслужені й авторитетні козаки, які стежили за збереженням давнього порядку судочинства.

Слід наголосити, що звичаєве козацьке право регламентувало і специфічний порядок регулювання приватноправових відносин, причини і сутність яких безпосередньо пов'язані з особливостями соціально-правової організації Січі. На території Запорозьких Вольностей земля на праві займанщини належала винятково козацькому товариству. Земля та угіддя запорожців вважалися спільною власністю Війська Запорозького та були в повному розпорядженні козацького Коша. Козаки й посполиті – піддані Війська Запорозького могли отримати землю в користування. За згодою кошової старшини, землю та зимівник дозволялося продати, закласти, подарувати. В спадковому праві домінувала звичаєво-правова норма, що зберігала єдність курінного майна. Особисте майно могло обертатися, але в межах курінного товариства. Заповіт практикували по лінії курінного споріднення. Звичаєве козацьке право потребувало від кожного запорожця найвище за усе ставити не особисті потреби, а потреби товариства. Нерухоме майно, будівлі та січові укріплення, земля становили власність усього Коша, а військова здобич ділилася порівну. Потреби господарських і торгівельних відносин спричинили розвиток зобов'язального права [3, с. 241, 4, с. 137]. Наголосимо, що норми звичаєвого права застосовувалися і в другій половині XVIII і навіть у XIX столітті. Наприклад, Переяславський полковий суд, прийнявши до розгляду позив Д. Ларченко до його родича за землю, що була передана останньому як «застава», позитивно вирішив справу на користь позивача, обґрунтувавши це нормами звичаєвого права [6, с. 26]. Таким чином, своєрідність правової системи Української козацької держави і утвореної пізніше Гетьманщини полягала в тому, що: 1) її розвиток передбачав зберігання споконвічних традицій; 2) в її основі лежало козацьке звичаєве право; 3) норми звичаєвого права регулювало широке коло суспільних відносин, військово-адміністративну організацію державності, козацьку систему судочинства, забезпечували правильне налаштування земельних відносин; 4) звичаєве право запорожців установлювало порядок володіння й користування землею та іншим нерухомим майном; 5) звичаєве право в судовому устрою та процесі Запорізької Січі мало у своєму арсеналі інститут помилування чи пом'якшення покарання, а в кримінальному праві існувала досить розвинена система класифікації злочинів та видів покарань. З кінця XVII ст. норми звичаєвого права почали витіснятися нормами місцевої військово-адміністративної влади, а далі все більше відбувався процес поширення на українських землях російських правових норм, що вплинуло на подальший розвиток системи покарань. Все частіше покарання відзначалися своєю суворістю, навіть, жорстокістю [5, с. 165].

Таким чином, звичаєве козацьке право доцільно вважати типовим прикладом ранньої стадії формування правових норм, які не втрачали актуальності протягом тривалого часу. Про це свідчать такі характерні ознаки: 1) широке застосування смертної кари, досить суворі, переважно тілесні, покарання, але які могли замінитися на помилування; 2) корпоративність; 3) домінуюча роль «публічного права»; 4) усна форма вираження правових норм, що давало деколи змогу трактування їх на користь певної сторони конфлікту; 5) консерватизм; 6) обрядовість [8].

Література:

1. Бедрій М. М. До питання про типологію українського звичаєвого права. *Право і суспільство*. 2012. № 1. С. 44-48.
2. Грозовський І. Козацьке право. *Право України*. 1997. № 6. С. 76-80.
3. Іванов В. М. *Історія держави і права України: підручник*. Київ: КУП НАНУ, 2013. 892 с.
4. Захарченко П. П. *Історія держави та права України: навч. посіб. для дист. навч.* Київ: Університет «Україна», 2005. 208 с.
5. Макаренко О. В. *Злочини і покарання в праві Української Гетьманської держави 1648-1657 рр.: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01*. Київ: Національна Академія внутрішніх справ, 2011. 219 с.
6. Підберезних І. Є. Правова система в козацькій державі другої половини ХVІІХVІІІ ст. у вітчизняній історичній науці другої половини ХІХ-ХХ ст. *Економіка. Фінанси. Право*. 2007. № 4. С. 24-27.
7. Ухач В. З. *Історія держави і права України: навчальний посібник (конспекти лекцій)*. Тернопіль: Вектор, 2011. С. 102, 105-106, 126.
8. Ухач В. З. Особливості формування та характерні риси звичаєвого права запорізьких козаків. URL: http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=969 (дата звернення 07.11.2019 р.).

«ПРАВА, ЗА ЯКИМИ СУДИТЬСЯ МАЛОРОСІЙСЬКИЙ НАРОД» ТА ІНШІ ПРИВАТНІ КОДИФІКАЦІЇ ПРАВА В УКРАЇНІ (КІН. ПЕРШ. ПОЛ. – ДР. ПОЛ. ХVІІІ ст.)

Ухач Володимир Васильович

студент ІІ курсу юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету

Кінець першої та початок другої половини ХVІІІ століття ознаменувався суттєвими змінами в державно-правовому становищі України-Гетьманщини. «Відхід харизматичного лідера, період руїни, взаємопоборювання старшинсько-шляхетськими угрупованнями,

експансіоністські плани сусідніх держав, привели до серйозного удару по національній державі. Безладдям особливо активно скористалася Росія, яка наполегливо, часто завуальовано посилювала тиск на козацьку Україну, зводячи нанівець її суверенні права, прагнучи інкорпорувати до свого складу, як самоврядне автономне утворення. Ліквідація Гетьманщини, Запорізької Січі, самобутнього полково-сотенного устрою, поширення кріпосного права – були першочерговими кроками царської Росія. У другій половині XVIII ст. царизм взявся і за самобутнє національне право, яке на протязі століть акультурувало кращі європейські правові традиції» [7].

Метою наукової публікації є проаналізувати причини, хід та значення проведення кодифікації права в Україні в кінці першої - другої половини XVIII століття.

Окреслена наукова тема знайшла своє відображення в працях сучасних істориків держави і права, з поміж яких виокремимо дослідження І. Бойка, Б. Тищика, П. Захарченка, В. Кульчицького, П. Музиченка, А. Ткача, В. Ухача та інших) [1].

В Україні діяли різноманітні норми права, що часто суперечили одна одній і були значною мірою застарілими або дублювалися [5, с. 267]. Вітчизняні науковці виокремлюють перелік причини, що зумовлювали необхідність кодифікації: 1) надзвичайна розмаїтість і непорядкованість чинних джерел права в Українській гетьманській державі; 2) існування конгломерату правових норм, інкорпорованих із правових систем Литви, Польщі, Німеччини, Росії, що не сприяло однотипності їх застосування відповідними державними органами; 3) потреба перекладу «правних книг» на українську мову; 4) прагнення козацької старшини впорядкувати національне чинне право, яке б забезпечувало їм широкі права та привілеї; 5) бажання російської влади провести «контрольовану» систематизацію українського права, яка б відкрила якнайширші можливості поширення на Україну російського законодавства [6, с. 157].

З цією метою у 1728 році з кращих українських правників було створено комісію, завданням якої було розробити новий кодекс, узявши за основу норми чинного права. З 1728 по 1743 роки у складі комісії працювали 19 осіб, які представляли різні верстви населення. Наслідком 15-річної роботи комісії стало укладення у 1743 році зводу законів «Права, за якими судиться малоросійський народ» (далі «Права» - Авт.). З поміж характерних рис Першого кодексу українського права науковці виокремлюють: по-перше, збірник являє собою оригінальний і досить детально систематизований звід чинних правових норм, що складався з передмови і 30 розділів, 531 артикула, 1716 пунктів. Кодекс мав пояснення цитат, алфавітний покажчик, заголовки із зазначенням розділів з поданням короткого змісту артикулів; по-друге, джерелами «Права»

були Литовські Статути, «Саксонське дзеркало», «Хелмінське право» та інші акти Магдебурзького права, звичаєве право, судова практика, російське законодавство; по-третє, провідною ідеєю збірника є, з одного боку, захист прав і привілеїв козацької старшини, розширення можливостей для подальшого закріпачення селян, з іншого, «Права» обґрунтовували право Лівобережної України на автономне самоврядування, що суперечило політиці царизму; по-четверте, збірник містив норми адміністративного, цивільного, торгівельного, кримінального і процесуального права. Значна увага приділялася регулюванню поземельних відносин [6, с. 157-158].

Важливою рисою кримінального права був його приватно - правовий характер. За «Правами» виділялися такі види злочинів: а) проти релігії (провідне місце); б) проти «честі і влади монаршої»; в) проти життя; г) тілесної недоторканості; д) майна; е) статевої моралі. Водночас з'явилися і цілком нові поняття: замах на злочин; розрізнення головного злочинця і співучасників; рецидиву злочину; наявність обставин, що виключають або знижують кару (неповноліття, сп'яніння і ін.). Слід наголосити, що зіставлення злочину, особи, яка його здійснила, з громадською думкою виділяє звід від аналогічних нормативно - правових актів і кримінальних кодексів інших країн, засвідчує високий теоретично - юридичний рівень і демократичність українського проекту [4, с. 75].

Слід наголосити, що за технікою систематизації, зовнішньою формою і внутрішнім змістом найповніше врегульовано цивільні правовідносини. Зокрема, комісія визначала дію зводу законів за територією та щодо кола осіб (природні малоросіяни і не малоросіяни); уточнила зміст суб'єкта і об'єкта праворегулювання; в) умови правоздатності (з утроба матері) й дієздатності (чол. - 18 р.; жін. - 13 р.). Повною дієздатністю володіли особи шляхетського та козацького станів. Недієздатні - психічно хворі; глухі; сліпі, німі від народження. Неповнодієздатні: заміжні; незаміжні; позашлюбні діти, іновірці та відступники від християнства. «Права» також детально регламентували процесуальне право.

Нее ставши чинним джерелом права, Кодекс є цінною пам'яткою систематизації правових норм, свідченням високої правової культури українського народу, розвитку правових ідей в Україні. Збірник ґрунтувався на усьому багатстві оригінального правового матеріалу, який мала Україна, а його упорядники поставили мету: за допомогою кодифікованого права України відтворити і відстояти права і вільності українського народу [6, с. 159].

Оскільки вищеназваний Звід не задовольнив потреби України у всебічному правовому врегулюванні її суспільно - економічного і

політичного життя, то були зроблені нові спроби систематизації права (відомі як приватні кодифікації).

У 1750 - 1758 роках за дорученням гетьмана К. Розумовського кандидат у члени Генерального військового суду Ф. Чуйкевич провів приватну кодифікацію і розробив унікальний у своєму роді збірник «Суд і розправа в правах малоросійських» [2, с. 156]. За мету Ф. Чуйкевич поставив створення системи статutowих судів на зразок судової системи Литовського статуту. Гетьману пропонувалося заснувати в усіх 70-ти полках посади суддів земських, і межових, щоб вони діяли окремо на підстави чинних законів, складали присягу вступаючи на посаду, і в справі один одного не втручалися. Тобто Ф. Чуйкевич твердо стояв на позиції створення в Україні судів із предметною спеціалізацією в цивільних і кримінальних справах. Варто наголосити, що такі новації в Росії ще не були відомі.

Таким чином, не маючи офіційного характеру, збірник безпосередньо застосовувався у тогочасній судовій практиці, його зміст, рекомендації були враховані К. Розумовським при проведенні судової реформи 1760 - 1763 років.

Наступною спробою приватної кодифікації українського права другої половини XVIII ст. став збірник «Книга Статут і прочіі права малоросійські», упорядкований у 1764 р. юристом - практиком В. П. Кондратьєвим [3, с. 213].

Збірник складався з таких частин: про докази; про строки; про процес; про апеляцію; про виконання судових рішень; про посаг і віну; про давність земську; про апеляцію в Статут; про суд польовий, підкоморський та комісарський. У цілому, збірник не набув офіційного значення, проте був корисним для співробітників відновлених станових судів, оскільки надавав можливість суддям вільніше орієнтуватись у правових нормах литовського статуту і джерелах магдебурзького права.

У 1767 р. син генерального писаря Війська Запорозького О. Безбородька уклав для депутата кодифікаційної комісії від Малоросійської колегії Д. Натальїна «Екстракт малоросійських прав». Книга містила витяги з основних прав українського народу, що стосувалися суспільно - політичних відносин. Збірник обстоював збереження автономії національного права, тому як і його попередники був важливим, хоч і не чинним, джерелом права.

Таким чином, кодифікаційні роботи другої половини XVIII століття, що проводилися в Україні, мали за мету закріпити економічне і політичне становище української шляхти, яке все більше зміцнювалося, і, разом з тим, відобразити її автономістські позиції. Водночас, інші спроби інкорпорації і кодифікації українського права наприкінці XVIII століття

робилися вже в нових умовах - могутнього тиску на нього з боку російського законодавства.

Література:

1. Бойко І. Й. *Держава і право Гетьманщини*. Львів, 2000; Кульчицький В. Кодекс українського права 1743 р. *Право України*. 1994. № 9; Ухач В. З. *Історія держави і права України: Навчальний посібник (конспекти лекцій)*. Тернопіль: Вектор, 2011. 378 с. та ін.
2. Бойко І. Й. Про цивільне право Гетьманщини за Кодексом 1743 р. *Право України*. 1999. № 3. С. 156.
3. Бойко І. Й. *Держава і право Гетьманщини*. Львів, 2000. С. 213, 179.
4. Кульчицький В. С. *Кодифікація права на Україні у XVIII ст.* Львів, 1994. С. 125.
5. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. *Історія держави і права України: акад. курс: підручник*. Київ: Ін Юре, 2015. С. 267.
6. Ухач В. З. *Історія держави і права України: Навчальний посібник (конспекти лекцій)*. Тернопіль: Вектор, 2011. 378 с.
7. Ухач В. З. Кодифікація українського права другої половини XVIII ст.: причини, основний зміст, значення. URL: http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=1315 (дата звернення 08.11.2019 р.).

ДІЯЛЬНІСТЬ УПА КРІЗЬ ПРИЗМУ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА

Губ'як Христина Борисівна

*студентка I курсу юридичного факультету Тернопільського
національного економічного університету*

Ознайомлення з історичним минулим держави та з особливостями боротьби різних суспільно-політичних течій є важливою основою ефективного державного будівництва. Актуальність пропонованої теми полягає, з одного боку, у встановленні об'єктивного соціально-правового статусу колишніх бійців повстанської армії, збройного націоналістичного підпілля, з другого, на підставі аналізу міжнародно-правових актів дати оцінку українському самостійному рухові, спростувати ідеологічні стереотипи.

Мусимо констатувати, що окреслена тема ще потребуватиме скоординованих зусиль як цивільних. Так і істориків держави і права. Окремі наукові розвідки з теми присвятили науковці: Д. Веденєв, О. Лисенко, І. Мамонтов, С. Кульчицький, С. Білий, В. Ухач та ін. [5].

Метою наукової розвідки є проаналізувати діяльність Української повстанської армії (далі – УПА) через призму норм міжнародного-гуманітарного права (далі - МГП).

Діяльність УПА, яка утворилася у складний для України період і мала на меті створення самостійної української держави, є предметом дискусії як для вітчизняних так і для зарубіжних вчених. Вкрай неоднозначне ставлення українців до проблеми оцінки діяльності українського самостійницького руху й зусилля держави щодо формування офіційної позиції щодо УПА викликає необхідність аналізу повстанського руху у світлі норм міжнародного права, а також чинного законодавства держави. У теперішній час, ще на превеликий жаль, переважають емоційні підходи, а наукова оцінка підмінюється втягуванням проблеми минулого УПА у вир збігу політичних баталій. При цьому носії різних поглядів або обминають правовий аспект проблеми, або творять «міжнародно-правові міфи» на зразок вигадки про «засудження УПА Нюрнберзьким міжнародним трибуналом [3].

В останнє десятиліття виникає і набуває розвитку міжнародне-гуманітарне право (право війни, право збройних конфліктів), кодифіковане у Гаазьких конвенціях та деклараціях 1899 і 1907 років, Женевських конвенціях про захист жертв війни 1949 року і Додаткових протоколах до них 1977 року, резолюціях Генеральної Асамблеї ООН та інших

документах, здійснює досліджує внутрішні та міжнародні збройні конфлікти [4, с. 18]. Гуманітарне право, як галузь міжнародного права та сукупність відповідних норм, що регулюють захист населення й об'єктів соціально-економічного призначення в умовах збройного конфлікту, визначають юридичний статус і відповідальність його учасників. Норми міжнародного-гуманітарного права сформульовані у міжнародних угодах про захист жертв війни, певних об'єктів, обмеження або заборону деяких видів зброї, юрисдикцію припинення воєнних злочинів. Отже, метою норм міжнародного гуманітарного права є реалізація принципів гуманності та обмеження наслідків збройних конфліктів [1, с. 48-49].

Під час проведення партизанських і анти партизанських дій, збройних конфліктів населення держави поділяється на дві категорії: комбатанти (учасники бойових дій) і не комбатанти, які за нормами МГП «не мають права брати безпосередню участь у воєнних діях». Комбатанти, потрапивши в полон, стають військовополоненими або особами, які входять до складу збройних сил однієї зі сторін, захопленими під час відповідного конфлікту, на яких до закінчення бойових дій поширюється лада протилежної сторони. Міжнародне гуманітарне право забороняє віддавати наказ не залишати нікого з них в живих (тобто йдеться про тотальне, суцільне фізичне знищення противника). Комбатантами є: особовий склад сухопутних, військово-морських і військово-повітряних сил, партизани, особовий склад полків та добровільних загонів, якщо вони мають на чолі особу, відповідальну за своїх підлеглих; мають визначений, добре видимий здалеку відмітний знак; дотримуються у своїх діях правил ведення війни; відкрито носять зброю під час кожного військового зіткнення, а також в час, коли перебувають на очах у противника в ході розгортання в бойові порядки, яке передуює нападу в якому вони будуть брати безпосередню участь та ін.

Історичні джерела засвідчують, що діям воїнів УПА було притаманне гуманне ставлення до військовополонених, мирного населення, їхні дії не виходили за рамки законів ,які визнані в сучасних наукових історичних колах України. Організації української повстанської армії, дають підстави стверджувати, що це був цілком організований патріотичний мілітарний рух, якому були притаманні такі риси: 1) він розгортався під політичним проводом ОУН, яка стояла на засадах відродження суверенної національної державності; 2) формування УПА та озброєного підпілля мали чітку організаційну структуру, командний склад, який брав на себе відповідальність за всі дії підпорядкованих йому підрозділів і частин, нормативні документи, бойові й загальновійськові статuti, створені за зразками аналогічних документів регулярних армій, систему військового планування, навчання, постачання медичного забезпечення тощо; 3) повстанці неприховано виступали проти

радянського режиму, відверто декларували перед населенням готовність збройним шляхом блокувати заходи ворожої влади, у ході проведення бойових дій здебільшого намагалися відрізнитися від цивільного населення; 4) в УПА, а згодом (з 1948 р.) у Службі безпеки ОУН запроваджуються субординація, військові та спеціальні звання, розробляються і в міру появи матеріально-технічних можливостей впроваджуються проекти форми одягу, знаків розрізнення, нагородна система; 5) на вояків повстансько-підпільних формувань поширювалися норми дисциплінарного впливу, запроваджувалася система військового (в УПА) й організаційного (в ОУН) судочинства, розроблялися своєрідні кодекси покарань, у тому числі за злочини проти цивільного населення; 6) повстанці спиралися на широку підтримку суспільства, частина якого також потрапляла під визначення комбатантів [1, с. 51].

Здійснюючи оцінювання самостійницького руху, слід звернути увагу на те, що УПА виступала з чітко висвітленою політичною метою, а саме за самовизначення, самоуправління і державну незалежність України, якраз на цьому базувалася їх легітимність.

Отже, заперечення правомірності боротьби УПА за самостійність є нонсенсом у політико-правому відношенні. Те, що більшовицький тоталітарний режим поставив учасників національно-визвольного руху в Україні «поза законом», зовсім не означає його не легітимності за міжнародно-правовими нормами [6]. Також слід зазначити, що політичні, мілітарні й правові атрибути УПА, як і всього визвольного руху, цілком відповідали нормам і вимогам тогочасного міжнародного права (зокрема, Женевським конвенціям і додатковим протоколам до них, які на 1 серпня 1958 року підписали й ратифікували 84 країни, в тому числі СРСР, Українська й Білоруська РСР).

Література:

1. Веденєєв Д. В., Лисенко О. Є. Військово-політична діяльність ОУН та УПА у світлі норм міжнародного-гуманітарного права. *Український історичний журнал*. 2007. № 3. С. 46-66.
2. Тексти. URL: <https://www.istpravda.com.ua> articles (дата звернення 08.11.2019 р.).
3. Українська повстанська армія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення 10.11.2019 р.).
4. Мамонтов І. О. Проблеми боротьби ОУН і УПА у сучасній юридичній науці. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2014. Вип. 34. С. 12-21.
5. Ухач В. З. *Історія держави і права України: навчальний посібник (конспекти лекцій)*. Тернопіль: Вектор, 2011. 387 с.

6. Ухач В. З. Правова оцінка боротьби УПА у світлі національного законодавства. URL: http://www.legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=category&id=197%3A1-122017&Itemid=244&layout=default&lang=ru (дата звернення 11.11.2019 р.).

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ В УКРАЇНІ У 90-ТІ РР. ХХ СТ.: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ

Мотуз Валерія Костянтинівна

кандидат історичних наук, старший викладач Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Парламент є вагомим надбанням світової цивілізації та політично-культурним феноменом, який розвивається у взаємодії та взаємозв'язку з соціальними явищами, дійсністю та соціальними інститутами.

Набуттю практичного досвіду парламентаризму в Україні сприяли визначальні віхи українського державотворення, приміром, доба Гетьманщини та Української національно-демократичної революції 1917–1921 рр. [1, с. 30].

Перше десятиліття розвитку української державності в роки незалежності засвідчило наявність чітко вираженої тенденції до позитивної еволюції вищого законодавчого органу влади, що перегукувалась із загальноєвропейським цивілізаційним підходом [3, с. 577].

Вже з перших днів незалежності Україна обрала модель парламентаризму, в основу якої були закладені демократичні засади та принцип верховенства законодавчої гілки влади в системі органів державної влади [2, с. 204].

Сама трансформація вищої законодавчої гілки влади в Україні у постійно діючий цивілізований європейський парламент розпочинається в 1990 р. До цього позитивного суспільно-політичного процесу слід віднести перетворення парламенту з колись парадного радянського органу, що мав формально необмежені повноваження та відзначався монополією однієї партії, на орган законодавчої влади з високим рівнем професіоналізму, розвитком аналогічних європейським законодавчих, бюджетних та інших парламентських процедур [3, с. 579].

Діяльність Верховної Ради України в 90-ті рр. ХХ ст. можна поділити на три етапи, по числу скликань. Особливої уваги заслуговує початковий етап роботи Верховної Ради України першого скликання (1990–1994). За ці роки відбулось: закріплення за парламентом статусу постійно діючого органу влади, обрання депутатів до Верховної Ради

шляхом прямих виборів, утвердження правового статусу народного депутата України, вдосконалення засад і форм організації парламентської діяльності, оптимізація роботи комісій та комітетів Верховної Ради, вдосконалення порядку здійснення повноважень останніх, а також запровадження парламентського контролю [2, с. 209].

Наступне, на чому варто зупинитись, так це досягненнях Верховної Ради України третього скликання (1998–2002). До прогресивних кроків у третьому етапі розвитку українського парламентаризму в 90-ті рр. ХХ ст. потрібно віднести: перехід до змішаної виборчої системи, на основі якої відбувалось формування половини складу депутатських місць у Верховній Раді в 1998 р.; зміна політичних координат і поглядів на статус народного депутата й правову природу депутатського мандата; право виборців на дострокове відкликання народного депутата, який не виправдав їх довір'я; надання народному депутату широких прав при прийнятті законодавчих актів і т. п. [3, с. 580].

За досліджуваний період в Україні сформувалась досить стала модель взаємовідносин парламенту з іншими гілками влади. Насамперед, відбулось встановлення важелів стримувань і противаг, які створювали баланс між всіма гілками влади, тим самим запобігаючи неконтрольованому перерозподілу повноважень та унеможливлючи узурпацію влади в Україні [2, с. 211].

Таким чином, до прогресивних здобутків українського парламентаризму 90-х рр. ХХ ст. потрібно віднести: демократичні засади його формування; удосконалення функцій законодавчої гілки влади, що призвело до переформатування її з номінальної у постійно діючий цивілізований європейський парламент; унормування взаємовідносин парламенту з іншими вищими державними органами та перетворення його в гарант забезпечення збереження владного балансу між ними.

Література:

1. Гончар, В. (2016). Передумови становлення парламентаризму в незалежній Україні. *Державне управління та місцеве самоврядування*. (2), 27–32.
2. Гнатенко, Н. (2010). Парламентаризм в Україні: сучасний стан і тенденції розвитку *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентіві України*, (2), 203–214.
3. Звіркоvsька, В. А. (2001). Особливості становлення парламентаризму в Україні (90-ті рр. ХХ ст.). *Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні й політичні науки*. (11), 574–581.

СТРУКТУРОВАНІ ДАНІ ПРО ПРИМУСОВИХ РОБІТНИКІВ З ЧУГУЇВСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Скрипниченко Юрій Федорович

вчитель історії, магістр «Управління навчальним закладом», здобувач кафедри «Історія України» Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди

Під час радянсько - німецької війни, Чугуївський район Харківської області був окупований гітлерівськими військами майже два роки (з жовтня 1941 року по серпень 1943 року) [1]. У період німецької окупації до Третього райху, на примусові роботи було вивезено представниками нацистської влади декілька тисяч жителів району [2]. До недавнього часу дослідникам удалося отримати відомості про остарбайтерів Чугуївського району. Однак ці відомості так і не були систематизовані. Своїм дослідженням я хочу закрити прогалини в дослідженні історії остарбайтерів з Чугуївського району, через призму структурованості відомостей про остарбайтерів. Зокрема, були структуровані відомості про остарбайтерів по рокам народження, місцем довоєнного проживання, року вивезення до Німеччини, умов праці в нацистській Німеччині, року звільнення і повернення на батьківщину з німецької неволі [3]. До даного дослідження включені структуровані відомості про:

1. Слесарук Анастасію Яківну, 28 травня 1923 року народження, с. Курганівка Грицевківського району Хмельницької області. 30 травня 1942 року з с. Курганівки Гриценківського району була примусово вивезена до м. Кіля (Німеччина). Анастасія Яківна працювала робочою на фабриці «Дебрюндер Меркель». Союзниками (англійцями) була звільнена з німецької неволі в травні 1945 році. Додому повернулася 25 грудня 1945 року. Домашня адреса: Харківська область, м. Чугуїв, вул. Жаданівська 2, кв.63. Слесарук Анастасія Яківна;

2. Любунець Омеляна Степановича, 24 липня 1921 року народження, с. Гайворона Теробовлянського району Харківської області. 13 червня 1942 року з Теробовлянки фашистами був примусово вивезений до м. Дрездена (Німеччина). Омелян Степанович працював у Георга Гроса, який мав свою фірму із закупівлі вугілля. Бійцями Червоної армії був звільнений 5 травня 1945 року. До повернення додому (в червні 1946 року) служив в армії. Домашня адреса: Харківська область, Чугуївський район, сел. Кочеток, вул. Чугуївська, 52. Любунець Омелян Степанович.

3. Соловійову (дівоче – Кошавцеву) Дарину Кузьмівну, 18 березня 1914 року народження, с. Друга Гнилиця Великобурлузького району Харківської області. 15 липня 1942 р. з с. Кочеток Чугуївського району нацистами була примусово вивезена до м. Дрездену (Німеччина). Дарина

Кузьмівна працювала на верстаті фабрики «Скамак». Після 13 лютого 1945 року працювала на різних роботах: риття траншей, окопів. 9 травня 1945 року була звільнена бійцями Червоної армії. Додому повернулася в жовтні 1945 року. Домашня адреса: Харківська область, Чугуївський район, сел. Кочеток, вул. Чугуївська, гуртожиток № 5. Соловійова Дарина Кузьмівна.

В цілому, в історичній науці, історія примусових робітників з Чугуївського району є і малодослідженою і перспективною.

Література:

1. Книга Пам'яті України Харківська область. Т. 13. Райони: Чугуївський, Шевченківський. – Х. : Обл.-пошук.- вид. наук. ред. Книги Пам'яті України, 1997. – 559 с.
2. Мій рідний край Чугуївщина : до 90-річчя Чугуїв. р-ну / Чугуїв. райдержадмін., Чугуїв. райрада. – Харків : Золоті сторінки, 2013. – 294 с.
Чугуїв : до 375-річчя з часу заснування міста [Текст] : бібліогр. посіб. / Департамент культури і туризму Харк. облдержадмін., Харк. обл. універс. наук. б-ка ; уклад.: Г.М. Єрофєєва, Л.О. Сашкова. – Х. : ХОУНБ, 2013. – 352 с.
3. Біографічні відомості про чоловіків - оstarбайтерів з Харківщини. Матеріали зібрані в період 2015 -2019 р. / Особистий фонд документів і матеріалів Скрипниченко Ю.Ф. Харків. 2019р.

СУСПІЛЬНО-ПРАВОВА ТА ВІЙСЬКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАПОРОЗЬКОГО КОЗАЦТВА

Сухонос Володимир Вікторович

доктор юридичних наук, Сумський державний університет

Дослідивши свого часу особливості військової організації Київської Русі [4], ми дійшли висновку про три принципи її комплектування: професійний, міліційний та іррегулярний [5, с. 215–219]. Саме останній став першоосновою формування українського (запорозького) козацтва.

І хоча на Запорозжжі доступ до війська у теорії мав кожний, хто хотів козакувати, проте до війська добирали найбільш здібних – т. зв. «реєстр». Такий спосіб формування називався приписом, а якщо справа йшла про наймане військо – то зятягом або набором. Дозвіл на це давала рада. Сам же набір проводив гетьман із полковниками, а на Січі кошовий [1, с. 327–328].

Утім, реєстрового війська, обмеженого у кількості, не вистачало на всі потреби української держави. Коли приходила війна, виникала потреба

збільшити кадри, й тоді гетьман закликав до війська тих, хто міг носити зброю. Саме таким способом військо Б. Хмельницького могло доходити до 200, а то й 300 тисяч. Деякі підрозділи охотників, що прибували до війська, продовжували службу за відповідною річною платою, як т. зв. «затяжне» або «охотне» військо.

Саме у якості останнього існували т. зв. «сердюки» та «компанійці».

Виникнення сердюків пов'язане з гетьманом П. Дорошенком, який мав у своєму розпорядженні найманих турецьких сейменів. На їхній основі він зорганізував власне угруповання серденят, що з турецької мови означало відчайдухів, найхоробріших, найзавзятіших охотників. Серденята переважно склалися з молдаван, але були серед них і українці.

Коли ж П. Дорошенко залишив гетьманство, серденята або сердюки перейшли на Лівобережжя. І. Самойлович зумів оцінити вартість цього війська і залучив його до прикордонної служби проти кримчаків. З цього часу сердюки залишилися на лівобережній Україні аж до кінця гетьманства і переважно служили у якості піхоти.

У ті ж часи сформувалися й компанійці, адже охотники здавна виступали у підрозділах, що звалися «компаніями». Д. Многогрішний в 1668 р. утворив під цією назвою окремих полк, що мав пильнувати за безпекою. На його основі були сформовані кінні полки.

Загалом, у сердюцькому полку було 6 – 10 сотень, а в компанійському – від трьох до п'яти [2, с. 219].

У цілому ж козацьке військо ділилося на полки, сотні й курені. При цьому, величина козацького полку весь час зростала. Так, на межі XVI – XVII ст. козацький полк здебільшого складався з 500 осіб. Зокрема, козацький підрозділ, набраних за часів правління Стефана Баторія, мав 530 осіб. Проте, вже у 1620 – 1630 рр. козацький полк був уже удвічі більший, тобто складався з 1 000 осіб. Саме таку величину полку було прийнято в організації реєстрових козаків того часу. Інколи полк був іще більший; в армії П. Сагайдачного під Хотином 1621 р. бачимо полки по 3 000, а то й 4 000 коней.

Полк ділився на сотні. Первісний, невеликий полк мав справжні сотні по 100 осіб, тобто полк з 500 осіб складався з 5 сотень, у полку з 1 000 осіб – 10 сотень. У реєстровому війську Б. Хмельницького полки мали різне число сотень, від 11 до 22, залежно від величини полку. Згодом сотні стали більшими, зазвичай вони мали по 200 до 250 осіб, але й по 100 і по 300. У XVIII ст. полки також ділилися на нерівне число сотень, а самі сотні кількісно дуже зросли. Так, у 1723 р. сотня зазвичай мала у своєму складі близько 400 осіб, а в 1782 р. понад 1 000.

Спочатку сотню ділили на десятки, пізніше на курені [1, с. 330–334].

Нижчою неподільною одиницею війська був курінь – військове угруповання, що зазвичай об'єднувало козаків однієї місцевості. Характерною особливістю підрозділів цього рівня було те, що вони водночас функціонували як господарські осередки військової часини: при них існував невеличкий обоз, спільний казан, похідний реманент, іноді грошова «складка», а то й якийсь дрібний промисел [3, с. 487].

Правові відносини в середовищі козаків здебільшого врегульовувалися традиціями, за порушення яких застосовувалося досить суворе покарання. До подібних же покарань козаки удавалися й за порушення військової дисципліни, адже відомо, що військова дисципліна є необхідним інструментом існування будь-якого війська. Зважаючи на те, що будь-яке порушення наказу, погане виконання службових обов'язків, низький моральний стан кожного окремого вояка могли мати досить важкі наслідки для всього війська, козацтво на війні підпорядковувалося досить жорстким законам. Найпоширенішими покараннями при цьому була смерть та побиття киями [3, с. 474].

З іншого боку, існувала особиста відповідальність старшини перед товариством за якість проведення операцій (досягнути перемоги за максимально низьких втрат). Саме покарання керівництва через страту чи видачу ворогу, чим нерідко дорікали козацтву історики, на думку окремих дослідників, було найвищим рівнем військової моралі та дисципліни.

При ознайомленні з козацькою воєнною історією впадає у вічі різноманітність прийомів, що їх використовували українські полководці. Це впливало з внутрішньої структури козацтва – відносна демократичність у сприйнятті і обміні воєнними ідеями. Власне, тому козацьке військо, попри надважкі умови свого існування, спромоглося не тільки вижити, а й розвинути [3, с. 480].

Вище вже зазначалося про універсальний характер козацького війська, яке не мало окремих родів військ, а сам козак був універсальним вояком. Саме тому більш правильно буде вести мову про спосіб бою. Звісно, це не заперечує факту існування серед козаків фахівців з якогось окремого виду бою чи взагалі ведення війни (на суші чи воді). Проте такі особливі якості окремих вояків тільки зміцнювали багатогранність і універсальність війська в цілому.

Річ у тому, що козацтво виникало й розвивалося в регіоні, де з давніх часів панував вершник. Татари, турки, поляки, росіяни – всі ці народи мали чисельну і потужну кінноту. Козацтво в силу своєї нечисленності й економічних чинників не мало такої можливості, тож змушене було виробляти власні бойові прийоми. Успіх у бою досягався або за допомогою раптової атаки, або щільного рушнично-артилерійського вогню. За такого підходу до перемоги піхота становила ударну силу козацького війська. Головною ж особливістю козацтва була відсутність

поділу вояків залежно від зброї – стрілецької чи холодної [3, с. 474]. Щодо козацької кінноти, то треба одразу зазначити, що за своїм типом вона належала до легкої з відповідними завданнями – розвідка, переслідування, рейди, флангові атаки, заманювання до пасток тощо [3, с. 476].

Таким чином, незважаючи на залежний характер українських земель, Військо Запорозьке вперше апробувало на нашій території ідеал військового професіонала, а також заклало психологічний фундамент для самоорганізації українців як нації.

Література:

- 1) Історія українського війська : науково-історичне видання: у 2 т. / [передм. Я. Р. Дашкевича ; упоряд. Б. З. Якимовича]. – [Вид. 5-те, змін. і доп.]. – К. : Варта, 1994–1995. – Т. 1: Крип'якевич І. Військо княжих часів; Запорозьке військо / Іван Крип'якевич. – 1994. – 384 с.
- 2) Історія українського війська : популярне видання / [Галушко К. (керівник), Відейко М., Сокирко О. та ін.] ; за заг. ред. В. Павлова – Х. : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. – 414 с. – (Громадський просвітницький проект «ЛІКБЕЗ. Історичний фронт»).
- 3) Історія українського козацтва : Нариси : у 2 т. / [редкол.: В. А. Смолій (відп. ред.), О. А. Бачинська, О. І. Гуржій та ін.]. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006–2007. – Т. 1 : Розділи 1–10. – 2006. – 800 с.
- 4) Сухонос В. В. Військова організація Київської Русі: суспільний та політико-правовий статус / Володимир Вікторович Сухонос // Актуальні дослідження правової та історичної науки (випуск 8): Матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (м. Тернопіль, 13 грудня 2018 року) / Юридична лінія. – Тернопіль, 2018. – С. 127-129 – (Збірник тез доповідей; вип. 8).
- 5) Сухонос В. В. Державний механізм забезпечення національної безпеки: інституціонально-правова та технологічна парадигми : монографія / Володимир Вікторович Сухонос, Віктор Володимирович Сухонос ; [наук. ред. О. В. Скрипнюк]. – Суми : Університетська книга, 2019. – 288 с.

**УНІКАЛЬНІСТЬ І САМОБУТНІСТЬ КУЛЬТУРНИХ ТРАДИЦІЙ
УКРАЇНИ ТА ІСПАНІЇ**

Воеводіна Наталя Миколаївна

аспірант, Національний педагогічний університет імені

М.П. Драгоманова, м. Київ

У культури, як у будь-якого процесу, який діалектично розвивається, є стала і новітня сторони. Стала сторона культури – це культурна традиція, яка сприяє акумуляції та трансляції суспільного досвіду минулого, і кожне нове покоління людей має можливість використовувати цей досвід як підґрунтя у своїй діяльності. У так званих традиційних суспільствах люди, засвоюючи культуру, відтворюють її зразки, а якщо і вносять будь-які зміни, то в рамках традиції. На її основі відбувається функціонування культури.

Культурні традиції як історична пам'ять – це неодмінна умова не тільки існування і розвитку культури, а й формування творчих якостей нової культури. Традиція включає в себе спадкоємність, засвоєння позитивних результатів попередньої діяльності – це загальний закон розвитку, який діє в сфері культури, маючи особливо важливе значення [1, с. 176-178].

Поняття культурні традиції є, з одного боку, властивістю культури, яка відбиває форму взаємодії з нею людини, а з іншого, – елементом історичної свідомості, її буденно-практичною формою, яка співіснує разом з науковою формою історичної свідомості, що в свою чергу має прояв у вигляді концепцій та підходів, сформованих історичною наукою. Взагалі історичну свідомість розуміють як “сукупність міфологічних, фольклорних, історико-художніх і наукових цінностей, кількість яких і зміст відповідають системі видів духовної діяльності суспільства в історичному поступі” [2, с. 181]. Вона містить в собі “знання історії, узагальнення історичного досвіду, уроків історії, відношення до подій, до історичного процесу, оцінку фактів, переконання” [3, с. 120].

Хоча традиція уособлює буденно-практичний рівень історичної свідомості, який, як правило, зводиться до емоцій, уявлень, суб'єктивної оцінки того, що було, для неї залишається місце і в науці – знані доведеному, обґрунтованому, вивіреному. Не дивлячись на визнання багатоманітності традицій, в культурно-історичній традиції часто вбачають джерело моральності і духовності [4, с. 29].

Культурна традиція цілісно поєднана з національною ментальністю, типом культури, геополітичними і етнічними векторами тощо, реалізуючи якщо не вічні, то принаймні довготривалі, стійкі, збалансовані стани, інерцію спокою, укладу, віри [5].

Ментальність являє собою багаторівневу систему для позначення своєрідності проявів групової свідомості в історичному часі і географічному просторі щодо певного рівня суб'єктності. Ментальність вбирає в себе культуру як найцінніше, що стає метою існування та розвитку суспільства. Культура – вища стадія розвитку ментальності. Поняття “культура” індивідуалізоване для кожного рівня суб'єктності. Тому кажуть, що культура народу складається з культурних традицій і культури кожної людини. Ментальність і культура – структурно близькі, але якісно різні категорії. Ментальність змінюється в часі швидше, ніж культура. Культура більш інерційна, фундаментальна [6, с. 168-177].

Менталітет українців – це складне і багатоструктурне явище, яке відображає багатовікову історію. Серед притаманних йому якостей, ключовими залишаються індивідуалізм, емоційність і духовність. Саме ці критерії, як можна детальніше, дають уявлення про сутність української “душі” [7, с.177-184].

Говорячи про ментальність іспанців, варто зауважити, що іспанці – одна з найбільш індивідуалістичних націй в світі. Порядок розстановки пріоритетів для іспанця обернено пропорційний їх реальній значимості, але прямо пропорційний близькості їх з індивідом. Це є інтегральною характеристикою людини пристрасті, адже вона має прислухатися до свого власного голосу. Психологічний центр ваги іспанської нації розташовується в душі, і тому природна реакція на обставини життя для представників цього народу полягає в пристрасті. Іспанці поважають культуру своєї країни та ставляться до неї дуже серйозно. В Іспанії сильні обряди та традиції, які ретельно зберігаються і з гордістю демонструються з метою підкреслення регіональних особливостей [8, с. 34-43].

Загалом, культура України має давню історію, вона розвивалася в складних історичних умовах протягом тривалих віків. Створюючи свої культурні цінності, українська народність вбирала в себе традиції багатьох народів, доля яких була пов'язана з історією України.

Великий вплив на культуру українського народу справили грецька, римська та візантійська культури, завдяки яким культура України здобула багато знань і умінь. Важливою подією, яка визначилась на багато століть художнім і духовним розвитком культури України, стало прийняття християнства в 988 році.

Незважаючи на різноманіття різних джерел світової культури, українці створили свою самобутню, не схожу на будь-яку іншу, унікальну культуру. Культура України відображає неповторність духовного світу народу, природу, яка його оточує, та специфіку традицій, звичаїв та обрядів.

Протягом багатьох століть культура України розвивалася як народна. Селяни, ремісники, козаки стали справжніми творцями та носіями культури.

Коли говорять про культурні традиції України, на думку спадає велика кількість цих традицій: традиції святкування християнських та

дохристиянських свят (Свят-вечір, Івана Купала, Трійця, розпис крашанок тощо), традиції спілкування молоді (вечорниці, колядування, поливаний понеділок), культурні традиції суспільного та сімейного співіснування (повага до старших, виховання дітей, звичаї та обряди всіх етапів життя людини). Культурні традиції України – це звід правил, за якими здебільшого живуть сучасні українці, це те, що дає можливість самовизначитися та ідентифікувати себе зі своїми предками.

Іспанія – це країна, в якій різноманітність та багатство культури дуже тісно сплетені з історичними традиціями. Витоки культурних традицій Іспанії беруть свій початок за часів правління кельтів, їх розвиток тривав в епоху Римської імперії, а мавританський вплив припинився з початком Реконквісти – хрестових походів християн проти мусульман.

Сягаючи своїми коріннями в багатий історичний розвиток, іспанська культура протягом всього часу не просто формувалася рівним спокійним ритмом, вона мала свої періоди розквіту та занепаду, досягла високого рівня і відіграє важливу роль у світовій культурі [9, с. 78-103].

Культурні традиції Іспанії нерозривно пов'язані із коридою, танцювальним стилем “фламенко”, іспанським боєм на гітарі і ромеріас (фестивалі сільських ярмарків). Саме ці культурні традиції передають особливості ментальності іспанців, а саме їхню емоційність, пристрась як до життя, так і до смерті, неспішний стиль життя.

Іспанські свята як частина культурної традиції Іспанії мають релігійну основу і проводяться на честь конкретного святого чи присвячені Богородиці і Діві Марії. Під час проведення ромеріас панує атмосфера веселощів і єднання народу. Всі свята супроводжуються проведенням незвичайних змагань і закінчуються обов'язковою ходою в кінці дня, в якій беруть участь всі жителі міста [9, с. 78-103].

Незважаючи на істотний пласт наукових доробок щодо розглянутої теми, варто зазначити, що дослідження культурних традицій як транслятора історично-культурного минулого мають проводитися й надалі з урахуванням постійних змін як в культурі загалом, так і щодо культурних традицій Іспанії та України, оскільки унікальність та самобутність цих традицій дає безмежне поле для діяльності дослідників.

Література:

1. Мазина Ю.И. Культурные традиции как ценностный ориентир существования и развития современной культуры / Ю.И.Мазина // Известия Алтайского государственного университета. – 2011. – № 2. – С. 176-178.
2. Надольний І. Історична свідомість / І. Надольний // Соціальна філософія. Короткий енциклопедичний словник. – К.: Генеза, 1997. – С. 181.
3. Журавлев Г.Т., Меркушин В.И., Фомичев Ю.К. Историческое сознание: опыт социологического исследования / Г.Т. Журавлев, В.И.

Меркушин, Ю.К. Фомичев // Вопросы истории. – 1989. – № 6. – С. 120.

4. Казанский А.А. Будущее вчерашнего дня: культурно-историческая традиция в системе массовой информации /А.А. Казанский // Человек и культурно-историческая традиция. Сборник науч. трудов. – Тверь, 1991. – С. 29.

5. Вашкевич В.М. Культурно-історична традиція як джерело формування історичної свідомості молоді [Електронний ресурс] / В.М. Вашкевич. – Режим доступу: <http://novyn.kpi.ua/2005-1/01>

6. Иванова Т.В. Ментальность, культура, искусство / Т.В. Иванова // Общественные науки и современность. – 2002. – № 6. – С. 168-177.

7. Вдовиченко Е.В. Проблема самоидентификации наций: особенности украинского менталитета / Е.В. Вдовиченко // Future Humane Image. – 2014. – № 3. – С. 177-184.

8. Смирнова Е. В. Культурные доминанты в языковой картине мира испанцев: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.05/Смирнова Екатерина Валерьевна. – М., 2015. – 206 с.

9. Локтев С.П. Этнокультура Испании / С.П. Локтев. – Пятигорск: ПГЛУ, 2009. – 120 с.

Науковий керівник: Шарпаций Віктор Григорович, доктор історичних наук, професор, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ ІНСТИТУАЛІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В УКРАЇНІ

Ляшенко Марія Леонідівна

*аспірант, Національний педагогічний університет імені
М.П. Драгоманова*

Актуальна нині проблема інституалізації культурної дипломатії України полягає не лише у відсутності політики промоції та системної підтримки культурних ініціатив, відчутному браку адміністративного, фінансового та кадрового ресурсу. Ця проблема проявляється як критична нестача фахового бачення цієї політики. Саме на етапі створення візії інституту культурної дипломатії України доцільним є аналіз досвіду успішних європейських установ у цій сфері.

З огляду на важливість міжкультурних комунікацій та з точки зору лобіювання зовнішньополітичних інтересів, з метою продукування цінностей у різних соціально-культурних контекстах більшість впливових європейських держав створили мережі культурних інституцій, що діють за кордоном [1].

Дипломатична і культурна робота цих установ тісно пов'язані між собою та відповідають цілям і завданням культурної дипломатії.

Діяльність Британської Ради, Французького Інституту, Чеського центру, Польського Інституту, Гете-Інституту в Україні є супутньою складовою діяльності дипломатичних установ цих країн. Основним її змістом виступає сприяння розвитку культури та міжкультурних комунікацій. Тобто їхня діяльність передбачає не лише іміджеві заходи, а й впливає на формування культурного контенту.

Ми виділяємо наступні особливості функціонування інституцій культурної дипломатії, зокрема, всебічна державна підтримка. Функціонування цих установ можливе, у першу чергу, завдяки державній підтримці – держава бачить у них інструмент для реалізації своїх зовнішньополітичних інтересів. Деякі із зазначених інституцій є неурядовими організаціями, однак отримують від держави фінансування (наприклад, Гете-Інститут фінансується федеральним урядом Німеччини). Це обумовлено відмінною від української моделлю культурної політики більшості європейських країн, де промоцією культури займається переважно держава [2].

По-друге, підпорядкування відомствам у закордонних справах. Більшість зазначених культурних установ є додатковою ланкою дипломатичних структур. Як правило, інституція виконує завдання відділу з питань культури та науки дипломатичної установи: Польський Інститут – відділу з питань культури та науки Посольства Республіки Польща; Французький Інститут у Києві – складова відділу культури та співробітництва Посольства Франції в Україні. Водночас такі інституції підтримують не лише зовнішню політику держави-репрезентанта, а також її культуру та економіку, представляючи інтереси як урядових організацій, так і приватного бізнесу за кордоном. Наприклад, у статуті Чеських центрів зазначається, що ці установи покликані співпрацювати з державними і недержавними організаціями Чеської Республіки з метою розвитку їхньої діяльності за кордоном, якщо вона відповідає інтересам держави.

Третім пунктом є популяризація мови та надання послуг з її вивчення. Курси вивчення мови – не лише джерело фінансування зазначених інституцій. Поширення мови є одним із найбільш дієвих факторів впливу країни за кордоном [3].

Наступним елементом є ретрансляція європейських цінностей – ще один пріоритет в роботі установ культурної дипломатії. Він, з одного боку, є внеском до розбудови спільного європейського простору та створення сприятливого клімату для розвитку у ньому культурних зв'язків, а з іншого – виступає мотивуючою складовою діяльності кожної з цих інституцій, наділяючи їхню активність місіонерськими якостями. Поширення ідей рівності, відкритості, розмаїття свідчить про прагнення бути корисними, необхідними сучасному суспільству. Наприклад, Британська Рада послідовно застосовує політику рівних можливостей у всіх аспектах своєї роботи. Зокрема, ця політика втілюється в організаційних процесах, впливає на прийняття управлінських рішень та

планування проектної діяльності. Не виключено, що перспективою діяльності інститутів культурної дипломатії стане продукування нових суспільних меседжів [4].

Важливе місце займає відповідність культурним запитам країни перебування. Знання цільової аудиторії – одна з умов ефективної промоційної діяльності. Найбільш успішні проекти, реалізовані європейськими культурними інституціями, відповідають культурним запитам країн перебування та орієнтуються на місцеві культурні практики і особливості сприйняття мистецтва. Зокрема, до результативних проектів Британської Ради доречно віднести програму розвитку «Royal Court» для українських драматургів-початківців (стартувала у березні 2011 року), семеро з яких шляхом відкритого конкурсу були відібрані для співпраці з командою лондонського театру «Royal Court».

Налагодження довготривалих зв'язків та розвиток продуктивного партнерства стає наступною особливістю європейського досвіду. Діяльність інститутів культурної дипломатії передбачає вихід за межі дипломатичних заходів, підтримку гастрольної діяльності, сприяння розвитку різноманітних напрямків культури і мистецтва (кінематограф, театр, візуальне мистецтво, музика, архітектура та урбанізм, музейна справа). Культурні інституції сприяють становленню зв'язків між установами й митцями країни-репрезентанта та країни перебування з метою досягнення довготривалої співпраці [5].

Особливо важливе місце займає питання підтримки сучасної культури і мистецтва. Європейські культурні інституції працюють на підтримку сучасної культури, реагуючи на найгостріші суспільні виклики. Без їх сприяння складно, а то й неможливо було б реалізувати масштабні проекти і форуми актуального мистецтва, які й є здебільшого продуктами колаборації. Іноді підтримка того чи іншого виду мистецтва виокремлюється як пріоритетна. Наприклад, Чеський центр у Києві проголошує особливим напрямком своєї діяльності підтримку молоді альтернативної музики. У статуті Чеських центрів зазначено, що їх діяльність спрямована на розвиток альтернативних пошуків і нових тенденцій у мистецтві. Французький Інститут в Україні та Британська Рада активно займаються промоцією національного кіно [2].

Особливість мережевих структур також відіграють важливу роль в інституалізації культурної дипломатії. Кожен із зазначених закладів є частиною розгалуженої мережі, що дозволяє узгоджувати та координувати діяльність, працювати на основі спільної стратегії, ставити єдині цілі та досягати їх єдиними методами. У роботі всіх філіалів певної мережі використовується ідентичний інструментарій, що дозволяє заощаджувати на фінансових та кадрових ресурсах, спрямовувати потенціал центрів на реалізацію конкретних проектів та досягати високої ефективності.

Важливою також є підтримка літературних проектів і книговидавання. Серед культурних проектів надзвичайно поширеними є проекти, спрямовані на стимулювання читання та книговидавання, орієнтовані на

підтримку літератури як одного із потужних засобів культурного впливу. Пріоритетними є перекладацькі проекти, оскільки сам переклад формує діалог між культурами, найтісніше знайомить їх між собою [3].

Отже, європейський досвід вирішення проблеми інституалізації культурної дипломатії полягає у створенні умов для успішної промоції національної культури у світі шляхом реалізації послідовної та систематичної діяльності з визначеними напрямками і пріоритетами

Література:

1. Костров В. Культурна дипломатія України: чому не використовуємо резерви? / В. Костров // Віче. –No 14. – 2016. URL:<http://www.viche.info/journal/5266/>.
2. Пересунько Т. Політика “тиші”. Культурна дипломатія України повинна перетворитися на чинник національної безпеки. URL: <http://www.day.kiev.ua/uk/blog/politika/politika-tishi>.
3. Розумна О. Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи : аналітична доповідь. Київ, 2016 р. URL:http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/kultu_dypl-26841.pdf.
4. Butsenko O. Ukraine. Historical perspective: cultural policies and instruments//Compedium: Cultural policies and trends in Europe. URL: <http://www.culturalpolicies.net/web/ukraine.php>.
5. Milton C. Cummings. Cultural diplomacy and the United States Government: a Survey. –Center for its Arts and Culture, 2003. URL:<http://www.viche.info/>

Науковий керівник: Даниленко Віктор Михайлович, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії наук України

ЗНАЧЕННЯ ЛІГИ НАЦІЙ В МІЖНАРОДНИХ СТОСУНКАХ 1919-1939 РОКІВ І РЕЗУЛЬТАТИ ЇЇ ІСНУВАННЯ

Снігур Лариса Петрівна

кандидат економічних наук, Ірпінський державний коледж економіки та права

Ідея створення Ліги Націй належить Великобританії. В кінці 1915 року міністр закордонних справ Грей запропонував створити міжнародну організацію по боротьбі за мир. Питання про Лігу на порядку денному було головним з таких причин: по-перше, як міжнародний орган Ліга справді могла внести практичний внесок у регулювання міжнародних відносин і зменшення небезпеки війни; по-друге, Ліга та її Статут були покликані дати правову й моральну санкції політиці великих держав [4, с. 25].

Було створено комісію, яка займалася підготовкою Статуту Ліги на чолі з Вільсоном. Почалася боротьба між Англією, Францією і США щодо проекту статуту. Пізніше Англія та США об'єдналися.

Питання створення Ліги викликали серйозні суперечки між головними учасниками конференції.

Згідно планів Вільсона, що створення світового порядку потрібно починати саме зі створення Ліги. Саме він наполягав на підготовці проекту створення Ліги спеціальною комісією. В рамках конференції 25 січня 1919 року було утворено комітет із підготовки проекту Ліги націй. Резолюцією передбачалося, що Ліга:

- буде створена для врегулювання всіх питань, пов'язаних зі встановленням миру і сприяння міжнародному співробітництву, здійсненню гарантій виконання прийнятих міжнародних зобов'язань;

- стане невід'ємною частиною загального договору про мир і залишатиметься відкритою для приєднання кожної цивілізованої нації, яка схвалить і підтримає її мету;

- забезпечить періодичні зустрічі її членів на міжнародних конференціях в інтересах чого будуть створені постійна організація та секретаріат для забезпечення роботи Ліги в перервах між конференціями [3, с. 206].

Ухвалення резолюції було безсумнівним успіхом Вільсона, але воно не гарантувало підготовку Статуту організації до закінчення роботи за договором із Німеччиною. Опоненти Вільсона не приховували надій на провал роботи комісії під його головуванням. Але американська делегація проявила наполегливість. Сам президент США разом із членом американської делегації Міллером двічі переробляли проект Ліги. Останній варіант був закінчений 2 лютого 1919 року, а 14 лютого цього ж року було опубліковано статут Ліги (англо-американський проект)[2, с. 56].

До структури Ліги Націй входили: Асамблея, Рада, Секретаріат, різні технічні комісії та допоміжні служби. Структура, функції та повноваження Ліги були визначені в Статуті. Річний бюджет Ліги становив близько 6 млн. Доларів. Місцем перебування головних органів Ліги була Швейцарія (м. Женева).

До Асамблеї входили представники всіх держав, що були членами Ліги націй. Сесії Асамблеї проходили щорічно у вересні, крім того, час від часу скликалися спеціальні сесії. Кожен член Асамблеї володів одним голосом. Асамблея мала широкі повноваження, які охоплювали всю сферу діяльності Ліги. У параграфі 3 Статуту говорилось, що Асамблея має право розглядати «будь-яке питання, що знаходиться в сфері повноважень Ліги або торкається питання миру в усьому світі». Внутрішня структура Асамблеї відповідала принципам побудови законодавчого органу, вона

включала 7 постійних комісій, які зазвичай діяли паралельно технічним службам Ліги.

Рада була спочатку призначена для представників дев'яти держав. Неучасть США скоротило число членів Ради до 8. Протягом наступних 20 років ця цифра коливалася, та 1 січня 1940 року число членів Ради досягло 14. Членство в Раді могло бути постійним, непостійним і тимчасовим. Мета такого поділу полягала в тому, щоб надати право постійного членства в Раді; представництво малих держав здійснювалося на основі принципу ротації. Відповідно до Статуту засідання Ради проводилися чотири рази на рік, не рахуючи спеціальних засідань. Функції Ради, визначені Статутом, були настільки ж широкими, як і функції Асамблеї, однак Рада мала виняткові права у вирішенні проблем меншин, питань, пов'язаних із системою мандатів, проблеми Данцинга (Гданська), Саари, у вирішенні конфліктів і застосування статей Статуту, присвячених питанням колективної безпеки [1, с.580].

Секретаріат був адміністративним органом Ліги. Секретаріат діяв на постійній основі й чинив сильний вплив на політику Ліги. Очолював Секретаріат генеральний секретар, адміністративний керівник Ліги. У 1940 році в штат Секретаріату входили співробітники з 50 країн світу.

Головною метою Ліги Націй було зберегти мир у світі. До числа заходів, що застосовувались для збереження миру входили: скорочення та обмеження озброєнь; зобов'язання держав-членів Ліги виступати проти будь-якої агресії; взаємні угоди з арбітражу, юридичне врегулювання або здійснення спеціальних розслідувань Ради; угоди членів Ліги про взаємні дії в застосуванні економічних і військових санкцій. На додаток до цих основних умов було прийнято цілу низку різних положень, наприклад про реєстрацію договорів, захист меншин тощо [4, с. 302].

Отже, миротворчій діяльності Ліги Націй, як міжнародній організації були притаманні як негативні, так і позитивні риси. І хоча вона виявилася нездатною запобігти початку Другої світової війни, своєю діяльністю на першому етапі Ліга сприяла мирному врегулюванню конфліктів. Організація відіграла позитивну роль у вирішенні післявоєнних проблем. Так, за перші 10 років свого існування Лігою Націй було розглянуто три десятки міжнародних конфліктів, і більшість з них вдалося вирішити. Також до успіхів слід віднести встановлення контролю за поширенням наркотичних речовин і работоргівлею (в основному жінками). Крім того, були досягнуті значні успіхи в захисті прав та інтересів молоді. Ліга була пов'язана зі своїм юридичним органом - Постійною палатою міжнародного правосуддя, яка мала власну структуру і приймала самостійні рішення. Крім того, Ліга постійно знаходилась у тісній співпраці з багатьма міжнародними організаціями, які не мали з нею офіційних або історично сформованих зв'язків.

Слід зазначити, що в рамках Ліги Націй була зроблена перша спроба офіційної кодифікації. У 1924 році Рада Ліги утворила комітет експертів із 16 юристів, який повинен був займатися питаннями кодифікації міжнародного права, включаючи право договорів.

Уроки і досвід Ліги Націй були використані при створенні Організації Об'єднаних Націй. Сам факт створення постійної міжнародної організації загальнополітичного характеру з постійно діючим апаратом був подією важливого історичного значення. Ліга Націй будувалася як орган колективного підтримання миру, що означало крок до інтернаціоналізації відповідальності за збереження миру.

Література:

1. Колісніченко К. С. Особливості мандатної системи Ліги Націй в умовах універсального міжнародного правопорядку у період між двома світовими війнами / К. С. Колісніченко // Держава і право. Юридичні і політичні науки : зб. наук. пр. – 2010. – Вип. 48. – С. 578–583.
2. Крушинський Ю.Ю., Манжола В.А. Міжнародні відносини та світова політика. 1945 – 1980. Дати. Події. Факти: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2007 192 с.
3. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945 – 70-ті роки): Підручник / В.А. Манжола, М.М. Білоусов Л.Ф. Гайдуков та ін.. – К.: Либідь, 2003. –560 с.
4. Міжнародні організації: Навч. посіб. / За ред. О.С. Кучика. — 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2007. – 749 с.

ЗМІСТ

Теорія держави і права. Філософія права

Maksurov Alexey Anatolevich COORDINATION AS THE BASIS OF THE JERSEY ISLAND EXECUTIVE POWER SYSTEM.....3

Третяк Віталія Олександрівна ГРА: ПОГЛЯДИ УКРАЇНСЬКИХ ДОСЛІДНИКІВ.....4

Конституційне право. Конституційне процесуальне право. Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право. Митне та податкове право. Міжнародне право. Муніципальне право

Базан Ірина Володимирівна ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИБОРЧОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ.....9

Біляєв Ярослав Миколайович ПИТАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МОЛОДІ.....11

Брисковська Ольга Юріївна «ЯДЕРНИЙ КЛУБ» ТА ЗАГРОЗИ ЙОГО ІСНУВАННЯ.....14

Гурзель Юлія Вікторівна ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ РЕФОРМИ.....17

Дуб Анастасія Володимирівна СВІТОВИЙ ДОСВІД БОРОТЬБИ З НЕЛЕГАЛЬНОЮ МІГРАЦІЄЮ.....19

Кубай Катерина Романівна ЩОДО РОЗВИТКУ ТРАНЗИТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ.....22

Мануляк Надія Іванівна КОНСТИТУЦІЯ, ЯК ОСНОВА ЛЕГІТИМАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В ПРАВОВІЙ ДЕМОКРАТИЧНІЙ ДЕРЖАВІ.....25

Маринів Наталія Анатоліївна ФІНАНСОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОДАТКОВІ ПРАВОПОРУШЕННЯ: РЕФОРМУВАТИ/ЗАЛИШИТИ БЕЗ ЗМІН?.....27

Співак Ірина Вікторівна НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ МИТНИЦІ В УКРАЇНІ.....31

Чепіга Дар'я Олександрівна ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО КОСМІЧНОГО І ПОВІТРЯНОГО ПРАВА.....33

Чорній Ірина Ярославівна ПРОБЛЕМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....37

Цивільне та сімейне право. Цивільне процесуальне право. Комерційне право. Житлове право. Зобов'язальне право. Міжнародне приватне право. Трудове право та право соціального забезпечення

Гуйван Петро Дмитрович ХРОНІЧНА ПРОБЛЕМА НЕСВОЄЧАСНОГО ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ.....41

Завзята Анна Віталіївна ДОСВІД КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЩОДО ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РЕКЛАМНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ.....45

Каландей Вероніка Олександрівна ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ФРАНЦІЇ.....46

Ковальова Олександра Олександрівна ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.....49

Кухаревич Анна Володимирівна ОСОБЛИВОСТІ ЗМІНИ ТА РОЗІРВАННЯ ШЛЮБНОГО ДОГОВОРУ З ІНОЗЕМНИМ ЕЛЕМЕНТОМ.....52

Погорецька Наталія Олександрівна ПРОБЛЕМИ ВИКОНАННЯ ТА ДОСТРОКОВОГО ПРИПИНЕННЯ ДОГОВОРУ ОРЕНДИ ЗЕМЛІ.....55

Поліщук Марина Геннадіївна ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ, ЯК АЛЬТЕРНАТИВНОГО СПОСОБУ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ.....56

Кримінальне право. Кримінальне процесуальне право. Криміналістика. Кримінологія. Кримінально-виконавче право. Медичне право. Судові та правоохоронні органи. Адвокатура

Білера Тетяна Юріївна ОСОБЛИВОСТІ ЕКСГУМАЦІЇ ТРУПА ЯК СЛІДЧОЇ ДІЇ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.....59

<i>Довгодько Ольга Костянтинівна</i> УМОВНО ЗАСУДЖЕНІ ТА УМОВНО ЗВІЛЬНЕНІ З ОBOB'ЯЗКОВИМ ЗАЛУЧЕННЯМ ДО ПРАЦІ – СУБ'ЄКТНА ОСНОВА ІДЕНТИФІКАЦІЇ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН У ГАЛУЗІ ВИКОНАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПОКАРАННЯ В УКРАЇНІ У 1970–1980-Х РР. (ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ТА СУТНІСТЬ).....	61
<i>Комарніцька Анастасія Степанівна</i> ОСОБИСТІСТЬ І ЗОВНІШНІЙ ВИГЛЯД ОРАТОРА.....	64
<i>Цап Галина Іванівна</i> СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	68
Господарське право. Господарське процесуальне право. Екологічне право. Земельне право. Аграрне право. Фінансове право. Банківське право	
<i>Вороніна Аліна Олександрівна</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОХОЛДІНГІВ В УКРАЇНІ.....	71
<i>Кобець Аліна Віталіївна</i> ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ....	74
<i>Ящук Наталія Олександрівна</i> ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСЕРВАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ.....	75
Право інтелектуальної власності та його захист. Інформаційне право. Інформаційні технології	
<i>Трофанчук Дмитро Сергійович</i> ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА БАНКУ ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРЕДИТНО ФІНАНСОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	80
Історія держави і права. Історія політичних і правових вчень	
<i>Селіванова Світлана Андріївна</i> КАНОНІЧНЕ ПРАВО ЯК ОДНЕ З ОСНОВНИХ ДЖЕРЕЛ ПРАВА УКРАЇНИ-РУСИ.....	83
<i>Ухач Анастасія Василівна</i> ФОРМУВАННЯ, ОСОБЛИВОСТІ ТА РОЗВИТОК ЗВИЧАЄВОГО КОЗАЦЬКОГО ПРАВА.....	86

Ухач Володимир Васильович «ПРАВА, ЗА ЯКИМИ СУДИТЬСЯ МАЛОРОСІЙСЬКИЙ НАРОД» ТА ІНШІ ПРИВАТНІ КОДИФІКАЦІЇ ПРАВА В УКРАЇНІ (КІН. ПЕРШ. ПОЛ. – ДР. ПОЛ. ХVІІІ СТ.).....89

Історія становлення української державності

Губ'як Христина Борисівна ДІЯЛЬНІСТЬ УПА КРІЗЬ ПРИЗМУ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА.....94

Мотуз Валерія Костянтинівна СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ В УКРАЇНІ У 90-ТІ РР. ХХ СТ.: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ.....97

Скрипниченко Юрій Федорович СТРУКТУРОВАНІ ДАНІ ПРО ПРИМУСОВИХ РОБІТНИКІВ З ЧУГУЇВСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....99

Сухонос Володимир Вікторович СУСПІЛЬНО-ПРАВОВА ТА ВІЙСЬКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАПОРОЗЬКОГО КОЗАЦТВА.....100

Історія країн світу та міжнародні відносини

Воеводіна Наталя Миколаївна УНІКАЛЬНІСТЬ І САМОБУТНІСТЬ КУЛЬТУРНИХ ТРАДИЦІЙ УКРАЇНИ ТА ІСПАНІЇ.....104

Ляшенко Марія Леонідівна ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ ІНСТИТУАЛІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В УКРАЇНІ.....107

Снігур Лариса Петрівна ЗНАЧЕННЯ ЛІГИ НАЦІЙ В МІЖНАРОДНИХ СТОСУНКАХ 1919-1939 РОКІВ І РЕЗУЛЬТАТИ ЇЇ ІСНУВАННЯ.....110

Актуальні дослідження правової та історичної науки

Випуск 17

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

www.lex-line.com.ua

Юридична лінія

12 листопада 2019 р.

Підписано до друку 22.11.2019
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов.-друк. арк. 4,5. Обл.-вид. Арк 4,95.
Тираж 80 прим.

Громадська організація «Наукова спільнота»
46027, Україна, м. Тернопіль, вул. Загребельна, 23
Ідентифікаційний код 41522543
тел. +380979074970
E-mail: rusenkos@ukr.net

Віддруковано ФО-П Шпак В.Б.
Свідоцтво про державну реєстрацію № 073743
СПП № 465644
Тел. 097 299 38 99
E-mail: tooums@ukr.net

